

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

6

LETNIK LXXIX
1979

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

	Jugoslovanska smer na strehi sveta	361
Ing. Jenez Bizjak	Gronlandija, njene gore in ekspedicije	361
Ing. Jenez Bizjak	Nepozabna pustolovščina Kalatdlit Nunat — Gronlandija 78	368
Marko Lenarčič	Južno obzorje Rasmussenove ledene puščave, Slovenija Fjeld in Trbovlje Fjeld	376
Bojan Pajk	Prvi vrh — Zasavje Fjeld	378
Bojan Pajk	V rudarski smeri	380
Matevž Lenarčič	Šinkovčev greben	382
Damijan Meško	Gronlandska noč	384
Damijan Meško	Sneg se je bleščal in pot je bila dolga	385
Andrej Pušnik	Tupilak	388
Ing. Jenez Bizjak	Obrazi in maske v večni svetlobi polnočnega sonca	392
Ing. Jenez Bizjak	Slovenski alpinisti na Gronlandiji	399
Franček Knez	Dve smrti pod Olševo	400
Dr. Mirko Kajzelj	Odlomki iz nenapisanih analov na Jalovec in Vogel	403
Milan Vošank	Štirje dnevi lanskega poletja	410
Dr. Jože Četina	Andi 1979 — Llanganuco	414
Erna Meško	Hrepenenje	417
	Društvene novice	418
	Alpinistične novice	432
	Varstvo narave	435
	Iz planinske literature	436
	Razgled po svetu	436

Naslovna stran:

Severozahodna stena Krna

Foto dr. Jože Andlovic

Notranja priloga:

- 1 Takšne so gore vzhodne Gronlandije iz zraka. Del področja, kjer je delovala Zasavska alpinistična odprava. Na levem koncu je del lednika Knud Rasmussen, kjer smo postavili tabor 2. Zedaj na obzorju je fjord Sermiligaq.
 Lotalska fotografija za raziskovalne namene — Foto Geodetisk institut Kobenhavn; št. 780 847
- 2 Pomlad v Topli — Foto Rado Venčina

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogelšek, dr. Tono Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Jenez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 59101-678-47048, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 380 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Levrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskalnimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

LETO LXXIX | ŠT. 6 | LJUBLJANA | JUNIJ 1979

Glasiilo
 Planinske zveze Slovenije
 »Planinski Vestnik«
 je bilo z ukazom
 predsednika republike
 Josipa Broza-Tita
 ob 80-letnici izhajanja
 za poseben prispevek
 k razvoju planinstva
 v Sloveniji
 odlikovano
 z redom zaslug za narod
 s srebrnimi žarki

tiskarna
 jože moškrič
 61000 ljubljana, kajuhova 55

oddelek za sodobno pisarniško poslovanje
 izdeluje kopirne obrazce SNAP-OUT, ki zagotavljajo boljšo organizacijo poslovanja v uradih, bankah, zavarovalnicah, uslužnostnih podjetjih, industriji, trgovini, bolnišnicah, prevozništvu in drugod

tiskarna
 tisk vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

klisarna
 izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

knjigovzelnica
 vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

štampiljarna
 izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigoveskkih črk

JUGOSLOVANSKA SMER NA STREHI SVETA

Ko je bilo uredniško delo za pričujočo številko PV že končano, je bila vsemu svetu razglašena pomembna, za vso Jugoslavijo in posebej še za našo ožjo planinsko srenjo dragocena in na vso moč spodbudna novica: Naši alpinisti-himalajci so odprli novo pot na Sagarmatho — Čomolungmo — Everest.

Ob prvem vzhíčenju po napetem in razburljivem pričakovanju nam je v mislih eno samo priznanje: »Z vami, uspešni člani naše prve ekspedicije na Everest, občutimo srečo, ponos in navdušenje. Čestitamo vsem skupaj in vsakomur posebej! Opravili ste delo, ki je v čast vsej naši domovini od Triglava do Kajmakčalana, dosegli ste uspeh, ki bo ostal zapisan v zgodovini naše Zemlje za vselej, saj ste utrli pot na Everest po novi poti, po doslej neznanem, orjaškem grebenu. Vaš prepričevalni uspeh je pred vsem planetom izpričal, da je naš alpinizem dosegel svetovno raven in to organizacijsko, tehnično, fizično, moralno in kulturno. Izkazalo se je resnično soglasje duha in telesa v najtrši preizkušnji.

S tem našim himalajskim uspehom ste potrdili, da ima naš alpinizem zares globoke korenine, silovito moralno moč, vročo spodbudnost in neizčrpen vir v množičnem planinstvu.

Upravičeno se spomnimo na Valentina Staniča in Klementa Juga, oba doma s trdó preskušane naše zahodne meje. Staničeva dejanja v gorah so bila tako izjemna, da ga je nemška planinska zgodovina enostavno posvojila. Klement Jug pa je v kratkem času opravil vrsto plezalskih vzponov prežet z eno samo idejo, da uveljavi svoj narod v alpinizmu. To je izpovedal takole: »Človek zmore veliko, če hoče... kdor izmed narodov se zadovolji z majhnim, izgine... Mi Jugoslovani smo po številu majhni, zato pa moramo po svojem bistvu postati veliki.«

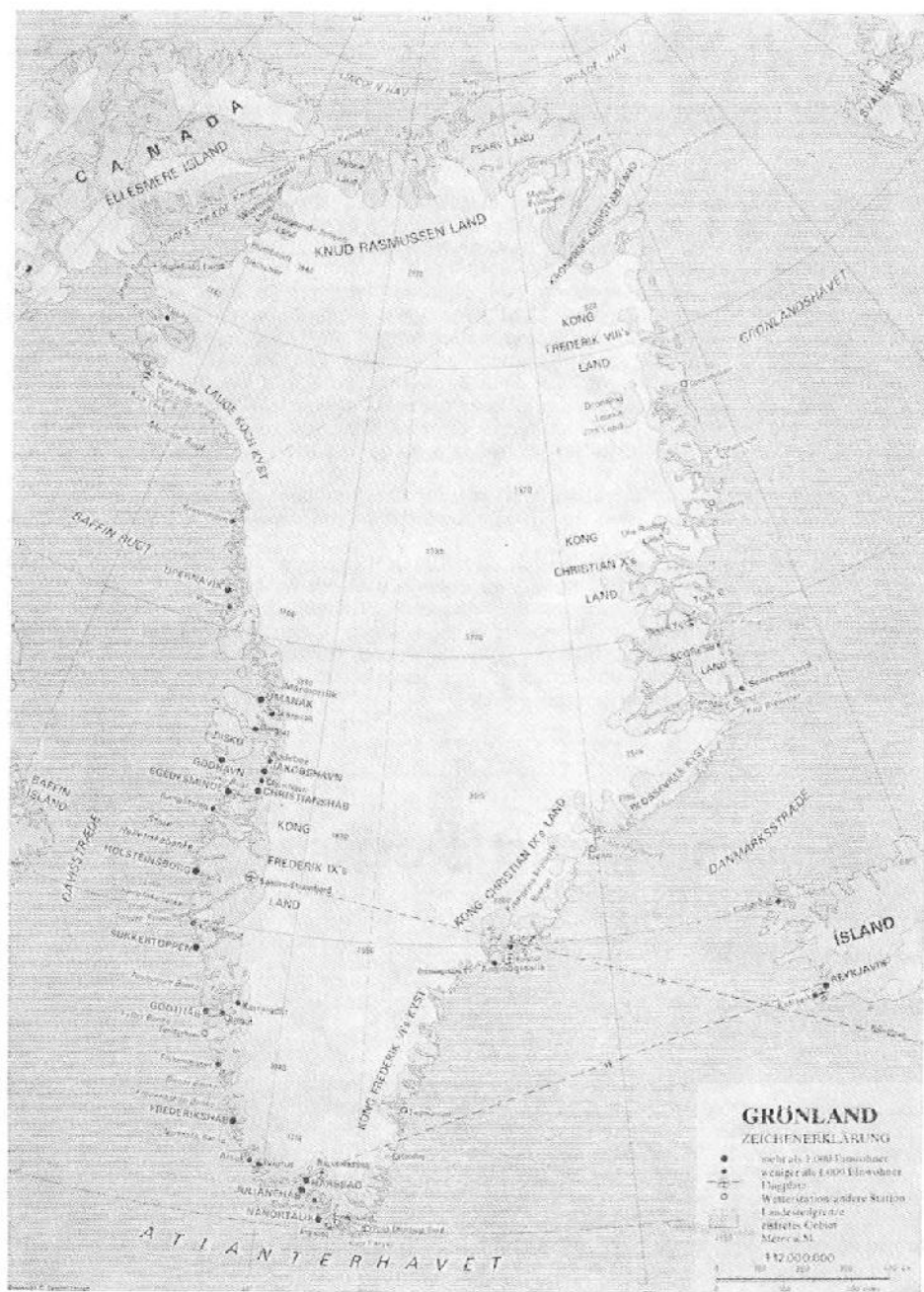
GRENLANDIJA, NJENE GORE IN EKSPEDICIJE

Informativni pregled

ING. JANEZ BIZJAK

Po drugi svetovni vojni so postale gorske verige na Grenlandiji prava obljubljena dežela za alpiniste, polarne raziskovalce in arktične pustolovce. Vsako leto se na obalo izkrcajo vedno številnejše odprave, med njimi je zadnja leta veliko tako imenovanih trekking odprav. Iz inozemske alpinistične literature je razvidno, da so grenlandske gore za alpiniste drugih držav enako hvaležen cilj kot Himalaja, Andi ali Hindukuš. Kaj vleče alpiniste na ta arktični otok? Zelo kratek odgovor: Gore, kakršnih ni nikjer na svetu; vrhovi, ki še vedno čakajo na prve obiskovalce, in cela pogorja, ki so še povsem nedotaknjena. Kdo bi se zmozel upreti temu omamnemu izzivu? Raziskovalnega in pionirskega dela je še za nekaj let. Seveda v področjih, ki so izredno težko dostopna in včasih nedosegljiva! Nerazumljivo je, da v bogati ekspedicijski aktivnosti v Sloveniji nikoli ni nobeden do konca speljal svojih načrtov za grenlandsko odpravo. Grenland (zelená dežela) se po slovenskem pravopisu imenuje Grenlandija, Eskimi pa svojo domovino imenujejo Kalatdlit Nunat. Za nekatere je največji otok na svetu, za druge je kar ledena celina, saj doseže velikost Evrope. Večji del otoka pokriva večni led, le obalni pas je razgiban in gorat; vrhovi kot igle predirajo ledeniške ploščadi, na prvi pogled se človeku zazdi, da so grenlandske gore podobne lunni pokrajini, ki bi bila oblita z ledom.

Vrhovi dosežejo višino od 1200 m do 3700 m. Pri tem imajo skoraj vsi enako relativno višino, od 800 m do 1200 m, toliko torej, kot bi gledali Triglav iz doline Vrat (najbolj markantni vrhovi imajo še nekoliko višje relativne višine). Grebeni in stene rastejo iz ledeniških podnožij, te ledene terase pa se stopničasto vzdigujejo od obale proti

Nemški zemljevid Grönlandije

notranjosti; ob morju začnejo z višino 50 in 100 m, nato rastejo na 100 m, 2000 m ter 3000 m, kjer se obzorje gorskih verig, 3500 m visokih, konča. Proti notranjosti otoka se razteza večni led, od daleč viden kot ravna planota, v resnici pa je zelo razjedena, razbita in težko prehodna ledena divjina, napeta od vzhodne obale na zahodno in od južne obale do Severnega tečaja. To je sloviti »notranji led«. Lepo smo ga videli z nekaterih vrhov, zaradi svoje višine (3000 m) pa iz velik razdalj spominja na modrozeleno zaveso, ki lebdi v zraku nad zadnjo gorsko verigo.

Za alpiniste so najbolj zanimivi štirje med seboj zelo različni predeli:

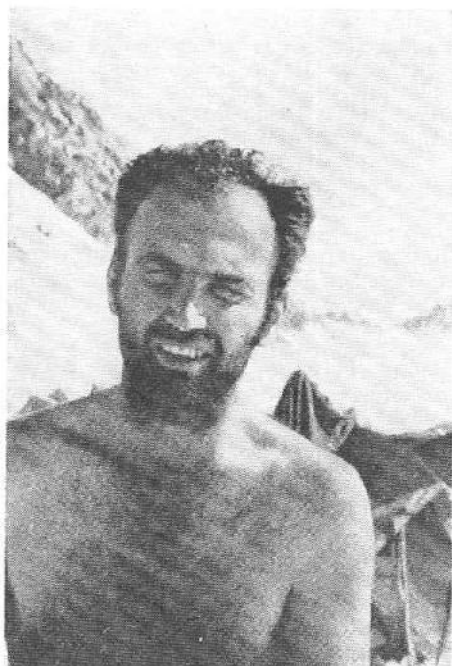
Severni del otoka, imenovan tudi Dežela Knuda Rasmussena, je alpinistično še skoraj nedotaknjen. Pogorje Pearyland ima dolge verige čudovitih in drznih vrhov, ki jih poznamo le iz letalskih posnetkov, spodaj v podnožju pa je redkokdaj hodil človek. Temu je vzrok časovno in finančno zelo zahteven dostop iz edinega primernege izhodišča, iz najbolj severnega naselja Thule. Zaradi ogromnih razdalj prideta v poštev za transport le pasja vprega ali helikopter.

Zahodni in jugozahodni del Grenlandije sta alpinistično najbolj raziskana, obdelana in obiskana; zato pač, ker je ta del obale najbolj ugoden za dostop. Zaradi zalivskega toka morje ni tako zamrznjeno kot ob vzhodni obali, zato dostopi s čolni in barkami v razne fjorde niso težki. Zahodna obala je tudi najbolj zelena in naseljena; med naselji Upernavik, Umanak, Jakobshavn, Godhavn, Godhab, Narssaq, Nanortalik so urejeni redni helikopterski in ladijski prevozi. V tem predelu je tudi grenlandsko okno v svet, edino letališče za reaktivna leta v Søndre Strømfjordu. Gorske skupine so nagubane v neposredni bližini prej naštetih naselij. Med najbolj zanimivimi in obiskanimi so vrhovi okoli fjorda Evighed (eskimsko ime: Kangerdlungssuatsiaq), lepe gore ima otok Disko; slabo obdelano pogorje pa leži na oddaljenem Baffinovem otoku (med Grenlandijo in severno Kanado). Pravo Meko za alpiniste predstavlja skrajni južni del; blizu južnega rta Kap Farvel leži sloviti Tasermiut fjord, imenovan tudi Ketillsfjord. V alpinistični literaturi ga opisujejo kot grenlandski Yosemite. Skoraj 70 km dolg fjord z obeh strani zapirajo navpične in gladke stene, drzni grebeni in ostre šplce, ki padajo naravnost v morje; sami vrhovi so visoki od 1500 m do 2000 m. Tasermiut fjord so odkrili angleški alpinisti šele leta 1957, zdaj pa je vsako leto bolj obljuden z različnimi odpravami.

Vzhodni del otoka je med ekspedicijskimi najbolj priljubljen. To področje se razteza severno od naselja Angmagssalik v velikem trikotniku med fjordom Tassilaq, francoskim ledenikom in Mount Forelom (3360 m), ki je najvišji vrh vzhodnih gora. Velika pogorja, vrhovi in ledeniki nosijo imena različnih narodnosti, izpisana so v jezikih alpinistov, ki so prišli iz različnih koncev Evrope: Schweizerland, Avantgarde, Femstjernen, Champ-Élysées, Laupersberg, Tupilak, Table Mountain, Rytterknaegten, Bavaria, Österreichische Gipfel, Sahara itd. Med vrhovi vzhodnih gora izstopata najvišji Mount Forel in 2580 m visoki Ingolfkjeld, imenovan grenlandski Eiger. Drzna, na vse strani navpična piramida s 1600 m visokimi stenami se je do leta 1971 upirala poskusom raznih odprav, da bi ji sneli deviško avreolo. Čez južno steno se je na vrh prva povzpela ekspedicija hrvatskih alpinistov, ki jo je vodil Jerko Kirigin. Prvo ponovitev

Od leve proti desni: Bojan Sprogar, Renato Vrečer (sklonjen), Andrej Pušnik, Marko Lenarčič, Bojan Pajk, Matevž Lenarčič, Vili Pistotnik, Rudi Pušnik, Damijan Meško, Janez Bizjak, slikani pred poletom nazaj proti Evropi

Vodja odprave Jancz Bizjak

Onkraj polarnega kroga

Foto Matevž Lenarčič

so šele leta 1975 opravili Angleži; severna, vzhodna in zahodna stena so še vedno nepreplezane. Uspeh hrvatskih alpinistov je v tuji literaturi odmeval z veliko težo, v naših plezalnih krogih pa je bil preveč skromno in premalo opazno zapisan. Po krivici. Izhodišče za vzhodne gore so fjordi Tassilaq, Sioralik, Sermiligaq in Kangerdlungssuatsiaq. Zadnja dva sta večkrat nedostopna zaradi zaledenega morja in ledenih gora. Najbolj ugoden za dostop je Tassilaq fjord, nekako 150 km severno od Angmassalika; prevoze opravljajo eskimski ribiči s svojimi majhnimi barkami in Danec Kely Nikolaisson, ki ima dve nekoliko večji barkači. V tem fjordu se vsako leto izkrca nekaj ekspedicij. Nekatere ostanejo kar v fjordu in hodijo po gorah okoli, nekatere se povzpnejo 800 m višje za prvi gorski venec in se utabore ob robu ledene puščave Sahara. Gore okoli Sahare so hvaležen cilj za vse vrste gornikov; za zahtevne in manj zahtevne. Ekspedicije z večjimi načrti gredo čez Saharo v notranjost, kjer je še precej vrhov, ki čakajo na prve pristopnike. Število teh neraziskanih gora je tem večje, čim dalj greš in raste z vedno daljšo potjo v notranjost, tja proti Femstjernen in Mount Forelu. Nekatere odprave so prodirale s pasjo vprego, druge so si na dolgih pohodih pomagale s smučmi.

Vzdolž obale proti severu v smeri naselja Sooresbysund se vrstijo gorske verige, več sto kilometrov daleč, popolnoma neznane in nedotaknjene; dostope onemogoča strnjena skorja ledenih gora, čez katere se je skoraj nemogoče prebiti do obale. Le redki alpinisti so prodrli v pogorje Blasseville ali v Wattkins, kjer leži najvišji grenlandski vrh, 3700 m visok Guhnbjørnfjeld, ki je doslej doživel le dva obiska. Ekspedicije v ta dražljivo neraziskani predel bodo zahtevale veliko elastičnost, sposobnost prilagajanja vsakodnevnim spremembam; nemogoče je vnaprej določiti ali preračunati število potrebnih dni.

Četrti, za alpiniste vabljeni predel, leži severovzhodno in se imenuje Staunig Alpe. To je pravcati labirint gorskih verig z vrhovi nenavadnih in nepozabnih oblik. Staunig Alpe so alpinistično že precej obdelane, vseeno pa so zaradi svojevrstnih gora zelo iskan cilj, čeprav ta cilj zahteva razrešitev cele križanke transportnih in dostopnih težav.

Ekspedicije in odkrivanje

Zapisal sem že, da so Grenlandijo odkrili Vikingi. Erik Rdeči, ki se je leta 985 izkrcał na južni obali, je deželo imenoval kot Grønland — zelena dožela. Nordijsko zgodovinske pravci, da je njegov sin odkril Ameriko več stoletij pred Kolumbom. Vikingi so

si ob južni in zahodni obali zgradili več naselij, njihova kultura je cvetela do 16. stoletja, ko je nenadoma izginila iz grenlandske zgodovine. Od nekdanjih vasi, cerkva (teh je bilo menda kar 16, imeli so celo svojo škofijo in samostane) so ostale le ruševine in sledovi pokopališč, ki jih hodijo filmat in fotografirat turisti iz Amerike in Evrope. Že od leta 1814 spada otok pod dansko upravo, čeprav je bil vzhodni del raziskan šele veliko let pozneje, za sestavni del kraljevine Danske pa so Grenlandijo proglasili leta 1953. Po referendumu februarja letos bo od maja meseca Grenlandija dobila svojo lokalno avtonomijo. Posebna dovoljenja za ekspedicije v notranjost, ta dovoljenja je doslej izdajalo dansko ministrstvo za Grenlandijo, bodo poslej izdajali Eskimi sami. Kot je sporočil Dolfi Rotovnik, je pričakovati, da bo ta ukrep nekoliko zaustavil naval alpinističnih odprav, saj je vstopna dovoljenja bolj preprosto iskati in dobiti v Kopenhagenavn kot pa po zamudnih poštnih in komunikacijskih linijah z upravnim središčem na oddaljeni zahodni obali v mestu Godhab.

Od alpinističnih ekspedicij bom omenil le najbolj znane. Prve so se izkrcale na obalo že v prejšnjem stoletju. Za začetnika alpinističnega odkrivanja štejejo samega Edwarda Whymperja, ki je leta 1872 pripeljal na zahodno obalo prvo alpinistično odpravo. Že kmalu po odkritju Eskimov na vzhodni obali, kar se je posrečilo Gustavu Holmu leta 1884, se je v eskimskem Angmagssaliku izkrcal slavn polarni raziskovalec Fridtof Nansen, ki je kot prvi prečil Grenlandijo od vzhodne obale čez puščavo notranjega ledu do zahodne obale. Ameriški polarni popotnik Peary je leta 1909 z Grenlandije dosegel severni tečaj. Za najbolj znanega in uspešnega raziskovalca Grenlandije v začetku tega stoletja štejejo Knuda Rasmussena. Ta je vse svoje življenje posvetil polarnim ekspedicijam in Eskimom, zato ga spoštujejo kot pravega nacionalnega heroja. Po njem se imenuje severni del otoka, na vzhodu pa nosi njegovo ime največji tamkajšnji ledenik. Najvišji vrh Grenlandije, Guhnbjørnfjeld, so prvi dosegli Angleži s svojo ekspedicijo leta 1935. Drugi vzpon je šele leta 1971 opravila angleško-danska odprava. Na Mount Forel, 3360 m, so l. 1938 prvi stopili Švicarji. Njim se je nasmehnila sreča tudi v Staunig Alph, kamor so prišli kot prvi alpinisti leta 1950. Na najvišji vrh zahodne Grenlandije, na 2190 m visok Mount Atter, so se kot prvi povzpeli leta 1956 člani ekspedicije oxfordske univerze.

Da ne bom preveč razdrobil ekspedicijskega pregleda na različne letnice, naj zadostuje splošni podatek, da so bile najbolj uspešne odprave od konca petdesetih do prve polovice sedemdesetih let. Nič nenavadnega ni bilo tedaj, če so se odprave vračale domov z desetimi, dvajsetimi, tudi tridesetimi prvimi vzponi na vrhove. Zavidljiva pionirska doba odkrivanja! Med temi ekspedicijami so po številu in po uspehih vodili Angleži (alpinistično raziskovalne odprave raznih univerz in alpinistično vojaške odprave

kraljevske mornarice — Royal Navy), sledijo Švicarji, Danci, Francozi, Avstrijci (najbolj znane so tri odprave, ki jih je vodil Hans Gsellmann), Japonci (Ikeda je vodil njihove odprave 1966, 67 in 68), Italijani (zelo znane odprave je vodil grenlandski veterano Guido Monzino).

Med najboljše poznavalce Grenlandije sodi nedvomno naš rojak, alpinist Dolfi Rotovnik. Nekdanji član planinskega društva Velebit iz Zagreba živi na Danskem od leta 1964. S prijateljem Vladom Hebarjem sta predramila in razgibala planinsko življenje v Koebenhavnu, po njuni zaslugi je danski Dansk Bjergklub upoštevanja vredna planinska in alpinistična organizacija. Dolfi je dolgoletni predsednik te danske planinske organizacije, srečamo ga kot stalnega dopisnika inozemskih alpinističnih revij (Alpinismus, Alpin Journal idr.), v mednarodnih alpinističnih krogih ga cenijo kot grenlandskega eksperta, tja gor je vodil ali organiziral že več ekspedicij, sistematično zbira podatke vsakoletnih grenlandskih odprav, njihov Bjergklub koordinira odhode s čarterskimi poleti med Dansko in Grenlandijo za številne odprave iz vseh koncev Evrope; zato so včasih prijetni klubski prostori danskega Bjergkluba v središču Koebenhavna tudi zasilno prenočišče za te grenlandske romarje, tudi člani naše odprave so prespali tam. Kadar pa je skupina alpinistov preštevilna za klubske prostore ali kadar odpotuje proti Severu več skupin naenkrat, tedaj šotorijo kar na trati pred Dolfijevo hišo ali pa se v spalnih vrečah gnetejo po tleh njegove športne trgovine, v kateri smo tudi mi z debelimi očmi požirali izbrano plezalno opremo, obešeno in razstavljeno simpatično po planinsko, ko se med vestone, vetrovke, spalne vreče, kline, cepine, čelade, vrvi in nahrbtnike vrivajo knjižne police s planinsko literaturo z vsega sveta (tudi naš Planinski Vestnik je zraven); ta domača, z lesom obložena prodajalna nosi zunaj naslov Dolfisport. Po vsem naštetem si lahko predstavljamo, kako Dolfija dobesedno zasipavajo s pošto, prošnjami, nasveti, vprašanji, od vseh koncev sveta, koder se vsako leto porode želje po Grenlandiji.

Dostopi in transportne težave.

Problem vseh grenlandskih ekspedicij so dostopi in transporti, kakšno leto ponekod tudi nemogoči, zato se prenekatero odprave vračajo praznih rok. V Himalaji ali v Andih lahko vreme včasih onemogoči vzpona na vrhove, na Grenlandiji pa lahko ledne razmere na morju preprečijo že sam dostop do obale in transport do vznožja gora. Zapisal sem že, da je edino okno v svet letališče Søndre Strømfjord na zahodni obali; pri tem sem odmisli ladijski prevoz iz Evrope, ki je sicer omogočen, zahteva pa dolge tedne razburkane vožnje po Severnem morju, na koncu pa časovno vprašljiv in nedoločljiv preboj do obale, če je morje zamrznjeno ali pa preveč pokrito z ledenimi gorami. Iz Søndroja vozi na vzhodno obalo majhno letalo grenlandske letalske družbe, od letos naprej bo vzhodno letališče Kulusuk na otoku pred Angmagssalikom tudi direktno povezano z letališčem Keflavik na Islandiji.

Po letalskem pristanku se vse odprave srečajo z vnaprej nedoločljivo oviro; to je prevoz po morju do izhodiščnega fjorda. Iznajdljivost pri pogovorih z Eskimi o ceni in času prevoza (pomemben je dogovor za vrnitev), kup naključij in sreče, včasih tudi vrstni red, kadar čaka več ekspedicij, botrujejo čimprejšnjemu odhodu proti goram. Nekatere odprave izgubijo včasih več dolgih in dragocenih dni; tudi cel teden. Prodiranje v notranjost obalnih gora je združeno s celo verigo transportnih težav, kombinacij in variant. Polarna klasika s sanmi in pasjo vprego je bila svojčas zelo priljubljena, danes hodijo alpinisti večinoma sami, na smučeh ali brez njih, nepogrešljive so posebne polarne sani-pulke, nanje je mogoče naložiti ogromno opreme in hrane, novejši tipi pa so že tako izpopolnjeni, da so istočasno (izpraznjeni seveda) tudi šotor oziroma bivak. Receptov za pohode čez neskončne ledene puščave od ene gorske verige do druge ni. Razne odprave se različno znajdejo in poskušajo nove načine. Včasih so napeli jadra na sani, da jih je vlekel; zelo iznajdljiv je bil poskus z odprtimi padali, v katere se je uprl veter in vlekel težke sani; nerodno je le, kadar veter popusti, tedaj ostane alpinistom »klasika« povojnih let, to je človeška vprega. Tudi za sani iščejo in poskušajo različne izvedbe, npr.: precej dolge in gibljive za čim lažje prehode čez ledeniške labirinte, improvizacije s smučmi itd. Pri prečkanju številnih rečic in globokih močvirij na obalnem pasu in pri hoji po gnilem snegu v notranjost belih puščav so nam zelo koristili navadni gumijasti škornji. Najbrž ni potrebno posebej poudariti, da so nepogrešljiv del opreme ogromni nahrbtniki-krošnje iz ALU okvirjev, visoko nad glavo segajoče kredence, ki so na izčrpavajočih potih vsako uro težje, ne glede koliko opreme in hrane spravite vanje. Pri krošnjah ne priporočam improvizacij in drugih domačih izboljšav, višja nabavna cena za, denimo, švedske ali angleške ekspedicijske krošnje se kasneje hvaležno obrestuje. V nasprotnem primeru imajo alpinisti, tudi med nami je bilo tako, stalne težave z nepravilnimi obremenitvami in ramah in na križu, pa še več slabe volje, nemoči in jeznih solz, ko se trgajo vezi, šlvi, kovinske sponke, jermeni ali platneni plašč.

Bazni tabor: 8 alpinistov je odšlo na ture, v taboru sta ostala le dva

Foto Bojan Sprogar

Dodati moram, da se vsaka odprava srečuje s specifičnimi problemi; ne drži vedno, da bodo izkušnje enega leta koristile odpravi naslednje leto. Snežne razmere se spreminjajo iz leta v leto, včasih nemogoči prehodi postanejo naslednje leto otročje lahki in obratno; nekaterim odpravam so smuči veliko pomagale, drugim so bile v breme, ker so imeli preveč gnil sneg, pa so jih zavrgli, tretji, spet, bi jih na istem mestu čez leto dni krvavo potrebovali, pa jih niso imeli, ker so brali, da so jih predhodniki odvrgli. Mimogrede naj dodam, da nekatere odprave zadnja leta uporabljajo tekaške smuči, največ zaradi zanemarljive teže ob strogi kontroli na letališčih, ko smejo alpinisti na tehtnico dati le 20 kg težke nahrbtnike; zato pa so vsi žepi polni vponk, klinov in druge težke železne krame, tako da nekateri že kar težko hodijo, pri zadnji, to je radarski kontroli pa detektor obupno zaropota, kot bi v letalo stopali najnevarnejši teroristi.

Naj končam površen informativni pregled s tremi nasveti za naše bodoče grenlandske odprave:

V vseh naseljih imajo trgovine, ki so za potrebe ekspedicij zadosti založene s hrano. Zato priporočam nakup hrane na Grenlandiji, s tem bodo odpadli opraski in stroški pošiljanja hrane z ladjo, ki iz Danske sredi junija odpluje proti Grenlandiji, odpade tudi stalna skrb in negotovost, če bo ladja zaradi ledenih gora sploh lahko pravočasno priplula do grenlandske obale. Osebnost in plezalno opremo je treba skrbno preveriti na minimum, tako da je vse skupaj mogoče strpati v dvajsetkilski nahrbtnik (za kakšen kilogram ali dva tudi zatisnejo oči na strogih letaliških tehtnicah, če privoščite uslužbencem prijazen nasmešek ali žalosten pogled). Naše izkušnje so pokazale, da smo vzeli s seboj vsaj za polovico preveč rezervne osebne opreme (perila).

Kdor bo imel apetite za severni del, za Pearyland ali za nedotaknjene gorske verige na vzhodni obali — pogorje Wattkins, Blossville, Liverpool in druge, ki še čakajo, da jih kdo prvič pogleda od spodaj navzgor, mora v svojem predračunu upoštevati edino možno prevozno sredstvo za nekaj sto kilometrov dolge dostope, na zelo drag prevoz opreme in ljudi s helikopterjem do izhodiščnih ledenih platojev.

Za vse popotnike pa tole: pri izbiri cilja, dostopov in pri časovnih razponih je treba biti zelo prilagodljiv, spremembe so vsakdanje kot mraz ali veter. Za Grenlandijo je težko karkoli vnaprej napovedati; tudi cilj, ki ga izberemo in naštudiramo doma, se bo morebiti spremenil »na kraju samem«. Dostopnost v razne fjorde je vsako leto drugačna, zaledenost morja tudi. Tam, kjer v začetku julija še plava neprehoden labirint ledenih gora, je v začetku avgusta mirno modro morje, štirinajst dni kasneje polarni

veter prinese prvi sneg, na morski gladini se tedaj napravi prva rahla ledena skorja. Nobena sprememba, čakanje, negotovost ali presenečenje ne smejo popotnika spraviti s tira. Tista slovlta počasnost, ki jo alpinisti v južnoameriških Andih preklinjajo, brž ko zaslišijo značilni odgovor: mañana — jutri, na Grenlandiji predstavlja pojem: morda. Nič se ne mudi; nikomur; kar bi lahko postorili danes, brez obotavljanja prenesejo na jutri; živčnost in časovna psihoza še nista načeli ljudi v polarnem krogu. Večina odgovorov se konča z nasmehom in značilno besedo: imarah — morda.

NEPOZABNA PUSTOLOVŠČINA KALATDLIT NUNAT—GRENLANDIJA 78

JANEZ BIZJAK

Od vsega, kar prinese človek domov z dolge poti, je še največ vredna živa in zdrava koža.

Stara azijska modrost

Sedim ob oknu v restavraciji letališča Søndre Strømfjord na zahodni grenlandski obali. Sam sem in pišem. Datum: 8. avgust 1978, zvečer. Pravkar smo prileteli z vzhodne bale. Štiritedenska avantura v polarno neskončnost je končana. Po dolgih tednih smo preko satelita lahko prvič telefonirali domov in sporočili, da se vračamo vsi živi in zdravi. Spet smo v civilizaciji, med ljudmi; v ropotu, vse nekam hiti, vsem se mudi; misel, navajena samote in arktične tišine, postaja zbegana, ker se ne more ustaviti in se zbrati; zdi se mi, da se vsi preveč naglas pogovarjajo. Fantje so se porazgubili po hotelu in menda zasedli vse kopalnice po hodnikih. Umivanje po štirih tednih! Kako težko smo čakali na ta dan. Ne samo umivali, tudi slačili se nismo. V spalne vreče smo lezli v pumparcah, debelih nogavicah in vestonih. Zdaj teče, teče, teče. Nekateri se bojijo, da bo zamašilo odtok. Ne voda, ampak tisto, kar voda spira z nas. Andrej si je vzel v kopalnico kar stol, celo noč ga ni bilo ven; pod blagodejno prho je zaspal s pipo v ustih.

Izpisujem zadnji list v svojem grenlandskem dnevniku. Veliko stvari se je zgodilo v zadnjem mesecu. Naša pot po neznanih gorah onkraj polarnega kroga postaja preteklost. Nepozabna in neponovljiva preteklost. Kaj vse bo z leti izpadlo iz spomina? Koliko drobnih stvari, ki so nam mesec dni v večnem ledu polnile enkratno doživetje, čeprav nas je tolikokrat izčrpavalo do onemoglosti? Grenlandija postaja del našega življenja, dragocena povest v najintimnejši knjigi naše notranjosti. Domov odhajamo bolj bogati, bolj ljudje, saj so nam nekatere človeške razsežnosti bližje, bolj razumljive, doživete in preizkušene v nevsakdanjih dnevih dolge poti, ko so se mrz, veter, lakota in izčrpanost merili z našo trmo, zagrizenostjo, samopremagovanjem, odpovedovanjem in z nikoli utrujeno strastjo po neznanem, po tveganju in iskanju.

Kalatdlit Nunat. Tako pravijo Eskimi svoji Grenlandiji. Ne vem, ali je še kje na svetu na enem mestu nakopičenih toliko kontrastov. Zelena in ledena dežela hkrati. Zelene trate, cvetoči bregovi v rdečem, modrem, rumenem, belem, mehke livade lišajev in mahov v arktični tundri, nekaj sto metrov stran pa bele ledeniške puščave, ki migetajo brez obzora tja proti severnemu tečaju. Sneg, ki ga do kolen gaziš ob morskem obali, zraven pa rbe, školjke in alge; ledeniki, ki se iztekajo naravnost v morje, naprej pa plavajo ledene gore v labirintu, skozi katerega se težko prebijajo ribiški čolni; hud mrz in pekoči sončni žarki, tesnoba polarne noči in skrivnostna rumena luč polnočnega sonca, širina in bogastvo njegove večne svetlobe; eksotika polarnega kroga, strašni treski ledenih gora, ko se podirajo v morju, grmenje plazov in ledenih podorov, šumenje voda, ki se zlivajo v fjorde; otožna, počasna, mrmrajoča melodija eskimske pesmi, pesem, ki valovi po glasnosti in tonu kot zavijanje polarnih viharjev, kot večni veter, ki liže po bleščočih belih poljanah. Predvsem pa gore, kakršnih ni nikjer na svetu: granitne in ledene, srhljivo ošpičene in lepo oblate; gore, ki so že navdušile in privabile alpiniste z vseh koncev sveta pa spet dolge verige še povsem neraziskanih gora, dolge verige neznanih gora, dolge verige gora, ki jih poznamo le iz letalskih posnetkov, spodaj pa jih od blizu še nihče ni gledal; gore, ki še nimajo imena, gore, ki jim še nihče ni premeril višine; gore, ki navdušujejo, gore, ki osrečujejo. Kalatdlit

Razgled z vrha Slovenija Fjeld, 1600 m

Foto Marko Lenarčič

Nunat je dežela, nabita s strastjo in prežeta z dimenzijo neskončnosti, ki jo doživiš, ko hodiš ure in ure po ogromnih ledenih prostranstvih proti daljnim goram pa se ti na koncu zazdi, da nisi nikamor prišel, ker so gore enako daleč in nedosegljive, ko se resnična slika na obzorju meša s fatamorgano, v kateri trepetajo izmaličene podobe neresničnih vrhov; to se preliva v vedno bolj grozljive oblike, čimbolj lezeta izčrpanost in mraz v kosti. To pokrajino, neobljudeno do skrajnosti, belo in mrzlo smo vzljubili, ker smo na njej trpeli, ker smo se morali na njej odpovedati marsičemu, ker je bil skoraj vsak dan napolnjen z lakoto, odpovedjo in tveganjem skozi dolg seznam zahrbtnih nevarnosti. Zato nosimo domov več kot polne nahrbtnike drobnih spominkov in filmov. Bogati odhajamo s te nenavadne dežele. Kdor se še ni naučil ceniti zelenja in cvetja, mora v »deželo, ki se nikoli ne odtaja« — Auiyuituq, kot pravijo Eskimi. Kdor še ni občutil blagodejnega počitka v mehki planinski travi, mora v domovino ledu, da se mu bo milo storilo ob misli na domače zelene travnike.

Od mraza, vetra in sonca razpokane ustnice, olupljena koža po obrazu, vneti in zabuhli nosovi, ušesa, do krvi zdrgnjeni prsti od plezanja po granitnih skalah, mrzli prsti na nogah, ki se nikakor nočejo ogreti in ne puste človeku, da bi zaspal, boleči hrbti od ležanja na snegu: še bolj boleče rame pod težkimi nahrbtniki, mokre hlače, nogavice in srajce, ki se sušijo kar na telesih, neutolažljivi občutki lakote, ki v sanjah zarišejo strašno podobe polno obloženih miz; vse drobne težave vsakdanjega dne so pozabljene s prvim sončnim žarkom, ki se ob enih zjutraj kot curek ulije izza severnega obzorja, skoraj na istem mestu, kjer je dve uri prej sonce potonilo. Sonce obarva gore v smejoče obraze, izzivalno vabljuje, strast po novih doživetjih se rodi vsako jutro znova, vsem težavam navkljub. V deželi Kalatdlit Nunat sonce poleti ne vzhaja na vzhodnem, ampak na severnem obzorju, tudi ne zahaja na zahodnih robovih, temveč na severni strani; poleti dobra dva tedna poliva gorske verige neutrudno 24 ur s skrivnostno rumeno arktično barvo.

Zgodovina Grenlandije premore toliko obrazov, kot jih razkazuje pokrajina. Preteklost zelene dežele je prepojena z nemirom, žalostjo, veseljem, tragičnostjo, velikim trpljenjem in bolečimi spomini na krvave pokole nedolžnih Eskimov. Njihova naselitev je zavita v ugibanja, teorije in različne znanstvene teze, zastrta je s tisočletji, ki so izbrisala spomine in izročila. Samo sprašujemo se lahko, kaj je prignalo prve naseljence semkaj, v dobi prelivanja narodov, ko je bilo povsod po Zemlji še dovolj prostora za naselitev na bolj primernih tleh, pa so izbrali večni led in sneg in dolge polarne noči. So morda zašli v ledeni labirint in niso znali najti poti nazaj? Evropska zavest seže do Vikingov, ki so v 10. stoletju odkrili južni del otoka in ga poimenovali Grønland po odrešujočem pasu zelenja in cvetja, kjer so si odpomogli po strašnih blodnjah med

Človeška vprega na poti v vzhodne gore

Foto Andrej Pušnik

ledenimi gorami severnega Atlantika. Tako je prvi vtis botroval zelenemu imenu. Le kdo od prvih pustolovcev je slutil za skromnim obalnim zelenjem večni led, napet čez ves otok do Severnega tečaja!

Nas zanima zgodovina zadnjih petdesetih let, mislim na zgodovino polarnih ekspedicij (prve so se začele že konec prejšnjega stoletja), raziskovalnih pohodov v notranjost celine, pa čez ledene puščave z vzhodne obale na zahodno, zgodovina prodiranj skozi labirinte gorskih verig, ledenikov in zamrznjenega morja tja gor proti severnemu tečaju, tista zgodovina torej, ki je v letih med obema vojnoma odkrila grenlandske gore in nam posredovala pričevanja o strahotnih naporih, o zmrznenih možeh, o sestradanih pustolovcih, ki jedo pokvarjeno hrano, da preživijo na zadnjih kilometrih poti nazaj k obali. To je dolga pripoved o velikih ljudeh, ki so postali veliki za ceno popolnega tveganja, ki so trpeli in v tem trpljenju odkrili strast do dežele Kalatdlit Nunat.

Pripovedovanja so ohranjena na premočenih listih najdenih dnevnikov, teh največkrat edinih spominov na ljudi, ki so se izgubili v arktični tišini in s poslednjim krikom na pomoč izginili v ledeni neskončnosti.

Poseben problem vseh ekspedicij v osrčje grenlandskih gora je nedvomno hrana in prehranjevanje. Tragličnemu koncu nekaterih odprav je botrovala lakota in popolna izčrpanost zaradi pomanjkanja hrane. Mnoge ekspedicije so se morale iz notranjosti vrniti, ker jim je zmanjkalo hrane, vendar temu ni bil vzrok slab izračun. Za razliko od Himalaje, Hindukuša, Andov, kjer za alpinisti hodi dolga kolona nosačev s hrano in opremo, na Grenlandiji ni nikogar, ki bi pomagal nositi. Vse, kar alpinisti ali raziskovalci potrebujejo, morajo nositi sami. Predstavljajte si težo in velikost nahrbtnika, če bi morali v domače hribe vzeti hrano in opremo za teden dni! Kaj pomeni nositi za tri tedne hrane, obleko, plezalno opremo, šotore, plinske kuhalnike in posodo po ledenih prostranstvih, kjer ni nobenega zavetišča, v katerem bi delili hrano ali pijačo. Nemogoče je, da bi vse spravili s seboj, potrebna je drastična skržitev izračunanih obrokov in velika psihološka priprava, da bo neutrudna spremljevalka na dolgem pohodu lakota. Tudi ml smo odpotovali z zavestjo, da bomo večkrat lačni, da se bomo morali odpovedati mnogim ugodnostim, na katere je človek navajen v civilizaciji. Poglavlje zase je zato razdeljevanje hrane. Biti mora do skrajnosti pošteno, nepopustljivo, strogo, dovolj avtoritativno in prepričevalno, da tudi najhujši lakotniki ponoči ne bi kaj skrivaj pojedli.

To nikoli hvaležno razdeljevanje je opravljal vodja; vsak dan sproti. Lahko bi se bil pregrešil in sebi dal nekoliko debelejši kos slanine, lahko bi bil na hitro, mimogrede, vrgel v usta še ne prešteto ribo iz konzerve, lahko bi si bil privoščil dva požirka kompota več kot drugi, brez prebavnih motenj bi pogoltnil majhno čokolado, sicer

namenjeno za štiri lačna usta: dolga vrsta skušnjav, čisto človeških in vsakdanjih, toda že ena sama bi bila dovolj, da se podre temelj, na katerem slonita avtoriteta in brezpogojna disciplina. Fantje so sistem razdeljevanja hrane imenovali grenlandska shujševalna kura po Bizjaku. Po enem mesecu nas je ta kura oskubila za 6 do 12 kg; nihče pri tem ni imel nobenih težav ali bolečin v želodcu. Pistotnikova ugotovitev na vrhu Sedla vzdihljajev, kamor smo prigarali ob enih zjutraj in šli spat brez hrane, da tudi Hitler ni delal z židi tako kot Bizjak z Zasavci na Grenlandiji, je bila tistikrat hudo resna in je sprožila val soglasnega jeznega pritrjevanja; zdaj pa se ji pomilovalno nasmejimo, kadar se spomnimo na tisto najdaljšo in najbolj naporno noč. Ni čudno, če se v naših spominih o arktičnih gorah prepleta v glavnem dvoje: nepopisno lepe podobe lesketajočih se gorskih grebenov in nevsakdanji pripetljaji z lakoto. Kdo bi nam zameril, ko smo ob vrnitvi v Angmagssalik najprej zavili v trgovino in spraznili že tako skromne police s kruhom; najprej je pojedel vsak eno celo štruco, dobesedno mimogrede, saj kruha skoraj štiri tedne nismo videli, eskimska prodajalka je majala z glavo, ko smo potem za vsakega kupili še eno štruco. Podobno je bilo tri dni prej, ko smo iz notranjosti prispeli do morske obale v Izhodiščnem fjordu, skorajda brez vsake hrane, pa so nas ribe, ki smo jih vlekli iz morja rešile popolne lakote. Pekli in kuhali smo jih v posodah za čaj, brez olja, soli, masti ali drugih dodatkov. Ne verjamem, da znajo kje pripraviti bolj okusne ribe od tistih v Tassilaq fjordu. Obed z ribami je bil podoben pravemu ritualu, močno je spominjal na biblične zgodbe o ribah; lačne in utrujene oči so vzpodbujale skromni plamenček, nad katerim so se cvrle ribe, prepražene roke so lovile toploto ob strani kuhalnika, razpokane ustnice so vsakih pet minut pokušale na pol surovo meso in ugotavljale, kako je vedno bolj okusno.

Prpriave

Prpriave za našo odpravo so bile v začetku videti tako pomilovalnja vredne, da prvi mesec ni ostalo nič bolj otipljivega kot zaupanje v resničnost starega pregovora o slabem začetku in dobrem koncu. Jeseni 1977 je skupina zanesenjakov, ki so si vtepli v glavo Grenlandijo — tako piše o nas v nekem uradnem zapisniku PZS — v društvenih prostorih PD Trbovlje prav po začetniško zbirala prve podatke o daljni deželi, sistematično prebiralala članke in poročila iz tuje planinske literature. Naš prvi zemljevid Grenlandije je bil tisti iz mojega dvajset let starega šolskega atlasa za nižjo gimnazijo; ko smo od letalske družbe SAS dobili nekaj barvnih prospektov in nekoliko večje zemljevide, se nam je zdelo, da že držimo bika za roge. Domača planinska srenja nas je opazovala z dvomi, ko so videli, da gre zares, so se srčno vrgli na delo, posebej pri zbiranju denarja; zunaj Zasavja pa je kmalu zapel planinski zbor veliko izpoved odkritega nasprotovanja naši poti, češ da nimamo Zasavci tam zgoraj kaj iskati. Nič nas ni ustavilo, nabirale so se gore dopisov, prošenj, reklamnih ponudb, kuvert, fotokopij; pa obiski, telefoni, prepričevanja in spet prošnje in prošnje, prava prostitucija, večidel vse zaman, vse z obljubami, da »bomo videli in poskusili kaj pomagati«, samo da so se nas znebili. Torej zelo veliko moralne pomoči, s katero pa, vsaj zaenkrat, še ne moreš kupiti letalskih vozovnic, konzerv, vetrovk; pa zelo veliko nemoralne pomoči v obliki zavisti, nejevolje, slabih ocen.

Trdno oporo so nam dajali posamezniki: na PZS nam je »držal štango« Miha Potočnik, Franci Savenc nas je zasul s prvimi »ta pravimi« podatki ter nam posređoval naslove ljudi, ki so o Grenlandiji vedeli povedati veliko stvari iz prve roke; prof. Gilić z Reke nam je posodil cel svezjenj velikih zelo podrobnih zemljevidov, enako Ismet Baljić iz Zagreba; ta nam je pomagal tako nesebično, kot bi bili v njegovem planinskem društvu, pripeljal se je v Zasavje in nam kazal diapozitive s svoje poti na Grenlandijo; potem smo šli še mi v Zagreb na PSH, kjer nam je Mesarić pokazal »dia« s slovite hrvatske odprave 71. Odločilno pa je bilo, da smo navezali stike z danskim alpinistom št. 1, z našim rojakom Dolfijem Rotovnikom. Dolfi je predsednik danskega Bjergkluba, pravi grenlandski veteran, saj je bil tam že nekajkrat. Pri urejanju potnih formalnosti med Dansko in Grenlandijo, pri gorl podatkov in nasvetov je bil Dolfi duša naše odprave. Naj mu ta ugotovitev pomeni našo javno zahvalo za kup oprave, ki jih je postoril za nas.

Ob Novem letu smo že imeli najpomembnejše podatke, le denarja ni bilo od nikoder; začeli smo prodajati nalepke, stiskal nam jih je zastoj celjski Aero, nabrali smo prvi milijon, da je bil za seme drugim. Odločilni dan je bil, ko smo morali vnaprej plačati letalske vozovnice. Ker je bil naš grenlandski žiro račun še ves deviški kot vrhovi na severovzhodni obali, smo sami plačali prvi obrok, obenem pa smo isti dan trdno sklenili, da gremo za vsako ceno, če bo komu prav ali ne, četudi sami plačamo vse stroške, četudi bi zaradi tega odpotovali le štirje. Pred odhodom se je vse dobro končalo; 8. julija zjutraj se je deset alpinistov poslovilno fotografiralo na dvorišču pred trboveljskim planinskim društvom, skupaj z objokanimi ženami, dekleti, starši in predsedniki.

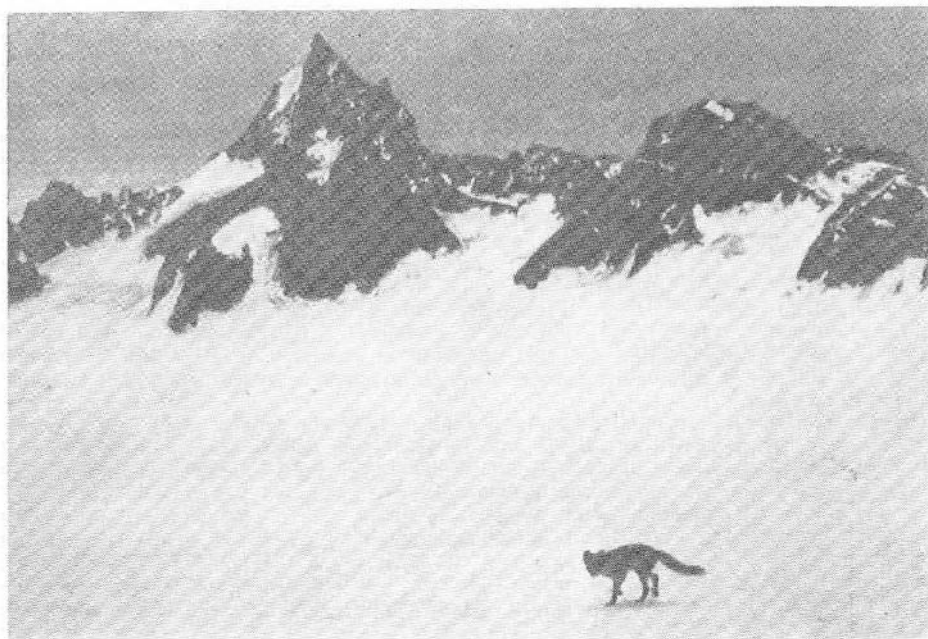
Odprava

Čartersko letalo, DC-8, posebej prirejeno za pristajanje na grenlandskih tleh, s katerim smo iz Koebehavna poleteli na Grenlandijo, je bilo napolnjeno s čudno mednarodno družčino: alpinisti, botaniki, geologi, glaciologi, kajakaši, zamišljeni avanturisti, poslovni možje in Eskimi, ki so se vračali domov; pisani obrazi, od katerih si je vsak po svoje predstavljal naš skupni cilj: Grenlandijo. Špustili smo se na zahodno obalo v Søndre Strømfjord na edino letališče, kjer lahko pristajajo reaktivna letala. Dolgočasno naselje lesenih montažnih stavb; na eni strani letališke steze je vojaška baza, na drugi je civilni del s pošto, trgovino, hotelom, restavracijo in letališko zgradbo. Za prvi zelo slab vtis o daljni deželi so poskrbeli roji komarjev, ki so nas obsuli, brž ko smo stopili iz letala. Pripotovali smo sredi tako imenovanega grenlandskega poletja: to traja od konca junija do srede avgusta, ko prve štirinajst dni kroži sonce onkraj polarnega kroga 24 ur po obzorju, ob obali se tedaj za dva meseca stopi sneg, iz peščenih tal se zažene cvetje in zelenje, iz gostih mahov in grmičevja pa se dobesedno črno kadi od komarjev in drugega mrčesa. Temu primerni so bili naši obrazi, vbodljaj poleg vbodljaja, človek postane imun šele čez nekaj ur, ko se na komarjeve pike navadi. Pustolovščina z neznanim se začne že v Søndreju. Z lokalnim letalom, počasnim in ropotajočim Douglasom, lastjo Kraljevske grenlandske družbe — Den Kongelige Grønlandske Handel, je treba spet nazaj čez otok na vzhodno obalo. Lokalni poleti so urejeni bolj na dneve, ne na ure; predvsem so odvisni od vremena; če slabo kaže, potniki pač čakajo, tudi mi smo čakali, na srečo le do večera naslednjega dne, ko je veter popustil in smo polni pričakovanj pristali na vzhodni obali na koncu grozljivo ozkega fjorda na otoku in letališču Kulusuk. Zapršen pristanek v pesku na močno načeti in razjedeni makadamski pristajalni stezi, nepričakovana nizka temperatura, črni obrazi Eskimov, ki so prišli gledat naš pristanek, rumeno sonce ob enajstih zvečer, vse to je pomenilo začetek prave Grenlandije. Otok Kulusuk leži nekako 30 km od obale, vmes je bilo zamrznjeno morje, še trdno pokrito z ledenimi gorami, zato nas je na celino zvozil helikopter; opolnoči, sicer pa pri belem dnevu, smo na robu naselja Angmagssalik že postavili svoje šotore.

Angmagssalik je zanimivo in siromašno naselje, premore nekaj čez 400 prebivalcev, med njimi je več kot polovica Eskimov, drugi so Evropejci, največ Danci. Živijo v značilnih danskih lesenih montažnih hišah, ki so kot rozine razmetane po bregovih nad pristaniščem. Eskimske hiše se dobro ločijo od danskih, bolj skromne so, bolj zanemarjene, okrog vogalov je polno smeti in odpadkov; na vrveh ob hišah sušijo tjulnovo meso, kože in velike ribe, katere pri nas kupujemo kot slanike. Enoličnost montažnih

Polarna lisica, edino živo bitje, ki smo ga srečali v ledenih puščavah

Foto ing. Janez Bizjak

hiš nekoliko razbijajo večje zgradbe: trgovina, pošta, majhen hotel (na prvi pogled je videti kot modro pobarvana baraka), meteorološka postaja, tri eskimske krčme, protestantska kapela, ambulanta z nekaj ležišči, policijska postaja za posadko dveh mož postav. Slikovit je pogled na pristanišče, kjer se gnetejo živobarvni čolni in barke med velikimi ledenimi gorami.

Iz Angmagssalika smo želeli čimprej naprej proti goram. Za alpinistične odprave je posebna sreča, če potne formalnosti uredi hitro. Mi smo v enem dnevu ne vem kolikokrat prehodili Angmagssalik, da smo po 24 urah, kar smo stopili iz helikopterja, že metali svoje nahrbtnike na ribiško barko, ki nas je popeljala v izhodiščni fjord. Nekatere ekspedicije so morale čakati dneve in dneve, nekatere pa sploh niso mogle naprej, kadar je ledelomilec z njihovo hrano in opremo obtičal za kakšen teden dni v ledu severnega Atlantika. Tudi nas je vso pot skrbelo, če nas bodo naši sodi že čakali ali pa so obtičali kje v ledenem morju kot tolikokrat prej. Imeli smo srečo; lepo zloženi v železnem kontejnerju so nas pričakovali v pristanišču.

Kup naključij navadno botruje srečnemu poteku odprave. Naša glavna skrb je bila poiskati barko ali dva eskimska čolna za prevoz kompletne odprave v fjord. Med postankom na letališče Søndre sem se mimogrede spoznal z advokatom iz mesta Gothab na zahodni obali. Dal mi je svojo vizitko in priporočilo za prijatelja Kelyja Nikolaissena, ki je hotelir v Angmagssaliku. Naj njega poprosimo za ladjo, je naročil. Neverjetno! Opoldne smo sedeli za mizo pri Nikolaissenu, za popoldne ob 22. uri (ali po naše zvečer ob desetih) pa nam je že obljubil svojo ribiško barko in dva Eskima, ki nas bosta prepeljala v izhodišče v Tassilaq fjord. Glede na ledne razmere smo morali spremeniti cilj svojega izkrcanja; po prvotnem načrtu smo se nameravali izkrcati v Sermiligaq fjordu, bil pa je preveč zaledenel, da bi ladja lahko zaplula noter, zato smo se odločili za Tassilaq. Dana beseda in poštenje, sta pojma, doma najbrž le še na Gronlandu. Kot je Kely obljubil, tako je besedo držal pri času in pri ceni.

Polnočna svetloba je spreminjala barvne odtenke med sončnim zahodom in istočasnim vzhodom, ko smo z barko lovili prehode med ledenimi gorami proti Tassilaqu kakih 150 km severno od Angmagssalika. Neverjetno spretni so Eskimi za vožnjo med ledenim labirintom. Nekaterim goram se spoštljivo izogibajo, manjše pa ob velikem trušču razpolove z ladijskim kljunom v veliko grozo nas, dokler se tega početja človek v nekajurni vožnji ne navadi.

Morda se je komu milo storilo, ko smo se izkrcali v neznanem Tassilaq fjordu. Nikjer žive duše, le šumenje ledeniških hudournikov, ki se zlivajo v fjord, in oddaljujoči se ropot barke, ki nas je pustila same. Z njenim odhodom smo pretrgali vse vezi s civilizacijo. Nihče na svetu ne bo vedel, kje bomo hodili, kaj se bo z nami godilo v naslednjih tednih, tudi mi ne bomo zvedeli ničesar, kar bo medtem novega v svetu, vse do 5. avgusta, ko smo se dogovorili, da nas ista barka pride iskat na isto mesto. Popolna osamljenost; popolna odrezanost; popolna odvisnost vsakdanje oskrbe od popotnice, ki jo zmoremo nositi s seboj. V primeru nesreče si moramo pomagati sami, vsak klic na pomoč bi odjeknil v prazno, v večno tišino polarnega kroga.

Baza

Bazni tabor smo postavili na ledeniški puščavi Sahara, 10 ur naporne hoje iz fjorda navzgor na ledeniški plato in potem zadaj za rob prvega venca gora. Kakšna razlika! Fjord je še imel videz življenja, gibanja, šumenja; v Sahari je bilo vse tiho, gore naokoli pa so takšne, kot bi se lunina pokrajina odela z ledom. Dimenzije Sahare so dimenzije brezkončne ledene ravnine, katere rob migota z zmaličenimi podobami okoliških vrhov. Kot fatamorgana. Absolutna tišina ima svojo melodijo, zavijanje polarnega vetra spet svojo, osamljeni poki v večnem ledu pod nami so trgali poslušanje, kako utripa arktična pokrajina. Sahara je bila mnogim ekspedicijam končni cilj, za nas je šele izhodišče, začetek neznane poti v osrčje grenlandskih gora. Prve ture na vrhove nad bazo smo izkoristili za razgledovanje in iskanje prehodov v sosednja pogorja. Rudi in mlajši Bojan sta ostala v bazi; v 14 dneh samote sta hodila na ture po okoliških vrhovih.

Neznanim goram naproti

V notranjost severovzhodnih gora nas je odšlo osem. Izbrali smo smer proti tako imenovanem francoskemu ledeniku, prve dni smo še upali, da bomo prišli do daljnih gora z imenom Femstjernen in Avantgarde. Gnil sneg, v katerega smo se včasih vgrezali do kolen, nam je zavrl tempo napredovanja za polovico in začetni načrti so se morali prilagoditi novim ciljem v novih razmerah. Vsak je imel svoj par smuč, pa smo jih drug za drugim zavrgli, saj nam spričo težkih nahrbtnikov in pa vlaki ogromnih sani niso dosti koristile. Osem mož je pomenilo osem velikih petindvajsetktilskih nahrbtnikov, osem samotarjev sredi ledene divjine pod večnim soncem, osem različnih ko-

Bazni tabor na severnem robu Sahare

Foto dr. Damjan Meško

rakov, osem različnih vzdihljajev, osem različnih kletvic, osem različnih doživetij rumene polarne neskončnosti. Vlekli smo dvoje posebnih polarnih sani švedske izdelave; imenujejo jih pulka, na videz so podobne malo večjim aki čolnom. Brez teh sani si prodiranja v arktični labirint ne morem predstavljati. Oba pulka smo si sposodili: enega so ljubeznivo posodili zagrebški alpinisti, drugega nam je posodil Dolfi. Na vsakem pulku je bilo po 150 kg hrane in opreme, vlekli so ga pa trije hkrati, vsako uro smo človeško vprago zamenjali. Prodrali smo proti severovzhodnem robu Sahare, po treh urah bi bili kmalu utonili v živem, tekočem ledu. Prišli smo do reke, ki teče po ledeni skorji Sahare. Na prvi pogled nedolžen moder potoček, delno pokrit s snegom in drobnozrato ledeno plundro, ko pa stopiš na rob, se utrga breg, struga pokaže nevarno globino, ki vedno bolj raste. Prvi trije so prišli čez brez težav, potem pa sta nam v tekoči gmoti obtičala oba pulka; ko smo jih vlekli ven, so nam noge lezle vedno globlje v razmočeni led, okrog nas so nastajale modre lise, zdelo se nam je, da smo v sredi reke, ki požira v živi led vse, kar se ujame na obrežne pasti; na hitro me je spreletel srh, ko sem pomislil na podobne pojave s puščavskim živim peskom. Vsako čakanje in tehtanje položaja je usodno, edina rešitev je hitra reakcija, ne oziraje se na premočeno obleko ali na peklenski mraz, ki se temu pridruži. Najslabšo je potegnil Andrej, nevarno se je okopal, preden se je uspel ujeti na trdna tla.

Kaj pomeni hoditi po neznanem svetu z zemljevidi, ki niso popolni, temveč le bolj orientacijski, smo spoznali že prvi dan, ko smo iskali prehod iz Sahare v naslednje pogorje. Na karti je bilo izrisano sedlo, ki je dajalo videz lepega prehoda. Vso noč smo garali v strmino proti sedlu, na vrhu pa je pod nami zazljala večstometrski navpična stena. Razočaran spust nazaj v dolino in celodnevno iskanje novega prehoda!

Tabor 1

Po »preboju« iz Sahare smo prvi tabor postavili pod sedlom Slangen. Po podatkih in po razpoložljivih virih naj bi tod okoli bilo še nekaj deviških vrhov. Na katere še ni stopila človeška noga, bi rekli stari pustolovci nekoliko šablonsko. Nestrpno smo se pripravljali na plezalne vzpone. S prvim vrhom, ki pred nami še ni bil osvojen, sta se vrnila Pistotnik in Pajk. Naše nepopisno navdušenje nad prvim slovenskim vrhom na Grenlandiji smo proslavili kar se da razkošno s konzervo ananasovega kompota, oba skupaj pa sta smela sama pojedsti celo čokolado. 1785 m visoko granitno goro smo imenovali Zasavje (za danske geografe Zasavje Fjeld).

Andrej in Renato sta slovensko, jugoslovansko in dansko zastavo razvila na dominantni gori, ki nam je zakrivala jugozahodno obzorje. Lepo napet in močno izpostavljen ledni greben jima je nudil čudovito plezanje. Pred njima je šel v izvidnico proti tej ledeni piramidi Meško. 1920 m visoki vrh se imenuje Glažuta Fjeld. V področju, ki smo ga obdelovali, so gore visoke od 1300 m do 2400 m; bolj daleč v notranjost segajo do 3300 m. Vendar imajo vsi vrhovi približno enako relativno višino od 800 m do 1500 m. To je višina strmine, stene ali grebena, ki se strmo vzpenja navzgor z ledeniške ploščadi ob vznožju. Ti platoji znotraj zrastejo do 3000 m, vrhovi kot igle bodejo ven. Eskimi jih imenujejo Nunatak.

Tabor 2

Drugi tabor smo uredili na ledeniku Knuda Rasmussena. Pot do drugega tabora je bila verjetno najlepši del naše grenlandske avanture: Skoraj evforično doživljanje polarne neskončnosti, neverjetne optične prevare glede oddaljenosti in velikosti gora pa sonce, ki je ob enih zjutraj že barvalo gorske verige v podobe iz sanj. Toprove šotore smo postavili na ledeniški moreni, na mestu, kjer so se ustavljale redke ekspedicije, ki so šle na severni tečaj. Rasmussenov ledenik sega do obzorja, veliko večji je kot Sahara, v morje se drobi daleč spodaj v zaledenem Sermiligaq fjordu, v katerem smo se po prvotnem načrtu nameravali izkrcati.

Z gora okoli Rasmussenove ledene zemlje in z nekoliko višjega Habetsovega ledenika smo prinesli domov polno in bogato bero. Pistotnik in Pajk sta prebila 22 ur v orjaškem 1600 m visokem zobu, ki obvlada okoliške hribe tik nad taborom. Posebnost plezalnih vzponov na Grenlandiji je večna svetloba, ki sije na alpiniste; ni se jim treba bati, da bi jih zajela noč. Neprijeten je le mraz, ki pritisne »ponoči« v obleko in kosti. Meško in Bizjak sta se odpravila na belo piramido, ki je izzivala na vzhodnem obzorju in je močno spominjala na našo Ojstrico. Potem so Meško, Pušnik in Vrečer plezali najbolj proti severu, v področje ledenika Habets. Na markantno belo goro so se povzpeli naravnost po ledeni steni, ki je spominjala na znani Pallavicinijev žleb v Grossglocknerju. Na vrhu so našli sledove avstrijske ekspedicije, ki je goro osvojila 1974. leta.

V pogorju južno od tabora sta se mudila brata Marko in Matevž Lenarčič. Spet smo odprli konzervo kompota (nagrada za osvojen deviški vrh), ko sta se utrujena, toda nasmejana in sročna vrnila med nas. Opravila sta grebensko prečenje dveh še neosvojenih vrhov, čez 1600 m visok Slovenija Fjeld in čez nekaj metrov nižji Trbovlje Fjeld. Na grenlandskem reliefu je vsaka ekspedicija pustila svoje sledove, na zemljevidu pa svoja imena. Tako kot je raznolika pokrajina, so raznolika tudi imena gora in ledenikov: v mnogih jezikih so izpisana, krstili so jih alpinisti različnih narodnosti; Grenlandija ima široko srce za vse. Od leta 1978 tudi za nas Slovence.

Tabor 3

Postavili smo ga v globokem snegu na robu ledenika 16. september pod znanim pogorjem Tupilak. Za razliko od prihoda v prejšnji tabor 2 je bilo napredovanje v tabor 3 težko, izčrpavajoče opotekanje po globokem snegu. Sledovi, ki so ostajali za našimi stopinjami, so bili značilna cik cak črta, ki je kazala, kako nas je zanašalo od utrujenosti na levo in desno. V dnevniku tretjega tabora je zapisanih pet vrhov. Najprej sta se Damjan in Vili povzpela na koto 1515 m. Niti pričakovala nista, da bosta na vrhu stala kot prva pristopnika. Imenovala sta ga Ojstro Fjeld. Renato in Adrej sta »Izgnila« za dva dni v pogorje Tupilak. Splezala sta na njegov 2220 m visok desni vrh, dan prej pa sta kot prva stala na vrhovih, visokih 1800 m in 2100 m. Grenlandski zemljevid se je izpopolnil z vrhovi Zagorje in Peden.

Pet alpinistov si je izbralo za raziskovalno turo lepo ošiljeno glavo levo od Tupilaka. Vzpon po južnem grebenu je omogočal vse užitke lepe plezarije, predvsem pa enkratne razgleda na vence gora, ki so se nizali v vzporednih trakovih tja do obzorja. Tako smo se že razvadili na vrhove plezati kot prvi, da so bili fantje nekoliko razočarani, ko so na tem lepem dvatisočaku našli velikega kamnitega možica, znamenje prvih pristopnikov. Na Geodetskem inštitutu in v danskem Bjergklubu so nam izdali »skrivnost«, da so gore okoli Tupilaka zelo slabo raziskane in da je še polno vrhov, na katerih še nihče ni bil. Po uspehih prvih dni tod okoli smo videli, da je res tako. Zato smo se želeli tu utaboriti za teden dni. Vendar nas je po dvajsetih sončnih dneh začelo loviti slabo vreme. Če bi se oblaki in megla spustili do ledenikov, bi bili izgubljeni, dokler spet ne bi posijalo sonce. To bi lahko trajalo cele tedne, zmanjkalo bi nam hrane, zamudili bi dogovorjeni dan za prevoz z barko iz fjorda nazaj v civilizacijo. V mogli zaidejo še tako izkušeni polarni raziskovalci, tavanje v beli neskončnosti je le izgubljanje energije. Pozneje smo videli, kako prav smo storili, da smo se pred težkimi oblaki začeli vračati proti bazi. Na vmesnem taboru na Sedlu vzdihljajev so nas že lovili oblaki in dež.

V baznem taboru je posijalo sonce le toliko, da smo si posušili mokre obleke. Pospravili in izpraznili smo bazo in v dveh etapah vso kramo znosili do izhodiščnega fjorda. V Tassilaq fjordu smo prebili tri deževne dni, megla je povsem prekrila Saharo; če bi bili še ostali v bazi, ne bi bili mogli nikamor. Z Nikolaisseonom smo bili zmenjeni, da nas Eskimi z njegovo barko poberejo 5. avgusta zjutraj ob 8. uri. Pol ure prej smo imeli vse pospravljeno, pojedli smo še zadnji zajtrk, nato smo čakali ves dan do devetih zvečer, ko se je ladjica le pojavila na obzorju.

Grenlandska pustolovščina zasavskih alpinistov se je končala. Kot številnim drugim polarnim ekspedicijam pred nami tudi nam ni bilo prizaneseno ne s skrajnimi napori, ne z lakoto ne z mrazom ne z velikimi odpovedovanji in samopremagovanjem. Z vrhov, na katerih smo stali, smo gledali na oddaljene gore, ki jih poznamo le iz letala; cela pogorja so še na prostranem Vzhodnem Grenlandu, kjer še ni bilo človeka. Kako vabljivo izzivanje za naprej!

JUŽNO OBZORJE RASMUSSENOVE LEDENE PUŠČAVE, SLOVENIJA FJELD IN TRBOVLJE FJELD

MARKO LENARČIČ

Ura bo vsak čas šest popoldne. V taboru je živahno. Andrej opazuje z daljnogledom Bojana in Vilija, ki se pomikata k steni, Renato nekaj brklja okrog posode, Janez in Damjan pripravljata opremo, midva z Matevžem pa odhajava.

Tabor se komaj še vidi. Sama sva sredi neskončne beline, ki se lesketa v večernem soncu. Gaziva po kristalni odeji. Tudi midva sva del te lepote. Neizmernost te odeje naju je vsrkala vase. Molče doživljava pravi Grenland. Kakšni so to občutki, hej, vi, ki vam pomeni vse, kako zabiti popoldan, večer v gostilni, biti frajer; kje ste, hm, včasih sto se mi zdeli frajerji, ja včasih, pa kje je že ta včasih. Zdaj sem spet v hribih, v snegu, v naravi, spet sem postal tisto, tisti... hej vi iz gostilne, veste, kakšni so to občutki. Vsaka minuta, ki jo zabijete v tistem smradu, je nič.

Ledenik Knud Rasmussen počasi ostaja za nama, pred nama pa vedno bolj raste najin cilj. Včeraj pri sestopu s »Kogla« sva videla izredno lep greben, ki povezuje dolgo verigo ošiljenih vrhov, škrbin, piramid. Ledeniček postaja bolj strm, razpoke, ki so bile malo prej le za nekaj prstov široke, se počasi širijo. Dihanje postaja težje. Kmalu bova na začetku skalnatega raza, pretrganega z ledenimi vesinami, ozaljšanega z večmetrskimi opastmi, drži pa prav na vrh.

Sva že dohitela sonce, spodaj je ledenik v senci, temperatura je globoko pod ničlo. Precej strmo postaja, led, skala, drobir, vse. Raz se kot nebeška lestev pne v nedogled. Ura polzi proti polnoči, svetloba spreminja barvne odtenke. Noči se alpinistom na Grenlandiji ni treba bati. V tem je razlika z Alpami, ko je proti večeru vsakomur tesno, da ga bo v steni zajela noč. Tukaj se ne bo stemnilo; pozne ure napoveduje le nižja temperatura in peklensko mrzle skale, na katerih se lepijo prezebli prsti.

Nad vsako vesino v grebenu slutiva vrh, toda za vsakim robom se pojavijo novi skoki, odlomi se zlagajo drug nad drugim. Na koncu naju slikovita zajeda pripelje direktno na vrh. Zadnje metre se čudno obirava, dvomiva, če sva res prva, ki razbijata trdi led na tej gori. Spominjava se nekaj dni nazaj, ko sva bila trdno prepričana, da lezeva po še neosvojni gori, na vrhu pa se nama je posmehljivo prikazal kamniti možic, ki so ga postavili prvi pristopniki pred tremi leti. Kar sesedla sva se takrat od utrujenosti in razočaranja. Kar si prej med plezanjem nisva hotela priznati, je tam visoko nad ledenikom prišlo na dan — želela sva biti prva vsaj na eni gori, želela sva se priključiti številnim raziskovalcem, pustolovcem, alpinistom, ki so prvi hodili po teh prostranstvih in osvajali otoke sredi belega morja. Že doma sva brala o možeh, ki so s pogumom, pomanjkanjem, stradanjem pisali zgodovino »zelenih deželev«.

Takrat sva bila razočarana, sedaj pa nekaj metrov pod vrhom tuhtava: bo ali ne bo. Če bi bil kdo takrat na tistem vrhu, bi se verjetno smejal glavi, ki je pogledala čez rob stene, počasi z radovednim pogledom preiskala vrh, in nato še eni glavi. Oči obeh nekako bolj začudene, nato krepak stisk roke. Nisva govorila, kajti izpolnila se nama je želja, izpolnila se je naša želja, izpolnila se je želja naših dragih doma in vseh, ki so

Pozdravna razglednica zasavske odprave: Gore okoli Sahare (bazni tabor). Fotografija: Peter Franke, Dansk Bjergklub Koebenhavn; tiskala Cinkarna Celjo, TOZD Grafika (barvno)

bili za našo stvar. Nemo sva se veselila, se v mislih pogovarjala s prijatelji tam doli daleč na ledeniku. Noč je, grenlandska noč — polmrak — daleč na obzorju še rdi nebo, sonce pa se je že skrilo. Toda že čez kako uro bo spet »vstalo« in začelo svoj delavnik. Na vrhu se ne zadržujeva dolgo. Čaka naju lep greben, veriga piramid in škrbin, ki se vlečejo proti naslednjemu vrhu. Skala je suha in temna, Tevž lepo napreduje, ves žari, kajti cele dneve smo hodili, gazili in vlačili pulke. Pravi užitek je, dotikati se suhe skale. Veselje nama zagreni nenaden konec grebena. Pod nama zazija globoko sedlo. Po vrveh sva se spustila skoraj do doline in na drugi strani sedla začela znova.

Greben pred nama je zahtevnejši od prejšnjega. Roke in noge z veseljem grabijo redke oprimke, velikemu previsu se izogneva po izpostavljeni poltci, pod katero zija nenasitna ledena puščava. Ob enih zjutraj spet zasije sonce, vllje nama novo veselje, predvsem pa naju ogreje. Med drugo in tretjo uro pogledava čez zadnji rob, najprej se zasmeji oči, potem se raztegnejo še ustnice, stisneva si roke, že drugič razvijava našo zastavo in gradiva veliko granitno piramido v spomin na našo ekspedicijo.

Čez dva, tri tedne in pozneje doma sem šele dojel tisti občutek. Sediš na vrhu, daleč od domačih, ljubljanih, daleč tudi od prijateljev v taboru, pa nisi sam. Preveva te občutek zadovoljstva in sreče. Čutiš, da tvoje življenje ne teče mimo tebe. Veš, da si dosegel cilj, veš, da ima tvoja bit smisel, da si, da obstajaš, da si del človeške prvotnosti.

Spuščava se kar hitro. Sončni žarki so naju že objeli; mrzli so. In potem užitek: sok in čokolada. Sediva kakih sto metrov nad ledenikom, ki je še precej teman, le na robu se že kaže kristalna odeja, ki se počasi debeli. To je podoba prave Grenlandije — neskončna ledena prostranstva obdana z venci gora, ki se zdijo nizke, toda čim dalj hodiš, čim bliže prihajaš, rastejo pred tabo, njihove razsežnosti so velikanske. Človek se težko privadi na to. Hodiš, vedno vidiš cilj pred seboj in vedno je enako daleč. Kmalu sploh ne upaš več vzdigniti pogleda, da bi ne bil znova razočaran. Ko pa se le prepričaš in vzdigneš glavo, si zatrjuješ: O zdaj pa je že blizu! Pa ni. Sediva v jutranjem soncu, vsa ožarjena, mraza skoraj ne čutiva. Gledava proti temnim pikam v dalji. Sta se Bojan in Vili že vrnila? Kaj počnejo Andrej, Renato, Janez in Damjan? Zelena dežela nas je močno povezala med seboj. All ni čudno, si mislim, toliko so govorili, da postane človek v težkih okoliščinah razdražljiv, vedno pripravljen na razprtije, usajanje. Mi pa opažamo, da smo vedno bolj navezani drug na drugega. Nobeden se nima za kaj več, vsakega uspeha se veselimo vsi. Treba bo iti, v teh jutranjih urah sneg na ledeniku še drži, se zganeva in pohitiva.

Hoja po ledeniku nazaj proti taboru je bila nekaj čudovitega: Hodim zatopljen v misli, telo je res sproščeno, jutranji žarki tajajo led na jezercih, ki so nastala čez dan. Tabor

se že vidi. Vse je ožarjeno. Kakšne barve so to! Ne morem verjeti, da je vse to res. Andrej in Renato pripovedujeta o nočnem obisku medveda v taboru. No, na koncu ugotovimo, da sta slišala le pokanje ledu in da je ledeniško jezero, ob katerem smo imeli tabor, izginilo. Voda je odtekla nekam proti morju. Kakšen medved neki!

Doma sem. Poletje se nagiba na jesen, sonce ni več tako toplo, listje počasi začenja rumeneti, prihaja čudovita jesen, z njo pa šola, temne stene, knjige. Misli pa me še vedno odnašajo na ledena prostranstva Zelene zemlje. Vredna je, da človek spozna njene lepote in skrivnosti.

Vrhove sva imenovala Slovenija Fjeld in Trbovlje Fjeld, vmesni škrbini sva dala ime po tragično umrlem prijatelju Ličkotu.

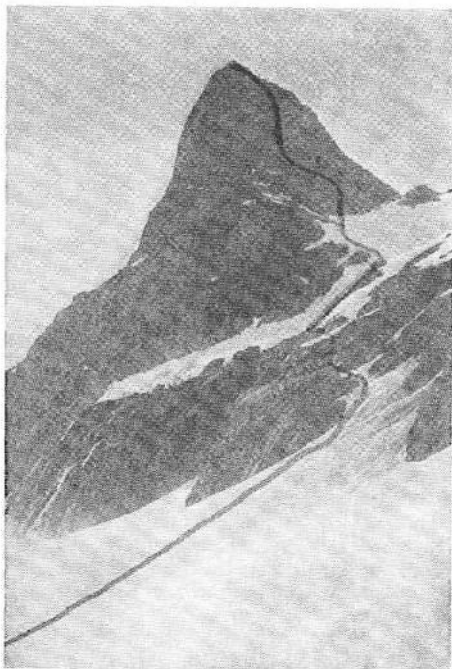
Smer grebenskega prečenja sva imenovala »Mamina smer«, ocena III, IV, več raztežajev IV +.

PRVI VRH — ZASAVJE FJELD

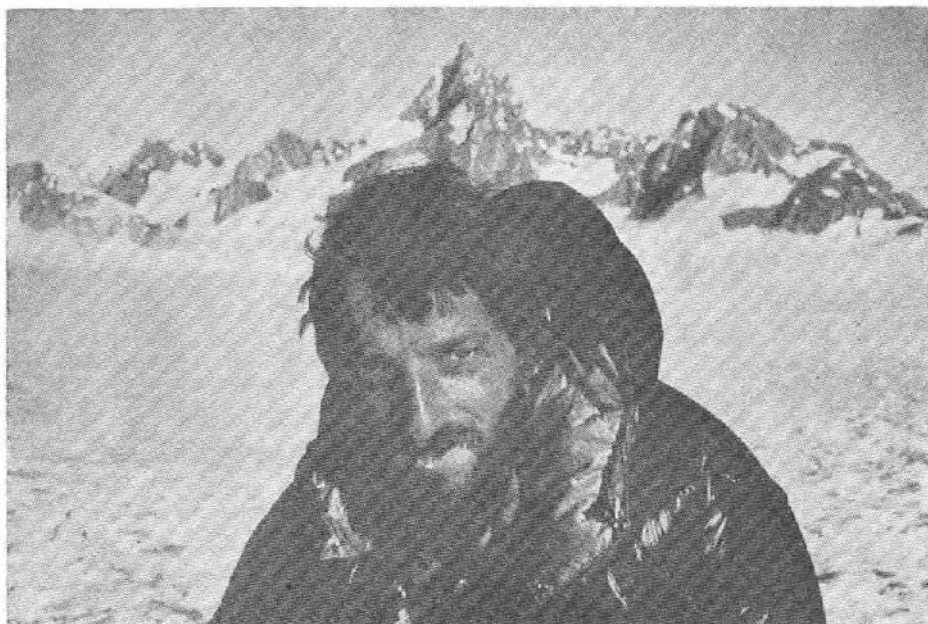
BOJAN PAJK

Pod prelazom Slangen smo postavili tabor 1. Nad našimi šotori se je zvrstila markantna gorska skupina treh samostojnih vrhov. Z Vilijem sva izbrala ošiljeno piramido na desni strani pogorja. V steno bova šla popoldne; iz doline si ogledujem jugovzhodni steber. Videti je dokaj napet.

Za popoldanski obrok sva skuhala polento, okusno, prijetno toplo. Kot vsa hrana na Grenlandiji ima tudi polenta slab priokus: občutno premalo jo je za en normalen obrok. Kar nese naju po strmem ledeniku do stene, komaj čakava svojo prvo, pravo plezarijo v tej neznani deželi. Hitim naprej, Vili nekoliko zaostaja, pa se jezno oglasi pod meno: »Kam tako divjaš? Če naju je kdo že prehitel, je to opravil že zdavnaj.« Prav ima. Pod razom ga počakam, naveževa se, pojeva košček čokolade, vstopiva v svoj prvi raztežaj na Grenlandiji. Skala je slaba, krušljiva, klini slabo prijemljejo. Ko poprimem za ogromen balvan, zgrmi v dolino; strašen grom ga spremlja nizdol. Na prvem stojišču si pošteno oddahnem. Grenlandska skala je že v začetku pokazala

Peak 1600 m, prvenstveni plezalni vzpon (Pistotnik-Pajk), Rudarska smer

Bojan Pajk

ostre zobe. Kako preprosto pa je bilo videti od daleč! Na stojišču se ne zamenjava, dogovorila sva se namreč, da bom vso smer plezal kot prvi.

Težave so bile večje, kot smo mislili v dolini. Ko sva z Damjanom opazovala steno, sva menila, da ne bo težja od dobre trojke, tu pa je že štirica. Kaže pa, da bo še huje. Zabijem bong. Skala je še vedno slaba. Zopet varujem. Nato sledi lahek raztežaj. Za njim pa ozka polička poševno navzgor drži v sredino stene. Kaj me čaka za njo? Ko pridem na stojišče, me rahlo zaskrbi. Nad menoj težak previs, bolje rečeno streha, naprej pa težaven prehod. V notranjosti strehe se vleče poč, široka ravno za prste, vendar za noge ni stopov, treba bo na trenje. Zrak pod streho se vleče vse do ledenika, s katerega sva vstopila. Pokličem Vilija. Ko pripleza do mene, takoj opazi, da me skrbi, vendar nič ne reče.

Zabijem klin in se podam pod streho. Prste zasadam v razpoko, telo usločim tako, da tudi podplati dobro prijemljejo, in konec strehe je vse bliže in bliže. Še meter in že sem v kaminu, ki se vleče z roba strehe navzgor. Tudi kamin ni nič lažji. Še pet metrov navzgor. Pod menoj je le belo brezno. Končno dosežem poševno polico, primerno za varovanje. Nabijem kline in si oddahnem. Zakličem Viliju. Gre. Počasi vlečem vrv k sebi. Tudi Vili premaga zoprno prečko. Se nekaj metrov in pri meni bo. Raztežaj oceniva s V+.

Pogledam proti vrhu. Strm in ozek kamin, na sredi pa zagoden balvan. Malce se obotavljam, vendar me misel, da nazaj ni poti, požene naprej. Prigvozdim do balvana. Kako naprej? Že v dolini me je Vili opozoril na lestvice, vendar sem ga zavrnil, češ da jih ne bova rabila. Še kako prav bi mi sedaj prišle! S hrbotom gvozdim v desno, z levo nogo pa v levo steno kamina. Iz prusika si delam stopno zanko. Zabijem klin, le do polovice ga razpoka sprejme, naprej noče. Vpnem vponko in prusik. Preizkusim klin, kaže, da bo držal. Stopim v zanko in že sem v zraku. Viliju zakličem, naj popusti. Potegnem se čez balvan, še nekaj metrov in dosežem odlično, varno stojišče. Vili hiti za mano. Izbija kline in preklinja. Razpoke jih ne izpuste. Končno je le pri meni. Stena je odprta, izpostavljenost velika. Vsaj oprimki so sedaj odlični, tako da po dveh raztežajih doseževa vršni greben. Slutiva vrh gore.

Raztežaji v grebenu proti vrhu so lahki. Zadosti časa imam, da med plezanjem razmišljam, če sva izbrala pravi vrh. So podatki, ki jih je dal Janez, točni? Je res gora še deviška? Preveč je bilo težko, da bi naju še na vrhu čakalo razočaranje. Ko se piramida ošili v zaključno vršino, doseževa zadnjo točko in končno vrh, na katerem pred nama še ni bilo nikogar. Z neznanih arktičnih gora valovijo številni odmevi mojega vriska. Z Vilijem sva srečna. V škatlico za žvečilni gumi vtaknem listič z najinimi podatki, imenom gore, smeri, imenom odprave, z letnico in izmerjeno višino. Višinomer kaže

1785 m; vrh sva krstila za Zasavje, smer po 450 m visokem stebru sva imenovala Matejina smer.

Več kot uro nabirava granitne kamne, da iz njih postaviva piramido. V polivinil zavijeva škatlico s podatki, nato še našo zastavico in vse skupaj položiva v piramido. Kdo neki bo čez leta prišel za nama na ta vrh! Po fotografiranju se začneva spuščati v dolino. Naporen je tudi sestop, nihava po vrveh nad temnimi brezni, stalno je navzoča zavest, da ti ob morebitni nesreči ne bo pomagala nobena GRS. Nobena.

Spuščava se po grapi polni ledu. Zdajci mi zmanjka tal pod nogami in že me nese v dolino. V led zabijem ledno kladivo, vendar brez uspeha. Vpijem: »Drži!« Vrv se napne. Roke imam krvave, drugače sem cel. Gora je hotela svoj davek. Postanem opreznjši.

Spuščava se navzdol. Žeja naju, tudi želodec se oglašča. Gora terja več, kot je kazalo. Počasi se bližava dnu. Še en spust po vrvi v grapo, ki se vleče vse do doline. Zagledam postavo. Damjan je. V taboru jih je zaskrbelo, kje sva toliko časa. Saj sva bila v steni že celih 18 ur. Damjanu zavpijem, da je vse v redu. Za njim pride po kuloarju še Janez. Previdno se spuščava po snegu, šola na vrhu naju je izučila. Na kraju naju čaka še ena preizkušnja — široka razpoka v ledu. Odločiva se, da gori pustiva še en klin, zabijeva ga in se po vrvi spustiva v razpoko. Po ledu zlezava na snežni most in zlezava čez razpoko.

Po 21 urah sva se končno vrnila. Janez in Damjan nama čestitata. To je prvi naš vrh na Grenlandiji. Naš, zasavski, jugoslovanski.

V RUDARSKI SMERI

BOJAN PAJK

Sedim na ledeniški moreni na stiku dveh ledeniških velikanov: ledenika Knud Rasmussen in 16. september. Čprav je bil sneg za naše dosedanje izkušnje dokaj idealen, sem vseeno malce utrujen. Kljub temu mi oči potujejo po neskončni ledeni puščavi, obsijani z nežno sinjo svetlobo. Tam daleč na obzorju kipi v nebo grenlandski Eiger — Ingolsfeld. Nam bliže bodejo v nebo stolpi, ostrli kot igle. Močno spominjajo na Dolomite. Tik nad nami kipi mogočna piramida, ki vlada nad dolino. Vrh se ji izgublja v modrini jutranjega neba.

Nebo je rahlo prepredeno z nežnimi oblaki, ki poživljajo sinjino. Čudovita je skladnost grenlandskega okolja. Belo in modro, to je običajna kombinacija, ki pa se spremeni v škrlat vsakič, ko se sonce skriva za bližnje gore. Takrat tudi sneg zakrvari in celotna pokrajina zažari kot žerjavica. Barve postajajo vse temnejše in na kraju iz vijolične nastane zopet modra, le da je temnejša. Pomirja. Kot nežni spev se razliva čez pokrajino, ki mirno zaspi.

Povrnem se k piramidi. Mika me. Viliju to omenim. Tudi njega je gora že omamila. Poiščeva daljnogled in se zazreva v steno. Gora ima precej razčlenjen obraz, ne bo preveč problemov. Skleneva, da odrineva že popoldan.

Janez in Damjan nama zaželita srečno pot. Zaletim se v hrib. Po stari navadi hitim proti vstopu, čimprej hočem biti pod steno. Nisem zadosti pozoren, zato pridem previsoko. Po policah grem v levo, vidim najino snežišče, vendar nanj ne morem. Moram se spustiti. Višinomter pokaže 80 metrov manj, ko zopet dosežem sneg. Vili je še vedno pod menoj. Pametno, počasi hodi. Sam sem ves preznoben, ko dosežem sedelce. Sedem na skalo in odložim dereze. Vili je še globoko spodaj. Zazrem se v steno. Odurna je. Zavem se, da se je pravzaprav bojim. Najraje bi se obrnil. Kaj poreko našli! Višinomter kaže 1100 metrov, torej je stena visoka nekaj manj kot 500 metrov. Nič posebnega. Toda kljub vsemu mi je malce tesno.

Tudi Vili doseže sedelce. Spijeva sok in zloživa opremo, ki je ne misliva vzeti s seboj. Mene že mrazi. Preznobena srajca mi krade toploto. Pet metrov strme stopnje, nato lahko po stebričku. Dvojka. Naslednji raztežaj pleza Vili. Na nebu je poleg sonca tudi mesec. Polarna noč. Vse je svetlo, le mraz je, uh, kakšen mraz! Vili me pokliče in že hitim proti njemu. Pridem v majhno votlino. Vrvi imam še pet metrov. Nad votlino previs, desno gladke plošče, levo ogromen gladek trebuh. Ne morem naprej, premalo imam vrvi. Vili poskusi za menoj. Najprej po ploščah, pa ne gre. Pregladko je, ni oprimkov. Vrne se pod previs. Potegne se podenj in zabije klin. Vpne vrvi in že vlečem. Z levo nogo hlasta za stopom, ki ga ni. Stoji le na robu desnega čevlja. Zabije še en klin in vpne lestvico. Ne vidim ga več, le po tegu vrvi vem, da težav še ni konec.

Zopet poje kladivo, vrv spet počasi steče. Vili se še vedno ubada s težavami, zablja, torej mora biti na precej izpostavljenem mestu. Potem je vrsta na meni. Izbijem varovalni klin, drugega pustim za spust. Pripravim si lestvice. Klina, ki ju je Vili zabil v previsu, nočeta ven. Tolčem, tolčem, počeno se ogrejem. S previsa se vleče kakih 50 metrov dolga poč, široka ravno toliko, da lahko gozdiš z eno nogo. Skala je čvrsta, gladka, pravi granit. Plezam proti stojišču. Gozdim z rokama in desno nogo, več prostora ni. Pripraskam se do Vilija. Zabit je v steno. Ker ne morem mimo njega, gre on naprej. Poč se konča s poševno polico, nad katero je še precej izpostavljen trebuh. Tudi njega Vili zmaga. Ker mu zmanjka vponk, si uredi stojišče in že plezam za njim. Petica. Prečnica v desno na raz. Najdem dobro varovališče. Šlo bo še vedno zares. Z Vilijem se dogovoriva, da bom plezal še naslednji raztežaj. Pričnem prosto, vendar po petih metrih ne gre več. Gladka, ravna plošča navpično kipi pod nebo. Pogledam navzdol, vse do snega je le sinjina. Spodnji vrhovi se že svetijo v prvem jutranjem soncu, ura je okrog pol dveh ponoči. Povrnem se k plošči. V njej so razpoke, torej bo šlo. Po dveh urah sem nekaj metrov pod robom plošče. Imam le še dve vponki. Razpoka se razširi, nad njo je črna, z lišaji pokrita plošča, nad njo trebušček, nad njim pa, tako vsaj kaže, prostor za dobro stojišče. Stojim v lestvicah in razmišljam. Dogovorili smo se, da ne bomo postavljali uspeha ekspedicije na kocko s prevelikim tveganjem. Tako imam dve možnosti: prosto čez izpostavljeno ploščo ali pa nazaj. To drugo bi pomenilo zavreči trud, prcebanje, izgubljeno noč. Torej moram čez!

Viliju zavpijem, naj malo bolj popazi. Potegnem se pol metra više. Zdaj se bo odločilo. Stojim le na pol stopala, v razpoki je prostora le za levo roko. Z desnico iščem oprimek. Vrh plošče otipam skrito prečno razpoko. Torej bo šlo. Z obema rokama se zagrabim v razpoko, prenesem telo proti desni in se težno potegnem na vrh plošče. Primem se za rogelj vrh trebuščka, še malo, pa bom ven. Zadaj je široka polica, kot nalašč za dolgo varovanje, kakršno me čaka. Po treh urah v lestvah se prileže počitek. Torej se gore nisem bal zastoj. Pokazala nama je zobe. Vili že izbija. Sedaj še njega čaka težko delo. Izbijanje mu nikakor ne gre od rok. Kline sem dobro zabil, skala jih noče izpustiti. Zadnjega ne more in ne more izbiti. Zavpijem mu, naj ga pač pusti. Zopet me zebe, Vili pa prpleza do mene popolnoma preznójen. Hitim naprej. Skala se spremeni. Postane črna, prhla. Vulkanskega izvora je. Torej sem blizu vršnega grebena. Vendar težav še ni konec. Še en lišajast trebuh! Zopet si moram pomagati z lestvicami in to v trenutku, ko je zmanjkovalo vrvi. Težko se potegnem čez. Varujem na slabem, izpostavljenem varovališču. Pogled naprej me pomiri, kaže se vrh. Dva, morda trije raztežaji po lahki trojki. Med plezanjem sva se dogovorila, da se bo smer imenovala

Počitek na poti v Saharo, Ritterknaegten, 2020 m

Foto Matevž Lenarčič

»Rudarska«. Rudarska iz več razlogov: Skala je črna, razbita, prihajava iz črne doline, pleza jo rudar, torej ji to ime pritiče.

Doseževa vrh. Malce sva razočarana, kajti na vrhu najdeva piramido prvih pristopnikov. Torej naju je nekdo prehitel. Pogledava naokoli. Seveda, po zahodni strani se vleče iz doline lahek greben, po katerem so prišli prvi alpinisti. Izmerliva višino, višinomer kaže 1600 m.

Imava smer. Težko, petica je, en raztežaj šestica. Veva, da morava še nazaj. Izkušnje iz najinega prvega vrha Zasavje opominjajo. Ko doseževa sedlo, sva res izčrpana. V taboru nama čestitajo. Spiva dolgo, saj je za nama 22 ur nepretrganega garanja v gori, ki ima sedaj tudi našo smer, rudarsko.

ŠINKOVČEV GREBEN

MATEVŽ LENARČIČ

Končno smo dosegli kamniti pomol sredi ledenika Knud Rasmussen. Ta pas kamenin sta verjetno narinila dva ledenika, ki sta se srečala s svojima morenoma. Bil je to trenutek, ko si vcdel, da naslednje ure ne boš več le del vprege in zato vsak trenutek izkoristiš za opazovanje okolice. Ta pomol sega precej v notranjost ledenika, tako da smo se počutili kot v oazi. Vsi hribi so ležali za neskončnimi ledenimi ravninami. Kazali so svoje strme stene in ostre grebene. Težko se je bilo odločiti. Gledali smo za najmarkantnejšimi špicami na obzorju in se spraševali, če jim bomo kos. Iz izkušenj smo vedeli, da je bolje hoditi ponoči, ker je sneg trši in tudi nevarnost plazov, vsaj snežnih, je manjša. Pred nami je bil še večji del dneva in misel, da ga bomo preživeli v horizontalni, je bila prav prljeta. Toprove šotore smo mimogrede postavili. Spati pa se v njih ne da, ker sonce notranjost preveč segreje. Poležavali smo pod skalami in polzkušali izkoristiti njihovo skromno senco.

Kamniti bloki so skrivali tudi zanimive stvari, ki sta jih Renato in Vili kaj hitro izvohala. Na dan sta privlekla pločevinaste škatle izpred ne vem koliko let. Vsi smo zijali v Renata kot v čarovnika, ko je iz škatel vlekkel pakete z rižem, rezanci, vžlgalicami. Po napisih smo sklepali, da je te dobrote pustila japonska odprava. Naš jedilnik smo seveda s to hrano primerno obogatili. Riž nam je zagotavljal polno želodce za vsaj tri obroke. Vili se je kot izkušen kuhar prvi lotil priprave japonskega riža. Z lačnimi očmi je mešal riž in vpil: »Pobi, sem, riž kar raste!« Hiteli smo gledat to čudo. In res se nam je zdelo, da riževa zrnca kar ležejo drug iz drugega.

Sonce je lezlo za gore in izgubljal svojo moč. Sence vrhov so počasi prekrivale šotore. Popolno tišino je motilo le žvenketanje klinov in vponk. Izbirali smo opremo za vzpone. Vrhove smo si razdelili, treba je bilo le še oditi. Ko je zadnji sončni žarek zdrknil za nazobčani greben, je bil čas za odhod.

Z bratom sva se odločila, da poskusiva doseči značilen vrh na južni strani ledenika Knud Rasmussen. Njegova vršna trikotna stena je bila popolnoma podobna Koglovi v Kamniških Alpah. Čez dan sva z daljnogledom vztrajno opazovala vrh in možne dostope. Takoj sva se strinjala, da prideta v poštev samo dve varianti. Obe sta se sešli nekje na sredi vzhodnega grebena. Dolgo sva pretehtavala obe možnosti, toda odločiti se nisva mogla. Nazadnje sva sklenila, da se odpraviva čez ledenik in bova pod grebenom videla kako naprej.

Pikice, ki so predstavljale šotore, so izginile v polnočni svetlobi ledene ravnine. Sneg je bil slab, ni držal. Kljub temu sva napredovala kar hitro. Ledeniške razpoke so bile pokrite s snegom in le dolge ozke pokline so naznanjale njihovo navzočnost. Pritisnil je mraz. Sneg se je začel sreniti in hoja je postala užitek. Nebo je žaralo v različnih odtenkih rdeče barve. Tudi najvišji vrhovi so izgubili zlati lesk. Tišino kratke polarne noči je motilo le škripanje snega. Včasih je tudi to prenehalo: nemo sva opazovala temačne vrhove okrog ledenika. Čim bliže sva prihajala, tem jasneje je postajalo, da ena varianta odpade. Vznožje je bilo namreč prepredeno z ledeniškiimi razpokami. Tvegano bi bilo izsiliti prehod. Ostala nama je le še ena smer in nadaljna pot je bila jasna. Enakomerno premikanje nog se je nadaljevalo, misli pa so bile že precej višje. Kucelj, ki je bil od daleč videti kot majhen grliček, nama je zastrl pogled na najin vrh.

Palice sva zamenjala s cepini. Sneg je bil zdaj dober, tako da nama tudi precejšnja strmina ni delala težav. Brez derez sva lahko hitro napredovala. Prehodi med granitnimi stenami so se kar sami odpirali. Rjave skale imajo črne srage, ki jih je izjedla snežnica čez dan. Ker je dovolj vlage, so pogoji za razraščanje mahov ustvarjeni.

Slovenski vrh iz tabor 2

Foto Marko Lenarčič

Čez viseče ledenika, mimo podirajočih se serakov proti Tupilaku

Foto Renato Vrečer

Med pustimi skalami so pravi otočki zelenega mehu in različnih rož. Zdajci se vse neha. Stojiva na vrhu »grička«. Z očmi iščeva možica. Ker ne opaziva ničesar, sva prepričana, da je tudi glavni vrh še ni bil osvojen. Dobre volje postavljava skalno piramido. Na drugo stran je nekaj skalnih skokov, ki pa jih lahko obideva. S sedla se zagrizava v strmo snežišče. Ustavljava se in negotovo opazujeva ledeno strmino, ki jo zgoraj zaključijo opasti. Nekaj časa se loviva med razpokami, dokler konice čevljev v zelenem ledu ne najdejo več opore. Navežeava se in natakneva dereze. Spodaj grozijo razpoke, zato vrtava kline. Led je ponekod trhel, ne zaupava mu. Po nekaj raztežajih prideva na sneg. Prečiti morava daleč levo, da dosežeava skale. Na snežnem grebenu si oddahneva in opazujeva okolico. Kjer je sonce zdrknilo za obzorje, je še precej svetlo. Grebeni ostro rišejo svoje silhete. Na drugi strani je pas temno modre barve in nakazuje noč na južni polobli. Med tema dvema kontrastoma plava na nebu ščip, znanilec grenlandske noči. V tem razgledu je toliko izjemne lepote, da se na glas čudiva. Pobožno upava, da je dovolj svetlobe za dobre posnetke. Še bolj naju presenetijo dejstva, da na tem grebenu nisva sama. V snegu vidiva metulja. Misliiva, da je prived, toda nekaj korakov naprej naletiva na drugega. Slabotno trepeta z nežnimi krili, mraz mu je vzel vso energijo za letenje. Verjetno ju je zanesel veter z obale v te višine. Stojiva pod strmo skalno stopnjo, ki drži na greben. Sezujeva dereze in upava na kompaktno skalo. Že prvi dotik s skalo pa naju je odbijal. Navezava se nisva, saj bi varovanje v takem kamnolomu ne imelo prav nobenega smisla. Z odprtimi, prestrašenimi očmi opazujem brata, ki previdno tipa za majavimi oprimki. Padajoče kamenje načinja najine živce. Vzpenjam se na vso moč previdno in se sprašujem, ali se ne bi bilo bolje sezuti. Zdelo se mi je, da bo štokljanje sprožilo celo goro kamenja. Greben je prav čudno zgrajen. Naložene kamnite plošče štrlijo daleč nad steno. Upava, da se ne bodo ta hip prekucnile v globino. S strani opazujeva »Koglovo« steno. Je neprijetno večja in vsaj desetkrat bolj krušljiva. Cele plošče štrlijo iz stene. Proti vrhu je greben ozaljšan s snežnimi robovi. Previdno jih prečkava in stegujeva glave proti vrhu. Ko ga dosežeava, sem priganjal, da čimprej sestopiva, saj je bilo vse nekam majavo zloženo. Občutek, da se bo vse skupaj podrlo, nama ni dal uživati neskončnega miru in razgleda. Imela sva res srečo, usoda nama je bila naklonjena, zopet sva stala spodaj na snežnem grebenu. Sonce je počasi lezlo izza hribov. Sprva škrlatno rdeče se je kmalu spremenilo v žgoče rumeno in pokrajina je zopet dobila dnevni videz. Sence vrhov so se krajšale in naju opozorile, da je do ledenika še daleč. Ozirala sva se za preplezano smerjo. Posvetila sva jo umrlemu sošolcu Cirilu Šinkovcu.

GRENLANDSKA NOČ

DAMIJAN MEŠKO

La tristesse vaut mieux
que la joie.

(V. van Gogh)

Razmišljanje ob vzponu

Žalost je boljša od veselja

Po večerji so šli fantje plezat. Z Janezom sva ostala v taboru sama. Sedel sem na skalah nad taborom in pisal dnevnik. Zeblo me je v roke. Tako tiho je zdaj na Grenlandu. Od same tihote je v zraku šum. Je to od snega? Vetra ni. Nekaj nežnih pah-ljačastih oblakov se razpreda po nebu, ura kaže, da smo sedemnajstega julija. Bo še toplo, ko se vrnemo domov? Sa bomo sploh še kdaj pregreli in nas ne bo več zeblo? Je to moja zadnja ekspedicija? Zdi se mi, da je zadnja. Videl sem veličastno goro Makalu, videl sem gore v Hindukušu in zdaj sem na Grenlandu. Spoznal sem napore, neugodje, trpljenje, mraz, lakoto in žejo, vročino, strah, osamljenost, domotožje. Ne moreš se vrniti, tudi če bi želel. Spoznal sem, kaj pomeni zvestoba skupini ljudi, osamljenih sredi snega, spoznal sem prijateljstvo in tovarištvo. Zdaj grem na eno od teh gora. Čutim, da moram.

Zaprli sem zvezek, medtem ko je Janez spodaj ob šotorih prešteval obroke. Bil je zelo resen. Videl sem, da ima globoko udrte oči. »Zmanjkalo nam bo hrane,« je rekel. »Obroke bo treba še zmanjšati.« Fantov, ki so plezali v stenah nad taborom, ni bilo slišati. Videl sem le brata Marka in Matevža, ki sta bila kot drobni piki na snežni planoti, komajda še vidni. Vzel sem cepin in dereze in rekel Janezu, da grem na vrh, jugozahodno od tabora. Ko sem obuval čevlje, ga je Janez gledal z daljnogledom. Na grebenu da je spihan sneg in led. Dal sem dereze v naprsni žep vetrovke in odšel. Ura je bila tričetrt na deset zvečer.

Sneg me ni dobro držal. Ko sem se ozrl k šotorom, sva se spogledala z Janezom. Vzdignil sem cepin, Janez pa roko. Za mano se ostajale sledi v snegu, na desni so bili grebeni in vrhovi, na levi seraki. Hotel sem priti na goro po težji poti, ko pa sem se približal grebenu, sem videl, da je led zelo strm, na grebenu so visele snežne opasti, spodaj skalnat svet. Zavil sem na levo in iskal lažjo pot. Sneg pa je bil vedno bolj osrenjen in bolj strm, zato sem si s cepinom skopaj sedišče in si navezal dereze. Ura je kazala polnoč. Dolga grenlandska noč je bila pred menoj. Dolga, tiha. Čudežna in svetla. Neopazno se prerodi v jutro. Kjer zaide sonce, je večerna zarja, prav tam sine tudi jutranja.

Ledeniške razpoke so bile prekrite s snegom in le po nežni črti, ki se je risala čez snežišče, sem slutil, kje teče razpoka. Previdno sem se ji ognil in stopil na greben. S kupa vulkanskega kamenja sem videl pred seboj ves greben in daleč tam na koncu vrh, okovan v led, mrzel, osamljen. Po vsem grebenu so bile nad praznino ovešene nekaj metrov široke opasti. Natanko sem si jih ogledal. Nikoli ne veš, kako daleč čez rob visi opast, nikoli ne veš, kdaj bo popustila in se udrla pod teboj. Nekaj časa sem hodil po črnih skalah. Škrtanje derez mi je trgalo živce. Spomnil sem se stevardese, ki ni bila tako zelo lepa, kot so ponavadi stevardese. Ko smo izstopali iz aviona na vzhodni obali Grenlanda, se je vsakomur prijazno nasmehnila in rekla po angleško: »Pazite nase!« Prav je imela. Vsak mora svojo usodo vzeti v roke zaradi sebe in svojih dragih. Zavil sem spet v sneg in oklo cepina pri vsakem koraku močno zapičil v snežno strmino. Na misel mi je prišel Makalu. Viki mi je tedaj rekel, da po splošnem mnenju na Makaluju nisem bil dober zdravnik. Mnenja ni utemeljeval. Splošno mnenje, pika. Potem so mislili tako vsi ali vsaj večina? Zakaj se nismo o tem pogovorili? Težko je biti tak zdravnik, kot je bil dr. Oudot na Anapurni.

Zdaj sem spet na ekspediciji z isto veliko voljo, da bi bil tu dober zdravnik. Z enako voljo kakor na Makaluju sem prečil dve ledeniški razpoki. Led se je kovinsko svetil in na eni strani strmo spuščal v široko ledeniško razpoko. Tam je bil led zelen, nad razpoko so visele opasti, tja ne smem. Strmina je bila vedno hujša, tudi dereze so dobro prijemale. Z očmi sem iskal tabor daleč tam spodaj. Zdela se mi je, da različnim drobnim pikicam. To bi utegnili biti naši šotori. Tam je Janez, vodja, ki skrbi za nas. Vedel sem, da tudi zame. Ne smem ga razočarati. Spet sem zabodel oklo cepina v led. Bilo me je strah. Čutil sem strah v prsih, v želodcu, čutil sem, da mi hoče biti slabo. Natanko sem vedel, da je to od strahu. Prekleti strah! Zakaj sem šel sam? To ni bilo prav. Varovala bi drug drugega, to veliko pomeni. Greben se je vlekel pred menoj in strmina je bila vedno hujša. Še vedno sem rinil naprej. Videl sem pred seboj skale, zdele so se mi varnejše. Kako naj pridem do njih? Pred menoj je žleb, ki drži naravnost v orjaško razpoko. Tu mi lahko spodrsne, sem pomislil. Stal sem na strmlem ledu in z obema rokama stiskal cepin. Led je bil trd kot jeklo, le nekaj milimetrov globoko razo sem lahko zasekal. Pogledal sem navzdol, proti našim šoto-

Peden Fjeld, 1800 m

Foto Renato Vrečer

rom. Kako naj zdaj ravnam? Tam je Janez, preudaren, miren. Doma imam dva fantka svetlih las. Potrebujeta me. Spodaj so možje, ki so se dolgo pripravljali za to ekspedicijo. Imajo kline, vrvi, vponke, v naslednjih dneh morajo preplezati še marsikaj. Tudi ti me potrebujejo, zato sem z njimi. Gledal sem ledeno strmino pred seboj in pre-mišljeval: zmaga ali poraz? Počasi, okorno sem se obrnil. Samemu sebi sem se zdel kot neroden hrošč na strmem ledu. Sestopal sem po svojih sledah. Tak je torej poraz? Z grenkim občutkom sem presajal dereze in se spomnil na alpinistični priročnik, kjer je narisano, kako moraš hoditi z derezami. Star sem in znam hoditi z derezami, sem si mislil.

Tam, kjer sonce na Grenlandu zaide in vzide, je žarelo. Sestopal sem. Potem sem snel dereze in zavil po bližnjici med serako. Zdaj se mi je zdela nevarnost, da bi padel v ledeniško razpoko, neznatna v primeri s tem, kar je bilo zgoraj. Ura je bila pol dveh zjutraj. Medtem se je sneg osrenil toliko, da se mi ni več udralo. Prišel sem spet do svojih sledi, ki sem jih vtisnil pri vzponu. Zdele so se mi domače, ljube.

Škripalo je pod čevlji, ko sem prišel do šotorov. Na skalah so ležali nahrbtniki, menažke, žlice, smučarske palice, kuhalniki in plinske bombice, cepini, vetrovke, nogavice, konzerve in zavitki s hrano.

Bil sem sam, sedel sem na skalo, gledal goro, na kateri se je kovinsko bleščal led. Lepa gora. Vedel sem, da je zame nedosegljiva.

SNEG SE JE BLEŠČAL IN POT JE BILA DOLGA

DAMIJAN MEŠKO

Napisati bi moral zdravniško poročilo o ekspediciji na Grenland 1978. Toda nič takega se ni zgodilo, da bi mogel o njej pisati z zdravstvenega stališča. Zato naj napišem nekaj o moštvu, prehrani, o telesni pripravljenosti in o psiholoških potezah posameznikov.

Skupina je bila izbrana zelo posrečeno. V moštvu nas je bilo deset. Spoznal sem člane komaj nekaj dni pred odhodom. Prostori alpinističnega odseka v Trbovljah so prav tako utesnjeni in zakotni, kot so domala vsi lokali alpinističnih odsekov, kar jih poznam. Pozneje sem videl, da imajo take prostore tudi danski alpinisti v Kopenhagnu. Med kupi opreme, hrane, med sodi in svežnji papirjev je bila zbrana naša ekspedicija. Imel sem nekakšno tremo, ko sem se srečal s temi fanti. Čakali smo na vodjo odprave, vedeli smo, da bomo preživeli skupaj pet tednov. Opazovali smo drug drugega. Čutil sem, da jim moram nekaj povedati. »Fantje,« sem rekel, »z vami grem kot zdravnik. Rad bi vam povedal, rad bi vam položil na srce to-le: Uspeh ekspedicije je odvisen

predvsem od vas in od vaše odpornosti. In od složnosti: za to morate svojega vodjo spoštovati, ga ubogati in zaupati. Zdravniku na odpravi pa morate samo zaupati.« Potem smo se pogovarjali o življenju na odpravi, o hribih, o naporih, ki nas čakajo, o oprehi in še o desetih drobnih stvareh.

Moštvo je bilo po starosti in po izobrazbi pisano. Najmlajši še ni izpolnil devetnajst let, najstarejši jih je imel štirideset. V moštvu ni bilo zvezdnika, ni bilo nikogar, ki bi se štel za boljšega od drugih in bolj poklicanega za izredne podvige. Tudi zato se moštvo ves čas ni sprlo in zato je ekspedicija tudi uspela.

Vodja odprave Janez Bizjak, arhitekt, 35

Ima največ alpinističnih izkušenj, teoretično je daleč najbolj poznal Grenland in gore, v katere smo bili namenjeni. Imel je v moštvu popolno avtoriteto, niso mu delali težav tuji jeziki na nešteti uradih in pisarnah, na aerodromih in železniških postajah. Še nekaj je bilo, po čemer sem vedel, da je dober vodja: kadar ni bil med nami, smo se čutili nekam negotove, čutili smo praznino, kot da moštvo manjka glava. Včasih sem ga gledal, ko je ležal v spalni vreči v šotoru: poraščen, bled, upadel, z očmi uprtimi v streho šotora. Vedel sem, da je zaskrbljen za svoje može. To sem še bolj spoznal, ko sem padel v ledeniško razpoko in je bilo prvo, kar sem zagledal nad seboj, Janezov obraz. Toliko resnosti, skrbi in prijateljstva nisem še nikoli videl v enem samem trenutku v očeh. Potem sta se najini roki sklenili — In vedel sem, da sem rešen. Bil je pošten, pravičen in dober vodja.

Renato Vrečar, komercialist, 28

Bil je namestnik vodje. Z Andrejem sta bila nerazdružljiva skupaj v šotoru in v navezi. Renato je bil zelo priljubljen pri vseh, saj je človek, v katerem ni sence zlobe. Ob vzponu na Tuplak je padel pri skoku čez ledeniško razpoko in si natrgal vezi v kolenu. Komaj en dan je počival, ko smo začeli z dolgotrajnim in napornim maršem proti baznemu taboru. Do prelaza Slangen je bil zelo strm vzpon. Vpreženi smo bili v sani in kadar sem se ozrl, sem videl za nami Renatovo postavo, kako šepa proti sedlu. Zgoraj smo ga počakali in takrat se je Renato prvič in zadnjič razjel: »Vi garate kot živina, jaz pa sem čisto brez koristi.« Videl sem, da ima solze v očeh. Zares je jokal. Zelo težko smo ga potolažili, češ da napravi največ s tem, če pride sam do baze. Ko smo dva dni zatem prvič peljali opremo iz baznega tabora do fjorda in smo bili spet vpreženi v težke sani, nas je počakal Renato v bazi. Medtem je pospravil ves tabor, zakopal smeti, napel šotore, namazal nam je čevlje in nam skuhal veliko čaja. Spominjam se, da je imel ta čaj ogaben okus, nekakšne pomije. Hitro sem ga požiral in si z eno roko zatiskal nos. A kaj, to je pač spadalo h Grenlandu in Renato je bil vesel kot otrok, ko nas je spet zagledal. Tudi mi smo se ga vsi razveselili, njega in njegovega čaja.

Andrej Pušnik, elektroinženir, 28

Renatov »cimer«, govoril je od vseh najlepšo angleščino, od vseh je tudi največ shušal. Nikoli ni bil slabe volje. Ko smo na vrveh spuščali sani proti fjordu, je imel funkcijo sidra: z nogami se je vkopal v sneg, čez hrbet mu je drsela vrh. Je res močan kot medved. Ves čas odprave je žaloval za svojo pipo, ki jo je izgubil že prvi dan, ko smo garali iz Tassilaq fjorda proti goram. Danci na Grenlandu so bili ljubeznivi in so nam na naši poti večkrat pomagali. Za njihovo pomoč smo se jim lahko največkrat le z besedami zahvalili. Andrej je imel v takih primerih tako ganljivo govore, da so imeli solze v očeh celo tisti, ki niso razumeli angleško. Prav zares!

Bojan Pajk, predmetni učitelj, 27

Bil je garač brez primere. Vsakega dela se je lotil z vnemo, z močjo in trmo, nikoli mu ni prišlo na misel, da bi obupal. Mislim, da je bil med vsemi fizično najboljše pripravljen. Ko smo začeli našo pot proti neznanim goram, smo vso noč vlekli sani na sedlo neznanega imena, na sedlu pa se je pokazalo, da nas je zemljevid prevaral: na drugo stran ni bilo prehoda. Postali smo skoraj malodušni. Bojan pa je takoj začel iskati nov prehod. Šla sva na Sedlo vzdihljajev in tam je bil prehod v naslednjo dolino. Sicer pa smo imeli z Bojanom ves čas žolčne razprave o tem, kaj je bolj prav: da na koncu leta v osemletki dekletom pokloni zadostno oceno iz fizike ali pa je bolj prav, če jih obsodi na popravni izpit. Do zadnjega dne je trmoglavil, da morajo tudi dekleta znati nekaj fizike. Saj je res. Ampak!

Rudi Pušnik, mojster v kovinski delavnici, 37

Bil je »tehnika« odprave, dobrodušen, vedno pripravljen pomagati. Človek, ki ne zna reči ne. Vsi smo ga cenili. Popraviti je znal vse: ure, fotoaparate, čevlje, čedre, goril-

Naša piramida na vrhu Zagorje Fjeld

Foto Renato Vrečer

nike in šotore. Izjemno redko ga je bilo videti brez pipe v ustih in mraz mu ni mogel do živega. Kadar smo bili mi v vestonih, je hodil Rudi brez srajce.

Vili Pistotnik, rudarski inštruktor, 34

Vili je spal večji del sam v skalah nad taborom. Postavili smo šotore v snegu, Vili je pa zavil z bivak vrečo proti skalam in si tam pripravil ležišče. Mogoče iz uvidevnosti do drugih, ker je smrčal, mogoče ga je motilo smrčanje drugih. Na pohodu po ledeniku »16. september« je izgubil dežnik. Tudi takrat smo vso noč hodili. Ko smo prišli zjutraj do skalnega jezika sredi snežne puščave in tam postavili tabor, je opazil, da nima dežnika. To ga je tako prizadelo, da se je hotel vrniti. Komaj smo ga zadržali. Težko je prenašal lakoto. Jancz nam je dvakrat dnevno, zelo strogo in natančno, razdelil obroke hrane. Potem smo kuhali po dva in dva skupaj. Vili je skuhal makarone. Bili so že pripravljene, da bi jih pojedel, lakota je bila neznanska. Nesreča pa ne počiva: makaroni so se mu prevrnili po pesku in lezli med kamenje. Vili je strmel na razsute makarone, v njegovih očeh smo brali nepopisno razočaranje in še globoko žalost. Dolgo časa je gledal, kakor da se mu je sesulo vse. Potem je rekel: »Te makarone bom vseeno pojedel.« In besedo je držal. Tako nepopustljiv je bil tudi pri plezanju. Z Bojanom Pajkom sta napravila nekaj zelo težavnih vzponov.

Marko Lenarčič, študent, 21

Najbolj redkobesedni mož v odpravi. Besede, ki jih je spregovoril v petih tednih, bi lahko preštel na prste ene roke. Tudi sicer je bil resen in le izjemoma mu je prek obraza hušnil smehljaj. Marko je tako zelo molčal, da je — zaradi tega — med nami tudi najmanj preklinjal.

Bojan Šprogar, študent, 19

Bil je Benjamln odprave. Tisto mrzlo nedeljo, ko sta Andrej in Renato osvojila nov vrh in ga imenovala Glažuta, je Bojan izpolnil devetnajst let. Na Grenlandu mu je zrasla prva brada v življenju, vendar je ostal njegov obraz kljub bradi in brkom otroški. Z Rudijem sta ostala v bazi in sta medtem prehodila in preplezala vse sosednje vrhove. Ko smo se po štirinajstih dneh vrnili v bazo utrujeni in lačni, se nas je neizmerno razveselil. Hotel nam je skuhati vse dobrote sveta. Ker sem bil najstarejši v odpravi, me je večkrat poiskal. Pripovedoval mi je o vsem, kar mu je padlo v glavo, največ pa sva govorila o fižolu, o krompirju in o palačinkah.

Hrana je bila sploh priljubljena tema naših pogovorov. Ker nismo imeli nosačev, smo morali poleg druge opreme nositi vso hrano s seboj, v nahrbtnikih in na saneh. Zato je bila hrana najdragocenejša stvar. Janez jo je delil natančno in pošteno. Tudi kosi slanine so morali biti povsem enaki. Lažje je bilo razdeliti konzerve in kocke sladkorja. Vendar je dobila vsaka naveza pred vzponom poleg rednega obroka še tablico čokolade, nekaj več sladkorja ali celo dvojni obrok. Pri vrnitvi je čakala navezo spet čokolada ali konzerva s kompotom. Morebiti je nekatere vlekel v steno tudi ta dodatni obrok. V petih tednih smo shujšali vsi približno po 10 kg. Najbrž so prav toliko shujšali alpinisti tudi na drugih ekspedicijah, nimam pa za to dokumentacije. Naše intenzivno hujšanje smo splošno imenovali: grenlandska shujševalna kura — Bizjakova metoda.

In še o telesni pripravljenosti: Hodili smo po ledenikih in čez prelaze ure in ure. Dolgi pohodi so trajali večji del vso noč, nosili smo nahrbtnike in bili vpreženi v težke sani. Včasih se je sneg udiral in hoja je bila mučna. Pogledovali smo na uro, molčali in vzdržali. Nikoli ni nihče omagal. Potem smo postavili tabor, se najedli, naspali in fantje so šli plezat v neosvojene stene.

Rad bi omenil še nekaj. Na prvi pogled je nepomembno, bilo je pa lepo. V vsakem taboru je bil nekdo odgovoren za snago. Ko smo pospravili tabor, smo za seboj vselej počedili. Papirje, ostanke in konzervne škatle smo pokrili s kamni in zakopali globoko v sneg.

Pustili smo nešteto stopinj na večnih snegovih Grenlanda.

In postali smo si dobri prijatelji, vsi med seboj.

TUPILAK

ANDREJ PUŠNIK

Skoki gosto smrečje sem proti zahodu prvič zagledal severno triglavsko steno. Sonce, ki se je nekje za Luknjo že spravljalo spat, je na steno metalo dolge sence, ki so jo že tako razdrapano napravile še bolj divjo in hkrati še lepšo. Prav tisti hip sem zaslišal:

»Cimer!«

Saj to pa skoraj ni mogoče, da bi se istočasno z menoj v Vratih pojavil tudi Renato, moj soplezalec in sostanovalec z Grenlanda, s katerim sva skupaj preživela toliko lepih, a še več težkih dni v tisti divji deželi, lepi in nepopisno samotni. V taki deželi se prijateljstvo še bolj kali.

»Cimer, vstanil!«

To pa se sliši že malo čudno, saj vendar stojim na poti v Vrata, Renato pa vpije, naj vstanem...

Tedaj mi je nekaj prišepnilo, da je lepa dolina Vrat le delček mojih sanj, da je resničnost čisto drugačna. Kajti vse kaže, da me budi v našem zadnjem taboru na ledeniku »16. september« moj včasih zelo nadležni »cimer« Renato. Ima to grdo navado, da me načne sredi najlepšega spanja zaradi takih malenkosti, kot so juha s polento ali čaj. Oboje je tukaj skoraj na dnevnem redu.

»Andrej, vstani, vse se ti je shladilo...«

Žal moram spoznati, da so bila Vrata le lepe sanje. Počasi snamem z glave kapuco spalne vreče. Čeprav mižim, me močna svetloba kar presune. Zunaj gotovo zopet sije to presneto sonce, ki je skoraj 24 ur obešeno na nebu, samo včasih malo dalj ali bližje Luni, ki nas s svojim okroglim obrazom spremlja tukaj dan in noč.

»Madona, Andrej, sedaj pa je že vsega zadosti!«

Vidim, da je realnost vse bolj kruta, saj to ni več glas mojega »cimra«, ampak našega vodje Janeza, kar pomeni, da bom moral res vsak čas zlesti iz tople spalne vreče ven v sneg, če hočem dobiti vsaj še nekaj tiste mlačne juhe ali čaja, ki ga je skuhal Renato. Že ves čas odprave Renato trpi za nespečnostjo, zato nima razumevanja za moje trdno spanje. Naj le kuha! Naj kuha čaj, juho, polento, saj to ni nobena umetnost. Potem sem le pojedel jutranji obrok mlačne juhe s krekerji. Večina naših grenlandcev se je odpravila proti lepemu vrhu levo od Tupilaka.

Z Renato pa sva že prejšnji dan jemala na muho dvatliščak na levi strani, ki je bil s svojimi temnorjavimi stenami nekam podoben netopirju z razprtimi krili. Zato smo ga imenovali kar Netopir. Sicer pa je na tem področju najmarkantnejši in najvišji vrh Tupilak.

Naš prvi — dotlej
neosvojeni vrh
na Grenlandiji:

Zasavje Fjeld, (srednja
piramida, pomaknjena
v ozadje)

Foto ing. Janez Bizjak

Hitro sva pripravila vso potrebno opremo in se med pripravami le odločila za Tuplak. Že samo ime tega vrha v eskimskem jeziku pomeni »dvojni vrh«. Res, tu sta dva vrhova, ki ju z našega ledenika pod njuno končno steno povezujeta dva ledenika: levi je širši in zelo razlomljen, desni pa je malo ožji, vendar nič lepši in pristopnejši od levega.

Čeprav se zavedava, da so ta vrh že nekajkrat osvojile alpinistične odprave pred nami, sva se odločila, da se še midva povzpneva nanj. Seveda pri tej odločitvi nisva bila prevelika optimista, saj sva iz literature o odpravah pred nami, ki smo jo proučili, vedela, da gre za težak vzpon. Nikjer nisva zasledila podatka, iz katere strani so prišli na ta vrh, simbol tega področja. Za Tuplak ve skoraj vsak domačin, čeprav ga ni nikoli videl.

Že z najinega prvega deviškega vrha, na katerem sva zapičila zastavo naše države in ga je Renato imenoval Glažuta, sva videla, da je na vrhu teh ledenikov nekakšen plato — amfiteater. Nanj morava priti, pa bo vzpon uspel, sva rekla. Pozneje se je pokazalo, da sva imela prav.

S seboj sva vzela vso opremo za plezanje v ledu in skali, pa hrano za dva dni. Da morava hiteti, sva vedela. Nismo bili povezani z zaledjem, že tri tedne smo bili več kot tri dni daleč od naše glavne baze in še nekaj dni od prvega naselja, kjer bi mogli dobiti stik s »civilizacijo«. V primeru nesreče smo bili vezani le na svojo ekipo. Zato smo morali vedno misliti na rezervo v času.

Upoštevala sva tudi optične prevare, saj je videti vse zelo blizu, potem pa stopliš na goljufiv sneg, kjer se ti vsak drugi korak udere do gležnjev. Hoje takoj vsaj trkrat več, kot si misliš.

Končno sva se odpravila čez ledenik z dvema polnima nahrbtnikoma z vso potrebno opremo, ki pa je bilo več, kot sva si mislila in želela.

Nekaj več kot uro sva rabila, da sva prišla na drugo stran ledenika. Tam sva se odločila, da bova poskusila po levem ledeniku priti pod vršno steno Tupilaka. Najprej sva lahko napredovala, zdajci pa se je pred nama odprl širok plato, ki ga prej nisva videla. Na njem se stekata oba ledenika izpod Tupilaka. Vzpon po levem ledeniku je bil v začetku brez težav, kasneje pa sva se vse pogosteje morala umikati širokim razpokam in serakom. Zaradi težkega ledeniškega sveta sva se odločila za skrajni levi rob ledenika. Bil je posejan s kamcnjem, torej ne ravno varen, v jutranjih urah pa še najbolj primeren za vzpon. Svetle lise na tem ledeniku so naju opozarjale, da se tukaj seraki pogosto lomijo in padajo v globino, zato sva hitela, da bi prišla čimprej pod vršni prelom ledenika. Tam naju je čakalo zelo neprijetno presenečenje. Med tem sva se že navezala in po vrvi, ki naju je povezovala, ocenila, da je pred nama vsaj 100 metrov visoka navpična stopnja iz lusk in serakov. Zahtevala bi tehnično plezanje v ledu, za to pa nisva imela dovolj opreme, še manj pa časa, saj je sonce prigravelo, seraki so se tajali in že grmeli mimo naju v globino.

Čeprav je bila ura šele okrog osmih zjutraj, sva stala pred odločitvijo, ali bova čakala do noči na zmrazd ali pa bova poskusila najti prehod bolj po sredini ledenika. Odločila sva se za spust dva raztežaja navzdol in nato prečila proti sredini. Bil je že skrajni čas, saj se je kmalu zatem na mestu, kjer sva prej stala, ogromen serak odločil

za premestitev na spodnjo »polico«. Če bi tam čakala še nekaj časa, bi zagotovo zdaj tega članka ne pisal.

Čez sumljivo majav most sva s čudnimi občutki zlezla pod osrednji odlom, ki je kljub skoraj navpičnosti obljubljal, da bova tam našla prehod. Tudi serakov, ki bi nama grozili z višine, ni bilo. Renato, ki je imel nekaj več izkušenj iz plezanja v ledu v Centralnih Alpah, se je takoj zagnal v prvo stopnjo, ki jo je z lednimi klini uspešno premagal. Ko sem mu sledil, so me na vsakem koraku navzgor rjavi madeži v ledu opozarjali na ceno njegovega napredovanja: tekla mu je kri iz ranjenih rok, ko je kopal pot navzgor. Naslednji raztežaj je bil moj. Po ozkem robu razpoke sem dolgo kopal s cepinom in uvijal ledne klince, da sem končno le stopil na zgornjo raven ledenika, od koder naju je do Tupilaka ločila le še navpična, kakšnih 500 metrov visoka gladka stena.

Ura je bila že blizu poldne. Morala sva začeti z iskanjem primernega mesta za bivak. Kar čudno se sliši: iskati bivak sredi belega dne. Tukaj je bilo to nujno potrebno, saj se je že začela kanonada ledu in kamenja z vseh strani. Takoj sva zavila proti desnemu vrhu Tupilaka, kjer sva ob njegovem robu videla strm snežni žleb. Držal je na sedlu desno od njega. Upala sva, da bova nekje pod steno našla primerno zatočišče do večera, ko bova lahko zopet nadaljevala z vzponom. Zdajci sva zagledala na desni strani čudovit, kot nož oster greben. Ves zasnežen se je strmo zaganjal na vrh velike piramide, ki se je iz doline videla kot ogromen stražar, stoječ pred glavnim masivom Tupilaka. Vreden je bil spoštovanja zaradi svoje ogromne bele stene. Na sedlu sva pustila moj skoraj prazen nahrbtnik, vso odvečno opremo, za vzpon na neznano goro pa sva vzela le najnujnejše stvari. Čudovit, ne pretežak, zasnežen greben naju je pripeljal v poznih popoldanskih urah na 1800 m visok vrh, ki sva ga imenovala Peden. Nisva se dolgo zamujala s fotografiranjem, kajti proti večeru je postajalo peklensko mrzlo. Hitro sva se spustila do sedla, do opreme in do koščka čokolade.

Nato je sledilo precej zahtevno prečenje v žleb proti sedlu desno od Tupilaka, kjer pa sem napravil zaradi nepazljivosti hudo napako: V žepu ni bilo več mojega kladiva. To se nama je pozneje krepko maščevalo.

Plezanje po žlebu je bilo precej naporno, saj je bila strmina ves čas večja od 45° in po več raztežajih sva končno stopila na sedlo. Tu sva se srečala z največjim prijateljem soncem. Ura je bila okrog dveh zjutraj. Stala sva pred odločitvijo, kam sedaj.

Desno od sedla se je vlekel lep, deloma kopen, večinoma pa z velikansko snežno opastjo ozaljšan greben. Ta se je najprej končal na zelo lepem vrhu, s katerega so padale skoraj navpične stene desno na ledenik 16. september, levo pa več kot 1000 metrov globoko na ravan pod severno steno Tupilaka. Najprej sva omahovala med

Glažuta Fjeld. 1920 m, naš drugi »daviški« vrh na Grenlandiji. Vzpon po zahodnem grebenu

Foto Andrej Pušnik

Peak 2120 m, pogled
na Tupilak

Foto dr. D. Meško

vrhom Tupilaka, ki je že bil večkrat osvojen, in tem vrhom. Končno pa je zmagala želja za neznanim predvsem zaradi upanja, da bova na vrh stopila prva.

Po dolgem ledenem grebenu sva lepo napredovala, tehničnih težav ni bilo, le ogromne snežne strehe, ki so strašljivo štrlele nad 1000 m globokim breznom, so skrivale trdo skalo in grenile uživaško hojo. Ledni greben se je pognal kvišku, prehajal je v razčlenjen skalni raz, po katerem ni bilo težko priti na najvišji vrh. Od tu se je greben spet spustil navzdol in se po dveh kilometrih ustavil na naslednjem vrhu. Nanj nisva šla, saj je bil že ta vrh enkrat, drzen, odsekan na vse štiri strani. Izmerila sva višino: 2100 m. Imenovala sva ga po mojem domačem kraju Zagorje Fjeld.

Razgled s tega vrha je bil čudovit, proti jugu sva v daljavi videla Severno morje, posejano z ledenimi gorami. Na severozahodu je kipela sivkasta masa večnega ledu proti notranjosti Grenlanda, na zahodu pa se je kazal sloviti Ingolsfjeld, razklani vrh, ki so ga več kot deset let naskakovale alpinistične odprave vseh evropskih velesil na tem področju. Prvi so nanj stopili naši rojaki, alpinisti iz Zagreba.

Na sestop z vrha Zagorja sem doživel zelo neprijetno presenečenje. Ko sem po uhojeni poti šel več kot deset metrov od roba snežne opasti, se mi je vdrlo. Renato je moj obupni klic »drži« slišal le še kot daljni odmev. Vrv, ki naju je povezovala, je izginjala na mestu, kjer sem prej stal jaz. Tedaj sem se prestrašen znašel v prečudovitem svetu snežne strukture, podobne pravilni podobi iz Disneyevih risank. Pajčolan ledenih snežnih kristalov je bil res enkrat, čeprav tisti hip nisem imel preveč smisla za lepoto. Ker je bila razpoka zelo krhka, sem le z veliko težavo zlezal na njen rob. Končno sva se z Renatom le vrnila na sedlo ob Tupilaku.

Malo za pomiritev, še bolj pa za okrepitev sva na sedlu odprla še zadnji sok, ki sva ga imela, in pojedla nekaj koščkov čokolade, nato pa sva se takoj zagnala proti desnemu vrhu Tupilaka. Že od prej sva poznala navpično steno, ki se je kakšnih 500 metrov spuščala na ravni svet, kjer sem pustil svoj nahrbtnik, tukaj pa sva videla še severno stran te gore, ki se je po kratkem snežišču končala nekje daleč spodaj. Po skrajnem levem robu grebena, deloma ledenem deloma v skalnatih stopnjah, sva končno čez tri ure le stopila na desni vrh Tupilaka. Res je bila to najvišja točka, na kateri sva do sedaj stala, vendar nisva bila vesela. Pred nama se je vzpel končni cilj, glavni vrh Tupilaka, ki ga je prek sedelca med obema vrhovoma povezovala gladka strma stena. Čeznjo se je vlekla le ozka poklina. Videla sva, da bi na tem mestu morebiti uspela le s tehničnim plezanjem, pa kaj, ko sem bil jaz brez kladiva. Odločiti sva se morala za sestop. K temu naju je sililo tudi vse močnejše sonce, ki naju je kljub rani url priganjalo in grozilo z zelo nevarnim sestopom v dolino. Ker sva bila že precej utrujena, sva se odločila za takojšen spust in pri tem ves čas uporabljala vse možne skalne in ledene roglje za spuščanje z vrvjo. Po žlebu s platoja na sedlo ob desnem vrhu sva hitela, kar se je le dalo. Ko sva bila pri zadnjem spustu, so naju že obletavali prvi kosi ledu in kamni, ki jih je odtajalo jutranje sonce. Na platoju sem pobral svoj nahrbtnik, nakar sva se takoj napolila proti desnemu ledeniku. Že včeraj sva z Zagorja videla, da bi bil za spust v dolino primernejši. Po prvem neuspešnem preizkusu, da bi čez skalno stopnjo prišla na ta ledenik, sva končno le našla prehod.

Tokrat je Renato imel nesrečo, ki pa se žal zanj ni končala tako dobro, kot se je prej moja. Pri spuščanju ob vrvi je namreč nerodno zdrsnil v krajno poč ledenika in si pri tem huje poškodoval koleno. Na srečo je kljub bolečinam lahko s povitim kolonom še sestopal. Spuščala sva se najprej po skalnatem grebenu med obema ledenikoma, nato pa sva se morala umakniti čisto na raz grebena, ki nama je najprej omogočal spuščanje. Ko sva že pričakovala, da bova prišla na spodnji plato, naju je zavrnil z visoko navpično steno. Vrvi nisva imela kam pritrditi. Zato sva se morala umakniti na desni ledenik. Tu je Renato doživel še eno nezgodo, zanj k sreči manj bolečo. Na ozki polci je odložil nahrbtnik in pričel pripravljati vrvi za naslednji spust, ko jih je vrgel v globino, so potegnile za sabo še nahrbtnik. Dvakrat je poskočil na skalah in se ustavil v ledeni razpoki. Žal so z nahrbtnikom odšli navzdol tudi vsi klini, ki sva jih rabila za spust, ostale so nama samo še vrvi. Na ledeniku se je pojavil problem, kam pritrditi vrv za naslednji spust, saj so bili tudi ledni klini v nahrbtniku 100 metrov niže. Zato sva morala uporabiti kamnito klado, ki se je v ledenem sedežu že sumljivo majala. Ko pa sem se hotel spustiti še jaz, sem poskusil, če bo klada vzdržala. Počasi se je premaknila in med mojimi nogami zdrsula v globino. Zato sem prusikovo zanko obesil na ledeni rogelj, ki sem ga prej pošteno obdelal s cepinom, in se nato prav rahlo spuščal navzdol. Na srečo sem končno le stopil na trdna tla.

Nato sva počasi sestopila na spodnji plato in se globoko oddahnila, saj sva vedela, da naju je Tupilak le spustil iz svojega objema. Zdaj, ko je napetost malo popustila, sva šele začela čutiti utrujenost.

Jaz sem k sreči čutil samo utrujenost, Renato pa se je poleg tega začela vse bolj oglašati tudi bolečina v kolenu. V daljavi sva preko ledenika že videla rdečo barvo naših šotorov. To je pomenilo, da je spalna vreča le še uro, dve od naju. Spala bova, spala... Na poti čez ledenik sva se pogosto ozirala nazaj na Peden vrh in Zagorje, ki sta tu iz vznožja še zakrivala Tupilak. Skoraj žalostna sva se zavedala, da zadnjič gledava te vrhove. Vse bliže nama je bil tabor, v katerem so nama verjetno že kuhali čaj. Od tu naju je Janez dva dni iskal z daljnogledom v masivu ledenika. Včeraj sva za prehod čez ledenik rabila le eno uro, tokrat pa sva po več kot dveh urah le prišla do naših šotorov. Čakal naju je topel čaj, stiski rok in konzerva ananasovega kompota. Dobra nagrada. Tako se je končala najina zadnja in največja tura. Potem sva spala osemnajst ur. Ko sva odprla oči, naju je pozdravilo nizko oblačno severno nebo.

Konec bo lepega vremena, konec bo naše odprave. Čaka nas le še pot nazaj v glavno bazo in od tam v Tasilagfjord. Tam nas bo čez nekaj dni pobrala ladja.

OBRAZI IN MASKE V VEČNI SVETLOBI POLNOČNEGA SONCA

JANEZ BIZJAK

ESKIMI

Debele knjige so že napisane o njih. V raznih jezikih. Zaradi različnih namenov. Iskreno in manj iskreno. Kaj naj bi še novega omenil, cesar še ne bi mogli brati v nobeni knjigi, ne v zgodovinski ne v geografski ne antropološki ne v etnološki? Tisti kratki avgustovski dnevi z njimi in med njimi so samo drobni kamenčki na mozaiku njihove podobe. Samo kup drobnih doživetij se mi je natrosilo v spomin. Tistikrat se človeku zde čisto nepomembna, danes pa mi je žal, da srečanj z njimi nisem izkoristil bolj polno in globlje.

Menda so v severnem naselju Thule in oni na vzhodni obali še najbolj ta pravi; na zahodni in južni obali so že preveč mešani z belci, tako pravijo. Da so najbolj prvobitni, pristni in nepokvarjeni samo tisti na področju Angmagssalika in Scoresbysunda, sem bral; tisti torej, ki smo jih spoznali tudi mi. Nekateri so tako črni obrazov, da bodejo v oči celo med svojimi temnopoltimi rojaki. Nikoli ne bom pozabil teh kot oglje črnih glav, ki so se zbrale na razbiti makadamski pristajalni stezi v Kulusuku, ko smo pristali na vzhodni obali. Prišli so gledat; vse jih zanima, menda so že en dan prej potrpežljivo postopali okoli letališke barake in čakali na letalo, ki enkrat pač mora prileteti. Enako črne obraze je srečal Viking Erik Rdeči leta 985, ko je po večtedenskih blodnjah skozi križanke in skrivalnice Severnega morja naletel na kopno, ki pa je bilo

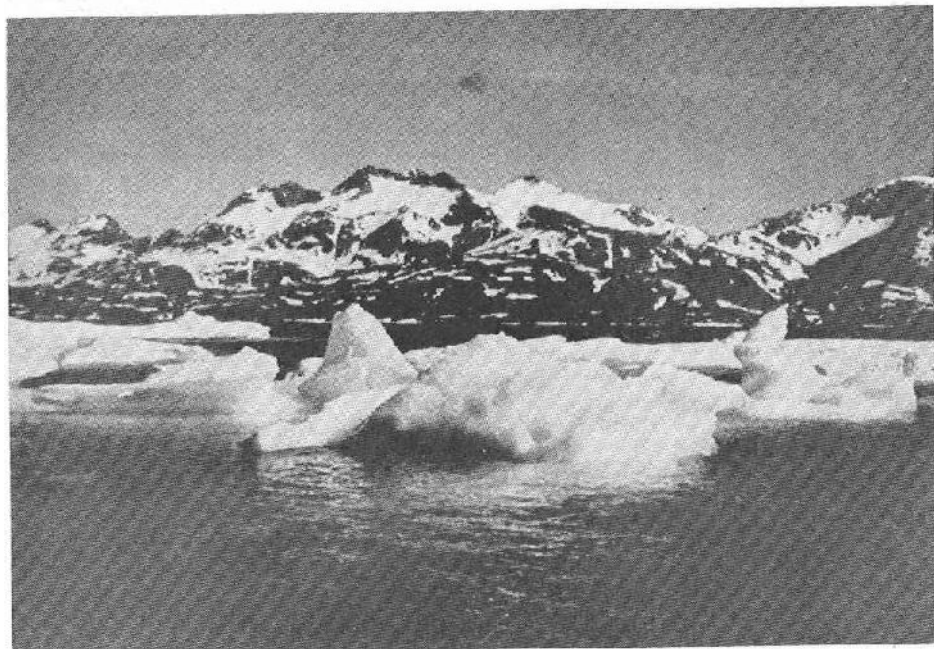
odrešujoče zeleno. Enaki obrazi so sprejeli Gustava Holma leta 1884 kot prvega belca na področju Angsmagssalika. Da živijo tam zgoraj na Severu še črni divjaki, čisto v kameni dobi, oblečeni v kožuhe, strastne nravi in ostrih pogledov, so tedaj pisali časopisi v Evropi. Vikingi in nordijski misijonarji so avtohtone prebivalce Arktike krstili za Eskime, dljve jedce surovega mesa. Ves svet je sprejel to ime, le Eskimi sami ga ne slišijo radi; sebe imenujejo »inuit« ali ljudje, če bi pojem zelo poenostavljeno prevedli po naše, z edninsko obliko »inuk«. Dolgo so živeli odrezani od sveta in so mislili, da so edina človeška bitja na Zemlji. In rekli so si inuit. Zato tudi nimajo izraza za druge ljudi, za tužce, za bele inuit.

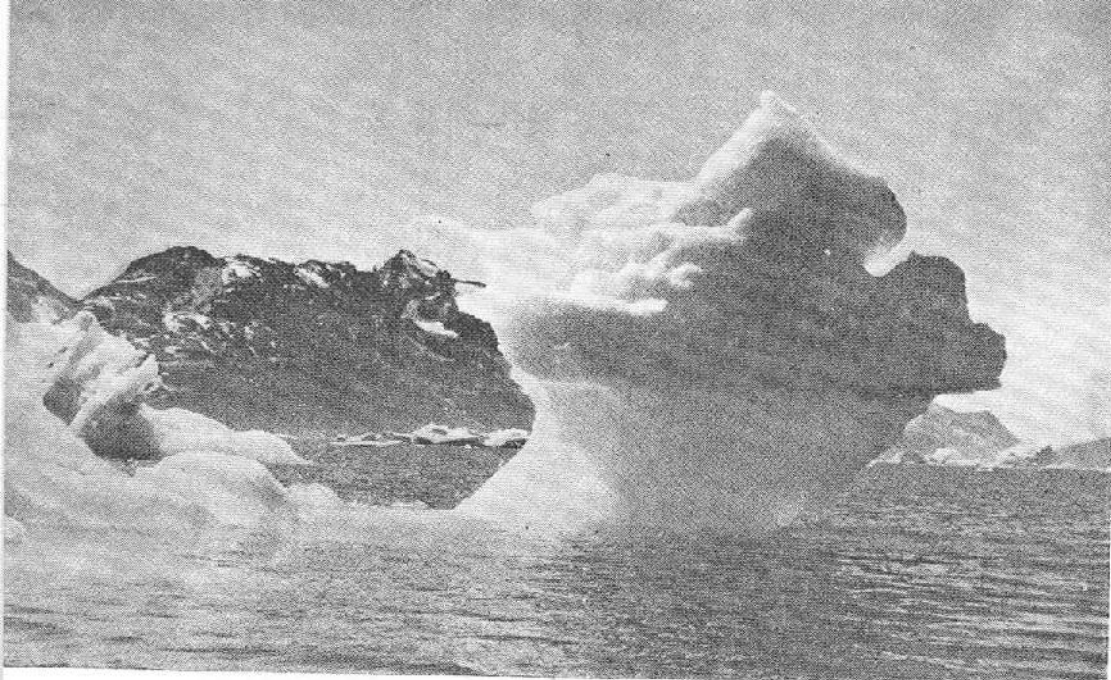
Ko sem po antikvariatih v Koebenhavnu prelistaval debele knjige o zgodovini Grenlandije, o Eskimih nisem zvedel dosti novega, zato pa je bilo v knjigah zelo veliko fotografij danskih, norveških in švedskih velmož z visokimi trdimi ovratniki, lepo negovano brado, z obvezno salonsko palico; pa fotografije njihovih žena, lepo oblečenih, bledolčnih, v poškrbljenih bluzah, z različno smešnimi pokrivali različnih modnih muh; dolga plejada kapitanov, polkovnikov, generalov, zdravnikov, misijonarjev, mnastvenikov, politikov, avanturistov, kronskih princcev, prestolonaslednikov, metres in guvernant, vojvodinj in prezgodaj odvovelih kapitanskih soprog. Ko bodo Eskimi pisali svojo zgodovino, bo marsikaj drugače postavljeno, marsikateri junak danske zgodovine bo dobil negativen opis. Kajti ta čudovita obala ni samo zelena, ampak je bila v prejšnjih stoletjih tudi krvava. In kri, ki je škropila bele poljane, je bila večidel eskimska.

Stik z belci je Eskimom prinesel civilizacijo, vzel pa jim je lastnino, domovino Kalatdlit Nunat. Moram takoj dodati, da se danska uprava nikoli ni obnašala kot kolonialne države v Afriki ali v Južni Ameriki. Danska je ustvarila Eskimom pravo materialno blagostanje, o kakršnem včasih tudi sanjati niso mogli, toda civilizacija jih je udarila čisto drugače, druga plat medalje je maska, na katero nihče ni bil pripravljen. Materialna urejenost ali višji življenjski standard, kot pravimo, je Eskime evropeizirala; oblačijo se po evropsko, kožuhe so zamenjali s kavbojkami, srajcami, vetrovkami in ameriškimi bundami; med hišami se vozijo z motorji in odsluženiimi poltovornjaki. S tem hočejo biti moderni, toda ta modernost se konča na koncu vasi, ko cesta preide do zagate in še dalje v led in sneg, konča se konec avgusta, ko prihaja nova zima, pa jim ostanejo le sani in pasja vprega. Civilizacija jim je prinesla alkohol, tobak, sifilis, nevrose, polne lazarete, zapite mladeniče, štiridesetletne starce z delirijem, zavožene ženske, obstreljene otroke, ki se igrajo s pravimi puškami (v trgovini jih lahko kupite kot pri nas čebulo ali makarone), zagrenjene može v najlepših letih, v katerih vse poka od energije in nemira, pa se čutijo zapostavljene, odrinjene, nepotrebne in nepomembne

Eksotika ledenih gora v fjordu Angmagssalik

Foto ing. Janez Bizjak

Fantastika ledenih gora

Foto Vladimir Mesarič

tujce v lastni domovini. V alkoholu utapljuje brezbržnost in manjvrednost, iz leta v leto izgubljuje svojo bit in svojo hrbtenico: svojo čud, svoje strasti, svoje nagone in spretnosti. Pozabljajo na svoje običaje, pesmi in plese, postajajo civilizirani, zato vedno manj inuit, vedno manj Eskimi. Zdaj, tik pred polnočjo, se najbolj zavedni, izobraženi in razgledani Eskimi — to so učitelji, profesorji in diplomanti danskih univerz, ki se vračajo domov — sprašujejo, če Eskimi sploh potrebujejo tako divji zalet v civilizacijo in potrošništvo. Niso morda še druge vrednote, zaradi katerih so včasih dolga stoletja živeli svobodno na najbolj odljudnem in nevhvaležnem predelu Zemlje, na mrzlem Severu? S to mislijo se je začela njihova renesansa; prepород njihove navzočnosti. Svoj nemir izražajo z angleško besedo »New History«. Nemški novinar Günter Hofman, ki smo ga srečali v Angmagssalliku vsega obloženega s kamerami, je v hamburški »Die Zeit« (njegov članek je ponatisnilo tudi ljubljansko »Delo«), zapisal, da noben turist ne more prezreti, kako na Grenlandiji nekaj vre: izkopavajo svojo zgodovino, dajejo svoji kulturi sodoben izraz, da bi s tem ohranili svojo pristnost in posebnost v današnjem času, svoj obstanek na Zemlji.

Ob prvem srečanju z Eskimi dobi človek občutek, da so to veseli ljudje, prijazni, odprti, trdi na zunaj, a mehki po srcu, izredno skromni, za naše predstave siromašni, vendar srečni. Ali pa ni njihov vedno nasmejani obraz le maska, za katero se skriva njihova tragičnost in vera v prihodnost? Z nasmehom najbolj učinkovito čuvajo svoje notranje življenje. Ali niso smeh, veseljačenje in razigranost že pri starih ljudstvih pomenili masko za tragiko? In mimogrede: ali ni tudi pri nas pesem in nagibanje k veseljačenju le maska za veliko »travmo«, za zapetost, za notranjo nesproščenost? Obremenjeni z zatrtostjo v preteklosti smo se sproščali z vrskli in s pesmijo.

Glede eskimskega izvora zdaj že dolgo drži teza, da so prišli čez Beringovo morje iz Azije. Kot ameriški Indiosi. Menda bo res tako. Če pomislim na eskimske obraze, so prav takšni kot obrazi domačinov pod himalajskimi vršaci. Pa več en nasmehek. Azijcu nikoli ne razberete z obraza njegovega razpoloženja. Dimenzije njegove duše so varno spravljene za nasmehek. Kot pri »Inuit«. Le otroci žive brez maske. Njihovo veselje, razigranost in brezskrbnost, to je pristno, nenarejeno. Veliko nepozabnih uric smo doživeli z njimi; vedno jih je bilo polno okoli naših šotorov ob robu Angmagssalika. Prosilili so nas za bonbone, čokolado, žvečilni gumi; fantje se se jih otepli in jih pošiljali k meni, češ, on je naš in vaš ata, on ima dosti »čuka« (bonbonov in žvečilnega gumija); zato so letali za menoj in vpili »ata, čuka«. S tem imenom sem se vrnil z Grenlandije. Zadnji dan smo bili v Angmagssaliku že tako znani, da so otroci že kar v vasi, v trgovini ali v pristanišču klicali »ata, čuka«. Vedno več jih je bilo okrog nas, menda mi je bil simpatični desetletni Eskimo tako podoben, da je Renato začel poizvedovati, če nisem bil morda pred tolíkimi leti na Grenlandiji. Na nobenem prospektu za zobno kremo nisem videl tako belih zob, kot jih imajo eskimski otroci;

pa ne poznajo ne kreme ne zobne ščetke. Nekoliko sem razumel njihovo zobno belino, ko sem videl skupino fantičev, kako so iz morja zmagoslavno potegnili staro, črno trdo tjulnovo kožo. S kakšno slastjo so začeli to kožo prožvekovati in trgati z nje surovo meso. S kakšno slastjo so to meso zgrizli in pojedli!

Vedno me je skrbelo, kako se bomo z Eskimi pogovarjali. Tiste redke besede, ki sem se jih učil pred odhodom, so se mi zdele nelzgovorljive; denimo imena nekaterih fjordov (npr.: Kangerdlungssuatsiaqfjord). Struktura eskimskega ali grenlandskega jezika je za naše predstave nemogoča. Besede so zelo dolge, ta dolžina raste z dodajanjem končnic, ki vsaka posebej pomeni svoj pojem, tako da je smisel vsega stavka zajet v eno samo besedo, na katero se pritikajo novi zlogi, ki dajejo besedi nov pomen. Tudi izgovarjava je podobna požiranju celih zlogov in istočasnem dodajanju, pristavljanju novih. Pri zelo dolgih stavkih, ki jih največkrat sestavlja zelo dolga beseda in jo je treba povedati v eni sapi, Eskimi z zadnjo sapo še izdihnejo končni zlog ali končno besedo. V evropske jezike smo sprejeli dve povsem grenlandski besedi: anoraq za vetrovko in qajaq (kajak) za poseben čoln. Kogar mika jezik arktičnih prostranstev, naj si zapiše še nekaj besed: fjordu pravijo kangerdlung, polarnemu medvedu nanaq, ledena gora je iluliaq, pristanišče je umiatsiavillik, otok je qeqertanguat, riba je sulisagaq, gora v notranjosti je nunataq, imarah pomeni sloviti »morda«, nigdlertoq je mrzlo itd. Mlajši Eskimi govorijo tudi danski jezik, nekateri znajo nekaj angleščine, stari poznajo le svojo grenlandščino. Strah pred jezikovnimi ovirami je bil povsem odveč: nič ni pomagalo, če smo se mučili z angleščino ali nemščino, tudi tiste redke besede, ki smo se jih naučili, nas niso rešile. Pa smo poskusili kar s slovenščino. Uspelo je. Da so pri tem bolele roke in obraz, ni nič novega. Oni so govorili po svoje, mi po svoje, prevajale so roke, in šlo je. Važno je, da smo se vse dogovorili, čeprav vsak s svojimi glasovi, obrazom in z gibi, z vsem telesom.

Grenlandskih gora domačini ne poznajo kaj prida. Ne zanimajo jih, ne hodijo po hribih. Redki so Eskimi, ki se spoznajo na planinstvo; gore jim ne pomenijo ničesar, njihova strast so opojno bele ravnine in zamrznjeno morje, kamor se pozimi napotijo s pasjo vprego; dolge, večmesečne nomadske pustolovščine do Kanade in nazaj, to je njihova življenje. Samo za eno goro menda vedo skoraj vsi, čeprav je vse življenje ne vidijo: goro Tupilak. V dolgih zimskih nočeh pripovedujejo otrokom, da je nekje v notranjosti ledenih puščav dvoglavni šplik, zemeljsko znamenje njihovega božanstva Tupilak. Gora dobrega in zla! Obraz in maska sta trajno vtisnjena v navpične stene čudovitega pogorja nad ledenikom »16. september«, koder smo imeli postavljen 3. tabor.

Hans je bil star Eskim, ki je prvi dan ves popoldan do poznega večera hodil z menojo po Angmagssaliku. Iz močno škrbastih ust mu je zaudarjalo po alkoholu, po strogo prepovedanem alkoholu. Slutil je, da imamo še nekaj slivovke, pa se mi je dobesedno prilepil. Sprva se mi je zdel zopr, večkrat sem se mu skrtil, pa vse zastonj, saj me je čez nekaj minut v majhnem Angmagssaliku kaj hitro odkril in se srečno nasmejal, kot bi bila stara znanca, ki se po dolgih letih spet vidita. Nehote me je pritegnil, ko je začel sunkovito pripovedovati o svoji deželi in njenih ljudeh, napol eskimsko, napol v polomljeni angleščini. Največ je povedal z dramatično mimiko na obrazu, z očmi in z divjimi gibi. Ko sem ga začel spraševati, se je še bolj razvnel, srečen, da tujca Eskimi mikajo. Na njegovem črnem obrazu, ki je spominjal na razpokano, nagubano, izsušeno in mumificirano obredno masko božanstva Tupilaka, je bila vtisnjena pripoved o grenlandski preteklosti. Kadar se je nasmejal, se mi je zdelo, da so se mu gube zagnale k očem in zdajci zastale, kakor če bi se močno prepoteni obraz nasmejal in bi ta nasmeš tisti hip obstal kakor vkovan v led. Štel me je za svojega prijatelja samo zato, ker nisem bil Danec; o Dancih je govoril s prezirrom. Nekajkrat me je tisto popoldne povabil, naj grem v njegovo hišo, zraven pa izdal povod za to povabilo: Rad bi bil kupil stekleničko Talisove slivovke. Nekje v naših smeteh je našel našo prazno, zavrženo steklenico, pa je hitro izvohal, odkod izvira. Ponujal mi je vedno več stvari, na koncu je bil pripravljen dati celo tjulnovo kožo, lep črn kožuh. Nisem smel popustiti. Za Eskime velja stroga prepoved alkohola, dvakrat tedensko lahko kupijo pivo, to je edina alkoholna pljača, ki jo smejo piti. Vmcs pa cvete črna borza z wiskijem, konjakom, vodko. Kot tujci smo bili opozorjeni na njihove predpise in na posledice, če bi jih kršili. Na prvem mestu vzrokov za umrljivost pri Eskimih je alkohol, pobira jih že pri štiridesetih letih; moške in ženske. Hans je bil napol pismen. Znal je napisati svoje ime, priimek (zelo kompliciran) in letnico 1884. Pred to letnico je zapisal Kalatdlit Nunat, za njo je dodal Grenland. Potem mi je z vsem registrom mimike, gest in angleško-eskimskih besed skušal dopovedati, kako je bil otok do tistega leta njihova domovina, se pravi Kalatdlit Nunat, zatem pa so prišli Danci s civilizacijo in novim imenom Grenland. Hotel mi je čimveč povedati o prelomnem in za Eskime šokantnem letu 1884, ko je prišel prvi beli človek med Eskime na vzhodni obali in jih iz kamene dobe prestavil v 19. stoletje. Kdo je našemu Hansu vcepil strast in navdušenje, ki sta razburkalo njegov obraz, kadar je govoril o svoji domovini? Je to še neraziskana elementarna vrednota, položena v podzavost vsakega človeka? V primitivnega še bolj

dražljivo kot v civiliziranega, čeprav smo prepričani o nasprotnem. Le kdo od belih turistov, ki poleti prihajajo v Angmagssalik, bežno srečujejo Eskime, jih fotografirajo in filmajo kot smejoče, črne in eksotične prikazni, ki po cele dneve posedajo na tistih skalah nad trgovino, dneve in dneve neutrudno do jeseni, ko zaprežejo svoje sani in začnejo živeti nomadsko življenje, kdo od teh tujcev pomisli, da imajo ti ljudje v svoji notranjosti, tam v najbolj skritem delu tabernaklja, bi rekel Cankar, spoštljivo negovan pojem, materialno otipljivo in miselno neraziskano razsežnost, ki ji pravijo naša domovina?

Ko smo se po dolgih tednih spet vrnili v Angmagssalik, se mi je čudno zdelo, da med znanimi eskimskimi obrabi, ki so prišli gledat našo vrnitev, ni bilo Hansa. Nekdo je vedel povedati, da je medtem umrl. Alkohol je poskrbel za zadnji delirij.

EKSPEDICIJSKI DNEVNIK

8. julij 1978: Dopoldne odhod s Tauern ekspresom iz Ljubljane v København;

9. julij: Ob 13.00 prihod z vlakom v København. Do večera ogled mesta; prenočišče v društvenih prostorih Dansk Bjergkluba.

10. julij: Dopoldne polet z letalom SAS na Grenlandijo. V popoldanskih urah pristanek letala na zahodni grenlandski obali na letališču Søndre Strømfjord. Za razgibanje štiriurni pohod na razgledni hrib na robu kontinentalnega ledu. Prenočišče v letališki gradbi.

11. julij: Søndre Strømfjord; čakanje na prevoz do vzhodne obale. Do večera se vreme popravi, veter v notranjosti se umiri; ob 19.00 odhod majhnega letala grenlandske letalske družbe proti vzhodni obali.

Ob 22.00 pristanek na otoku Kulusuk pred vzhodno obalo. Prevoz s helikopterjem na celino do naselja Angmagssalik; ca. 30 km.

Ob 23.00 pristanek v Angmagssaliku, ob 24.00 smo postavili šotore na robu naselja.

12. julij: Angmagssalik, vzhodna obala; nakup dodatne hrane; v pristanišču prevzem opreme in hrane, ki smo jo v sodih poslali mesec dni pred odhodom. Zbiranje informacij o vremenskih in snežnih razmerah, o zamrznjenosti morja in iskanje prevoza z ribiško barko v izhodiščni fjord. Po prvotnih načrtih smo se mislili izkrcati v fjordu Sermillgaq, več kot 200 kilometrov severno od Angmagssalika. Zaradi prevelike količine ledenih gora, ki so zapirale plovo v fjord, smo morali spremeniti cilj izkrcanja. Za izhodiščni fjord smo izbrali Tasilaq fjord, 150 km severno od Angmagssalika.

Ob 23.00 odhod z ribiško barko Timik proti severu.

13. julij: Fjord Tasilaq; dopoldne izkrcanje na obalo. Odhod barke pomeni popolno odrezanost od civilizacije. Kratek počitek in selitev do mesta za bazni tabor na ledeni puščavi Sahara, 800 m nad fjordom. Bivakiranje med visečimi seraki na robu Sahare.

14. julij: Ledenik Sahara; urejanje baznega tabora na severnem robu ledenika; transporti in prenos opreme.

15. julij: Ledenik Sahara, baza; urejanje baznega tabora. Prvi vzpon na razgledna vrhova nad bazo. Šprogar in Rudi Pušnik ostaneta v bazi; njun cilj so vrhovi okoli Sahare. Osem članov ob 23.00 zapusti bazo; začetek prodiranja v neznano ledeno divjino.

16. julij: Sedlo »razočaranja«; naporen nekajurni vzpon na vrh sedla, prehod naprej je onemogočila 400-meterska stena na drugi strani. Geografske karte, ki jih imamo, so nepopolne in nezanesljive. Spust nazaj in dnevni počitek na ledenem platoju pod sedlom. Bizjak, Marko in Matevž Lenarčič ter Meško in Pajk v dveh ločenih skupinah iščejo drug prehod. Najdemo strm prelaz (na karti še ni bil označen) in ob 19.00 začnemo s ponovnim vzponom. V vrvmi potegnemo opremo na vrh sedla in se ob 24.00 spustimo v novo ledeniško dolino, ki še nima imena.

17. julij: Od polnoči (na Grenlandiji v tem času ni noči) do sedmih zjutraj prodiramo po neznan ledeniški kotlini v smeri SZ proti prelazu Slangen. Pod prelazom postavimo tabor 1. Počitek do popoldneva. Ob 20.00 odhod na plezalne vzpone. Dve navezi Izbereta skupino vrhov, ki močno spominjajo na naš Triglav; Pistotnik in Pajk gresta plezat v JV steber desnega vrha, Vrečar in Pušnik plezata južni raz srednjega vrha. Meško odhaja

na ogleda proti markantni gori na južnem obzorju. Brata Marko in Matevž Lenarčič se vračata v bazo po dodatno tehnično opremo (klini, vponke).

18. julij: Tabor 1, Slangen; v tabor se vrne Meško, kmalu za njim še Vrečer in Pušnik; poškodba roke, izguba kladiva in drobne opreme jima je preprečila, da raz preplezata do vrha.

Iz baze prideta brata Lenarčič; z lahkimi nahrbtniki in brez težkih sani sta na smučeh hitro napredovala.

Popoldne gresta Bizjak in Meško na poizvedovalno-reševalno turo, ker se Pestotnik in Pajk ne oglasita iz stene, ne vrneta se ob dogovorjenem času, tudi z daljnogledom ju ni mogoče nikjer najti. Obe navezi se srečata na drugi strani gore, kjer sta Pajk in Pistotnik sestopala po zasneženih kamlinih. Pajk in Pistotnik sta splezala prvi neosvojeni vrh; 1785 m visoko piramido imenujemo Zasavje. Višina same stene je 600 m, ocena smeri IV/V.

Brata Lenarčič gresta ob 19.00 plezat na vrh, levo od kote P 1785 m; grebenska tura III. tež. stopnje.

19. julij: Tabor 1, Slangen; zjutraj rahlo sneži in rosi. Vrečer in Pušnik se odpravita na vrh na južni strani, po smeri, ki jo je dan prej raziskal Meško. Izrazito ledna tura po zahodnem grebenu. To je drugi vrh, ki pred nami še ni bil osvojen; imenujemo ga Glažuta, višina 1920 m.

Zvečer pospravimo tabor in ko se plezalca vrneta z Glažute, gremo ob 23.00 spet na pot, v smeri proti francoskemu ledeniku.

20. julij: Prečimo dolgo ledeniško planoto in ob šestih zjutraj dosežemo osrednji del ledenika, ki nosi ime po slavnem polarnem raziskovalcu, grenlandskem domačinu in kasnejšem profesorju v Kopenhavnu Knudu Rasmussenu.

Postavimo tabor 2 in počivamo, spimo do popoldneva, ko se razdelimo v več skupin, ki bodo obdelale gore na raznih koncih okrog ledene zemlje Knuda Rasmussena.

Pistotnik in Pajk zapustita tabor prva; izbrala sta si markantno piramido na severni strani tik nad taborom.

Bizjak in Meško gresta plezat proti SV na področje ledenika Habets (v smeri francoskega ledenika). Povzpela sta se na dva vrhova — Peak 1650 m in Peak 1590 m.

Marko in Matevž Lenarčič se odpravita na južno stran tabora. Po severnem grebenu sta splezala na vrh Peak 1700 m.

21. julij: Tabor 2, ledenik Knuda Rasmussena; Vrečer in Pušnik gresta na krajšo poizvedovalno turo na vrh P. 1400 m.

S plezalnih vzponov se vrnejo Bizjak in Meško ter brata Lenarčič.

Pozno popoldne se končno vrneta še Pistotnik in Pajk; za seboj imata 22 ur plezanja in sestopa po južnem razu vrha P. 1600 m. Višina samega raza je 500 m, ocena smeri V/VI; najtežji vzpon odprave. Po krajšem počitku se popoldne brata Lenarčič spet odpravita plezat, tokrat še bolj proti jugu od tabora.

Meško, Pušnik in Vrečer gredo zvečer plezat proti severu na področje Habetsovega ledenika.

22. julij: Tabor 2, ledenik Knuda Rasmussena. Naveze se vračajo v tabor. Meško, Pušnik in Vrečer so plezali na zelo izraziti ledeni piramidi na severnem obzorju. Višina vrha 1680 m. Izpeljali so prvenstveni vzpon po južni steni (ledna tura 50—60°) in prvenstveni solo vzpon (Pušnik) po JV razu z oceno III in lednimi raztežaji 50°.

Brata Lenarčič sta prečila vrhove na južni strani. Splezala sta na dva doslej še neosvojena vrhova: Peak 1600 m sta imenovala Slovenija Fjeld, Peak 1540 m pa Trbovlje Fjeld. Škrbino v vmesnem grebenu sta krstila po svojem pokojnem prijatelju Ličkotu. Ob 20.00 pospravimo tabor 2 in se odpravimo proti zahodu.

23. julij: Postavimo tabor 3 na ledeniku 16. september pod pogorjem Tupilak. Počitek. Meško in Pistotnik gresta plezat na koto 1515 m. Doslej še neosvojeni vrh imenujeta Ojstro; grebenska tura z vmesno ledno steno 50°.

24. julij: Tabor 3; ob 3.00 zjutraj odidejo Meško, Pistotnik, brata Lenarčič in Pajk plezat na Peak 2120 m, vrh levo od skupine Tupilak.

Vrečer in Pušnik odideta ob 4.00 na dvodnevno turo v masiv Tupilaka.

25. julij: Pušnik in Vrečer sta v dveh v pogorju Tupilak splezala na tri vrhove:

— desna glava Tupilaka 2220 m; ponovitev vzpona;

— Peak 1800 m, doslej še neosvojen, sta imenovala Peden;

— Peak 2100 m, tudi še neosvojen, desno od Tupilaka sta imenovala Zagorje.

Pri sestopanju si je Vrečer poškodoval koleno.

26. julij: Bizjak, Meško, Pistotnik, Pajk in brata Lenarčič gredo ob 3.00 na raziskovalno turo proti zahodu, proti fjordu Sermilik. Zaradi nemogočih in preveč tveganih prehodov so se obrnili in se dopoldne vrnili v tabor.

Popoldne poslabšanje vremena, grozila je nizka oblačnost in megla, ki bi lahko onemogočila povratek v bazo. Zato že ob 17.00 pospravimo tabor 3 in se pospešeno začnemo vračati proti bazi. Veter, mraz, dež in sneg ovirajo vrnitev.

27. julij: Ob dveh zjutraj dosežemo Sedlo vzdihljajev, za silo postavimo šotore in izčrpani zaspimo. Dež s snegom in močan veter nas preženejo naprej. Zelo pozno zvečer dosežemo bazo; veselo snidenje z Rudijem Pušnikom in Šprogarjem, ki sta dolge dni samotarila v Sahari.

28. julij: Sahara; veter postaja vedno močnejši, opoldne se vreme popravi. Meško gre sam plezat na verigo dveh vrhov nad baznim taborom. Intenzivni počitek in pospravljanje baze.

29. julij: Sahara; megle se nevarno spuščajo na ledenik, sneg je gnil, rahlo sneži in dežuje.

Ob 6.00 začetek prvega transporta opreme do Tassilaq fjorda. Srečanje z belgijsko odpravo, ki ima bazo v skalah nad fjordom.

30. julij: Sahara; spet sončen dan; sušimo moko obleko, obutev in šotore. Meško in Matevž Lenarčič gresta plezat na greben na južnem robu Sahare.

31. julij: Sahara — Tassilaq fjord; dokončno izpraznimo in pospravimo bazni tabor; zadnji transport navzdol do fjorda, kamor pridemo zvečer in postavimo tabor 4.

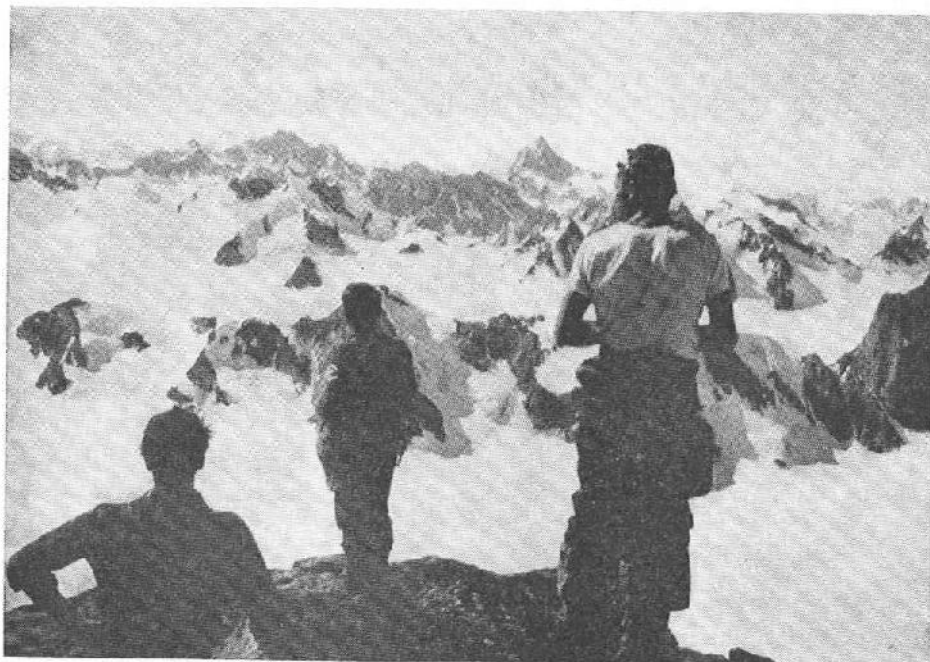
1. avgust: Tassilaq fjord; močno dežuje, piha hud veter; vedrimo.

2. avgust: Tassilaq fjord; leden veter nosi snežinke in trga šotore. Proti večeru se ujma nekoliko umiri; znosimo prvi del opreme po fjordu navzdol do morja.

3. avgust: Tassilaq fjord; spet ledena ujma, ki trga šotore. Šele proti večeru se nekoliko umiri, da lahko posušimo čisto premočene obleke.

Izzivalen razgled na vzhodno Grenlandijo, pionirskega dela je precej .

Foto dr. Damjan Meško

4. avgust: Selitev do morske obale; zvečer ob 22.00 priplujejo Nikolaiisson in njegovi Eskimi z ribiško barko na dogovorjeno mesto, od koder nas iz fjorda odpeljejo proti jugu v Angmagssalik.

5. avgust: Vožnja po odprtem morju med ledenimi gorami do Angmagssalika. Nakup hrane in postavitve tabora na robu naselja.

6. avgust: Urejanje in pakiranje opreme v plastične sode, ki jih bo domov odpeljala ladja. Dežuje skoraj cel dan.

7. avgust: Urejanje transportnih formalnosti za opremo v pristanišču; urejanje formalnosti za prevoz članov na zahodno obalo. Popoldne prevoz s helikopterjem na letališče na otoku Kulusuk. Šotorimo blizu letališča, ovira nas leden nočni veter.

8. avgust: Nepričakovane nevšečnosti z opremo in dokumenti. Popoldne polet z majhnim letalom na zahodno grenlandsko obalo v Søndre Strømfjord.

9. avgust: Dopoldne prosto; po telefonu se lahko prvič po enem mesecu javimo v domovino.

Ob 13.00 polet v Kopenhagen.

Ob 23.00 (po evropskem času) pristanek v Kopenhagen. Pričakata nas Dolfi Rotovnik in Vladek Hebar. V klubskih prostorih danskega Bjergkluba nas presenetijo z bogato večerjo in vinom, s katerim proslavimo našo ekspedicijo.

10. avgust: Vladek Hebar nam dopoldne razkazuje Kopenhagen. Popoldne odhod z vlakom proti Münchnu.

11. avgust: Ob 18.00 prihod s Tauernekspresom v Ljubljano. Zvečer prisrčen sprejem v Trbovljah.

Povzetek: Skupno število vrhov: 26, od teh okrog baze 10 in v notranjosti 16. Od teh 26 različnih vrhov smo opravili 7 prvih vzponov na vrh.

SLOVENSKI ALPINISTI V GRENLANDIJI

JANEZ BIZJAK

Lani (1978) so grenlandske gore prvič obiskali slovenski alpinisti. Med 10. julijem in 10. avgustom je na vzhodnem delu ledene celine bivala 10-članska odprava, ki jo je organiziral zasavski alpinistični odsek PD Trbovlje. Odpravo so sestavljali:

vodja odprave: Janez Bizjak, 35 let, arhitekt, član PD Trbovlje;

zdravnik: dr. Damjan Meško, 40 let, član PD Ljubljana-matica;

namestnik vodje: Renato Vrečer, 28 let, komercialist, doma iz Celja, član PD Dol pri Hrastniku;

člani odprave: Andrej Pušnik, 28 let, elektroinženir, član PD Zagorje ob Savi; Vili Pistotnik, 34 let, rudarski instruktor, član PD Hrastnik; Bojan Pajk, 27 let, predmetni učitelj, član PD Trbovlje; Marko Lenarčič, 21 let, študent, član PD Trbovlje; Matevž Lenarčič, 19 let, študent, član PD Trbovlje; Rudi Pušnik, 37 let, strugar, član PD Hrastnik; Bojan Šprogar, 19 let, študent, član PD Trbovlje.

Ekspedicijo Groenland 78 so materialno podprle številne organizacije združenega dela in družbenopolitične skupnosti:

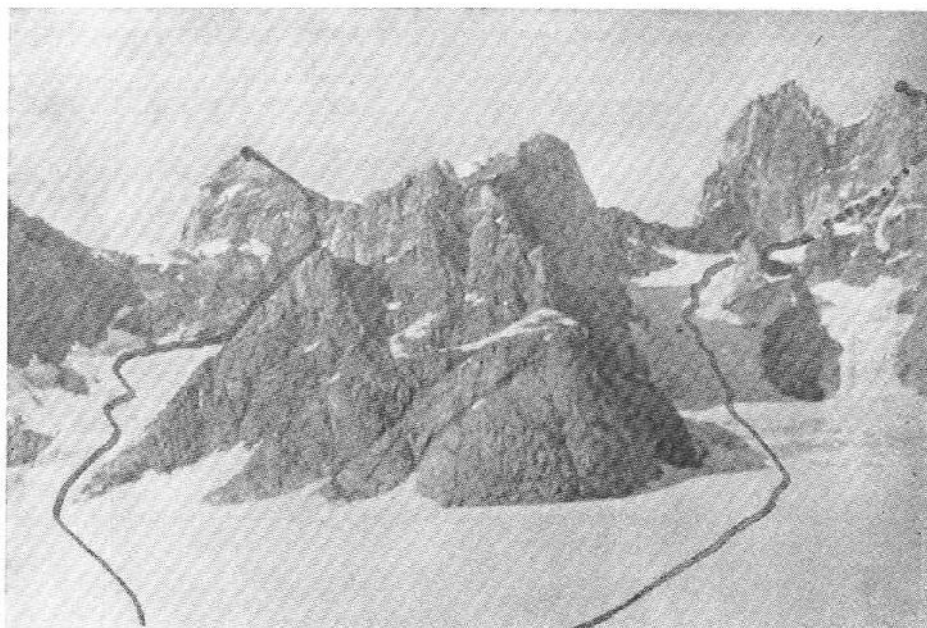
opremo so prispevale OZD: Toper Celje (šotori, vetrovke, vetrne hlače, kape, srajce, spodnje perilo, rokavice); Alpina Ziri (čevlji); Elkroj Mozirje (pumparice); Cinkarna Celje (PVC sodi, tiskanje razglednic); Aero Celje (tiskanje reklamnih nalepk).

Glavna denarna sredstva so prispevali:

SITKS Trbovlje in Zagorje, Planinsko društvo Trbovlje, Skupščina občine Trbovlje, Občinski sindikalni sklad Trbovlje, Sklad za obrambne priprave SO Trbovlje in Hrastnik, RS Inženiring Ljubljana;

po 5000 din so prispevali:

Rudis Trbovlje, Mehanika Trbovlje, Sijaj Hrastnik, Steklarna Hrastnik, Drago Kozole, Dol pri Hrastniku, Avtotehna Ljubljana, PD Zagorje, PD Dol pri Hrastniku, Osnovna šola heroja Rajka Hrastnik, Rudarski šolski center;

Pogorje Tupilak, desno Dvoglavi vrh, levo Peak 2120 m

Foto VIII Pistotnik (s teleobjektivom)

drugi podporniki v hrani in denarnih nakazilih:

Občinski sindikalni svet Hrastnik, GIP Beton Zasavje, Aero Celje, REK Zasavje, Martin Čop iz Münchna, Fructal Ajdovščina, Gorenjka Lesce, Kolinska Ljubljana, Mercator Ljubljana, Razvojni center Idrija, Osnovna šola Trbovlje, Cementarna Trbovlje, Ljubljanska banka Trbovlje, Merx Celje, Tehnična šola Trbovlje, lastni denarni prispevki udeležencev.

DVE SMERI POD OLŠEVO

FRANČEK KNEZ

1. Orlovska smer v Gólarjevi peči

Tih večer. Na nebu trume zvezd. Pod previsno steno zaviti v spalni vreči željno pričakujem rojstvo novega dne.

Ko se zdani, sva z Jožetom pod steno. Črne plošče kipe v višino nad najinima glavama. Izginjajo v strehah, ki se grbančijo in mrgolijo v gornjem delu stene. Plošče nama ne delajo preglavic, saj sva tu že plezala. Kmalu stojiva na začetku previsnega pasu pod velikimi strehami. Plezam po previsni počki, težnost mi vleče telo ven, vendar si pomagam z dobrimi oprimki. Že sem pod previsom, zabijem klin, že visim v zraku. Polzkušam zabiti naslednji klin za lusko, zdajci se vse skupaj odkolje, velika luska oplazi mojo čelado in odžvižga v globino. Top udarec v vznožju stene, nič drugega. Poizkušam zabiti klin malo više. Roke imam že popolnoma trde, klin pa le zabijem, zatem še enega, da lahko prečim v levo na travnato poličko in varujem. Ko je Joža na stojišču, plezam po počki, ki se izgubi v krušljivem previsu. Previsu se poizkušam izogniti povprek čez ploščo, gladko, brez oprimkov in stopov. Zavrtam svedrovec, z njegovo pomočjo dosežem majhne oprimke in prečim pod mogočno streho. V naslednjem raztežaju plezam zajedo med dvema strehama. Čudovita stvar, skala je trdna, spominja na granit, nekaj

posebnega v tem svetu. Od tu navzgor plezam kamin, pot naprej pa mi zapre velik črn previs. Previsu se umaknem proti desni v steno. Skala je tu še vedno strma, povrhu pa še mokra in zaobljena. S težavo zabijem kak klin, vrv zaradi trenja težko teče, tako da z veliko težavo splezam v zajedo. Vrvi je konec, zato si uredim stojišče. Pravzaprav visim v zajedi. Cunjasti oblaki se podijo po nebu, rahlo prši dež, vendar me v previsni steni ne doseže. Opazujem Strelčevo peč, njene mokre črne plošče so še bolj temne in gladke kot ponavadi. Čez nekaj trenutkov se oblaki stopijo, v steno se prikrade sonce in obsije plošče, ki se biserno bleščijo. Joža me doseže, oba se tlačiva v zajedi. Splezam v previs, zabijem klin, še enega, prečim okoli roba in po strmi skali, porasli s travo. Dosežem vrh.

Stisneva si roki. Vse naokoli divjina. Vzpon čez deviško steno me navdaja z radostjo. Neskončno srečen sestopam po skritih gamskih stezah, ki gospodarijo v tem pravljicnem svetu.

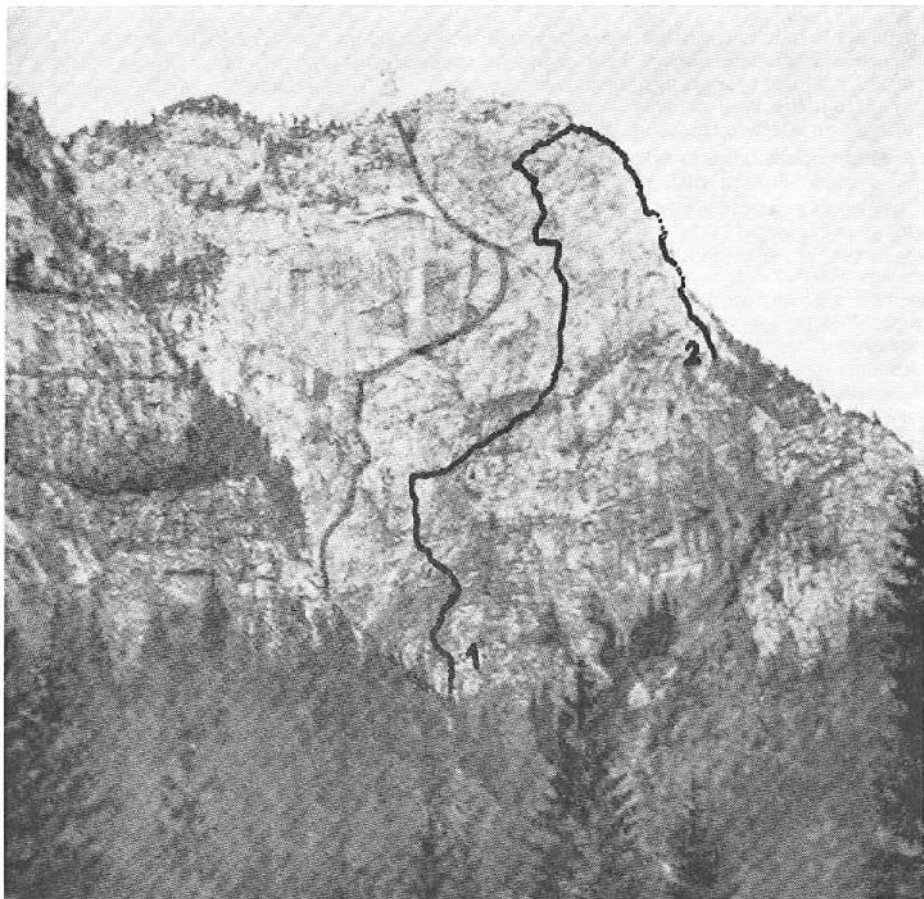
Odhajava v dolino, v mislih in s pogledi pa se vedno znova vračam k steni. Vse je tako tiho in mirno. Tudi dež se je nekam umaknil. Orel ne zajadra nad steno kakor zadnjič.

Orlovska smer—Golarjeva peč — prvenstvena 3. 4. 1978. Plezala Franček Knez In Jože Zupan. Čas: 8 ur. Ocena: V A₀, A₁.

2. Simfonija

S težavo obujem napol zmrznjene čevlje. Vzamem nahrbtnik in že hitim po gozdni poti pod steno. Mraz hitro najde pot do prstov. Šele ko plezam po črnih ploščah, se ogrejem. Prijetni občutek zadovoljstva, ko prsti zlahka najdejo dobre oprimke, me

Strelčeva (Strevčova) peč 1 — Raz, IV; 2 — Smer skozi kamin, IV+; 3 — Simfonija, IV Foto Mesarec

Gólarjeva peč, levo: Smor po razu; desno: Orlovska smer

Foto Franček Knez

sprošča. V hipu se razblini mōra prejšnjih dni, pozabim na sivi vsakdanji svet, izginito je razočaranje, čaša pelina, ki ji nobeden ne ulde. Dosežem drugi dol plošč. Privedejo me do travnate zajede. Za oprimke izkoristim kar šope zmrznjene trave, vendar me ustavi led. Plezanje navzgor postane nemogoče, zato prečim okoli roba in nadaljujem navzgor po steburu. Obstojim na polici pod črno gladko ploščo. Od tu ni videti rešitve. Pa vseeno poizkusim in odkrijem majhne, a trdne oprimke. Dosežem rob majhne strehe nad ploščo. Prečim pod streho in že sem na travnati rampi. Zapira jo krušljiv rob. Zabiljem dva varovalna klina in se varujem z vrvjo. Brez problemov zdelam nerodno mesto in izplezam iz zajede. Za sabo potegnem vrv in nahrbtnik. Tako je bolje — le zakaj bi tvegäl. »Sprehod« od tu navzdol bi bila sila kratak, saj mi stena pod nogami izgine za sto metrov niže in se konča v žlebu, ki je gladek kakor tobogan. Po lažjem svetu prečim nato na gredino. Visoko nad glavo mi visé kakor harpune ostre konice velikih sveč. Trudim se, da bi čim hitreje potegnil za seboj nahrbtnik in se umaknil tej nevarnosti. Vendar vse skupaj nič ne pomaga, nahrbtnik se zatakne. Zopet lezem nazaj, snamem ga s skalnega roglja in se vrnem nazaj gor. Na robu gredine opazujem zgornji del stene, ura je enajst. Za mano je več kot polovica stene, vendar me najtežje še čaka. Tehtam možnosti, naravnost navzgor drži poševna poklina ob robu tridesetmetrske strehe. Škoda! Pa kaj ko nimam za ta podvig dovolj materiala. Zato se umaknem v desno, zasnežena rampa me vodi navzgor. Temeljito čistim stope in oprimke, posvetim se delu, zame svet zdaj ne obstaja, napredujem strašansko počasi. Vendar: Bolje enkrat kot nikoli. Po štiridesetih metrih, se stena še bolj upre. Vsako prosto plezanje bi tu pomenilo neizogiben konec. Zabijem dober klin, vpenem vrv, ki naj poskrbi za varnost. Plezam mesta, ko mi morajo za pot naprej poskrbeti klini. Vsa ta gladka mesta terjajo veliko moči, pa tudi ura se je nenavadno hitro obračala. Poldne je že zdavnaj mimo. Ko mislim, da me od vrha loči samo še položna stena, mi pot zastavi leden slap. S kladivom obdelujem led, da si naredim nekaj nujno potrebnih stopov in oprimkov in dosežem zopet trdno skalo. Potegujem se navzgor po lažjem, poraslem svetu in dosežem vršni greben. Počasi spravim opremo v nahrbtnik. Zdelan sem, velika preizkušnja je za menoj. Sonce še poboža vrhove borovcev, zatem pa: kakor bi upihnil luč, se naokoli mreni zimska sivina.

Mrzla sapa zaveje čez vrh in napoveduje hladno noč.

Strelčeva peč — prvenstvena. Plezal: Franček Knez. Dne: 6. 1. 1979. Čas: 7 ur. Ocena: IV+ A₀.

Opomba: Le pri tem vzponu so bile okoliščine take, da sem z voljo dosegel največjo skladnost med mislimi in gibi, s tem pa popolno koncentracijo.

ODLOMKI IZ NENAPISANIH ANALOV NA JALOVEC IN VOGEL

dr. Mirko Kajzelj

Odsmučala sva proti zatrepu doline. Mraz je bil oster, rezalo je v lica. Elegantna kontura Jalovca je rezala zvezdnato nebo. Levo sva videla obrise Travnika in Šit, desno pa Ponce. Bila je pravljicijska zimska noč. Gazi od Tamarja naprej ni bilo več. Sama sva si morala utirati pot v globokem snegu. Vkljub smučem se je globoko vdiral, saj je bilo tu kar precej več snega kakor v Ratečah. Morala sva najprej skozi bukovo grmičevje in nizko drevje. Pršič se je vsipal z vej na naju, seveda tudi za vrat, in hladil od hoje razgreto kožo. Včasih je bilo pa tega mrzlega žegna le malo preveč. Sem pa tja sva si morala posvetiti z baterijo, da sva našla prehod skozi goščavo in da nisva padla v kako kotanjo. Z večjo strmino se je večal tudi najin prostor. Iz bukovja sva prišla med borovce, ki so pa le malo gledali izpod snega. Strmina se je stopnjevala, zato pa ni bilo treba iskati prehodov, ker sva kmalu prišla na golo pobočje. Smuških kož (psov) nisva imela, zato ni šlo več naravnost navzgor, temveč sva se v vijugah vzpenjala vkreber. Počasi pa vztrajno sva s smučmi gazila globoki pršič. Mestoma je bil sneg od vetra zblit, kar nama je seveda olajšalo hojo. Vijuga za vijugo je ostajala za nama. Po strmini sva dosegla spodnji rob skalnega raza, ki pada z Roba Velike Dnine. Snela sva smučī in jih započila v sneg. Odložila sva oprtnika in globoko vdihnila mrzli gorski zrak. Med tem se je že zdanilo. Modro zimsko nebo je bilo čisto in brez oblaka. Visok sneg je pokrival vso dolino. Veje bukovja so se globoko priklanjale pod težo debelega snega. Tudi pobočja Ponc, Šit in Travnika so bila pokrita z debelo plastjo snega, le strme stene, robove in skalni grebeni so štrleli goli iz bele odeje. Slika trde, vendar prekrasne gorske zime!

Navezala sva si dereze, cepin v roke, smučī so ostale tu. Čakal naju je vzpon skozi Jalovčev ozebnik. Sneg je bil kar ugoden, deloma kložast, da se je skorja predirala, deloma spihan, trd sren. Tu so dereze odlično prijemale. Cepin nama je bil tretja noga. Vendar vztrajnost in volja premagata najhujše zapreke. Čez zadnjo strmino sva prilezla na rob ozebnikove prevale. Sonce naju je obsijalo, s severa je zapihal oster veter, ki je s sunki prinašal oblake pršiča. Tik pred nama je kipel, čisto zasnežen, okovan v ledene zamete in zastruge Veliki Ozebnik. Snežna belina njegovih pobočij naju je slepila. Leden mraz je prediral skozi vso obleko. Če sem z golo roko prijel cepin, se je koža prilepila

na mrzlem jeklu. Večkrat se nama je za-nohtalo od mraza.

Navezala sva se na vrh. Nad prevale je bilo strmo in gladko pobočje. Pod pršičem je bil gladek trd led. Dereze niso prijele. Treba je bilo najprej očistiti pršič, nato pa sekati stopinje. Drogenik se je lotil tega dela z vso vnemo. Te ledene strmine je bilo kakih 30 m. Čiščenje in sekanje stopinj je šlo zelo počasi. Nad to ledeno strmino, ki je bila za naju ključ za vrh Jalovca, se je pobočje položilo. Sneg je bil trd sren, dereze so tu dobro prijemale. Le sem pa tja se je izpod snega pokazal led, vendar sva se mu lahko izogibala. Stopinj ni bilo več treba sekati. Počasi sva prilezla na greben in po grebenu brez večjih težav na vrh. Le na veter, ki je v močnih sunkih pihal čez rob, sva morala paziti, da naju ni podrl in odpihnil. Na vrhu sva bila natanko ob eni uri popoldne. Krepko sva si stisnila roke. Bila sva srečna. Nebo je bilo brez oblaka, veter je nekoliko popustil. Razgled je bil veličasten. Mangrt nama je bil na dlani, čez Zahodne Julijske Alpe je segal pogled tja do Dolomitov, proti severu čez Karavanke do Visokih Tur, čez Triglavsko skupino do Kamniških Alp, na jugu so se razkazovale trentarske gore z Bavškim Grintavcem, bohinjski hribi z Bogatinom.

Po kratkem počitku in po nekaj posnetkih sva morala že sestopiti. Dan je bil kratek. Sestopanje je šlo seveda hitreje kakor vzpon, vendar sva se zamudila z varovanjem. Zelo previdno se je bilo treba spuščati po ledeni strmini. V led vsekane stopinje so bile sedaj zasute s pršičem in jih je bilo treba čistiti. Tudi skozi ozebnik, ki je zgoraj zelo strm, sva se morala previdno spuščati, ostala sva še kar navezana na vrh. Ko sva prišla do smučī, sva se oddahnila. Tura je bila praktično za nama. Še spust s smučmi do Tamarja in po dolini do Rateč. Bila sva utrujena, vendar nadvse zadovoljna in srečna. Izpolnila se nama je velika želja.

Ker sva bila utrujena, sneg pa vsak hip drugačen (pršič, klože, sren), sva smučala počasi in previdno v velikih lokih. Ko sva prismsučala do graničarjev, so nama povedali, da so naju že imeli za ubežnika. Poslali so za nama patroljo, ki pa ni prišla niti do najinih smučī. V temi sva smučala proti Ratečam. Večerni vlak proti Ljubljani sva že zamudila. Prenočila sva v Ratečah, zaspala sva, kot da bi naju spodsekalo. Zjutraj naju je zbudil mraz, v umivalni skledi je voda zamrznila do dna. Jutranji vlak naju je pripeljal v Ljubljano. Zamudila

Slika 1

Slika 2

Slika 3

sva šolo, treba se je bilo opravičiti. Vendar je vse neprijetnosti daleč odtehtalo veliko doživetje zimskega vzpona.

Dobro mi je v spominu smučarska tura, ki sva jo z Drogenikom napravila v trdi zimi januarja leta 1928. Skozi Žegarjev graben sva v meter globokem pršiču tovorila težke nahrbtnike in smučī. Sredi gozda sva prepodila srnico, bežala je pred nama. Poskušala je iz grape levo v strm breg, pa je v globokem snegu obtičala. Ni šlo naprej. Pustila sva jo za seboj, gotovo sva ji z najino gazjo ustregla in utrla pot.

V trdi temi sva prišla utrujena do Hajnrharjeve kočē na Spodnjem Voglu, ki jo je imela Skala v najemu.

Ponoči se je pooblačilo in začelo je snežiti. Dva dni in dve noči je snežilo. Smučala sva le okrog kočē in kuhala. Kam daj v snežnem metežu nisva mogla. Tretjo noč se je zjasnilo in potegnil je mrzel severni veter. Jutro je bilo krasno, nebo čisto brez oblaka. Vrhovi so se vabljivo bleščali v jutranjem soncu. Veter je močno bril, na grebenih sva opazila snežne zastave, ki so se vrtinčile visoko v nebo. Tam gori je morala biti burja veliko hujša. Sklenila sva, da greva na Vogel. Navezala sva smučī in zavila v smeri proti Podrti Gori. Sneg ni bil najboljši: veter je zbil iz pršiča debelo skorjo, ki se je pod smučmi udirala, spodaj je bila pa debela plast pršiča, tipičen kložast sneg. Hoja je bila utrudljiva, le počasi sva se vzpenjala. Gnala sva se čez konte, snežne robove in zastruge. Prečila sva strmo pobočje, strmina je nad nama še rasla do snežnega roba ca. 30 m nad nama. Drogenik je sekal s smučmi v trdo snežno skorjo in delal gaz, jaz sem bil kakih 20 m za njim. Kar zaslišim oster pok, v naslednjem trenutku me vrže z glavo navzdol, snežne mase me že premetavajo kakor majhno igračko po strmini navzdol. Snežni plaz! Popolnoma nemogoče je, da bi si sam kaj pomagal, da bi si odpel smučī in podobno. Brzina je tolikšna in pritisk snežnih mas tako silovit, da je izključen vsak aktivni gib in odpor. Kakor nebogljen lutka se valim med ogromnimi snežnimi gnotami po strmini. Bobncnje in lomastenje okrog mene. To traja le par sekund, nato se vse umiri. Plaz se ustavi. Ne morem se gibati, zabit sem v stisnjene snežne mase. Večkrat poskušam gibati z nogami in rokami, vendar brez uspeha. Imam občutek, kakor da sem zabetoniran v nekem zidu in da se niti za milimeter ne morem premakniti. Tudi dihati ne morem, zmanjkuje mi sapa, dušim se. Dolge so te sekunde. Težak je občutek, da se bliža konec... Od daleč, zelo daleč slišim hrstenje snega.

Slika 1: Vernar iz Velske doline

Slika 2: Mišeljska glava s Hribaric

Slika 3: Vršaki in Zelnarica s Hribaric

Foto M. Kajzelj

Zelo daleč. Ne morem se niti zganiti niti odpreti oči. Čez nekaj časa začutim svež zrak in praskanje. Prihaja bliže. Globoko vdihnem zrak. Ne morem se ne gibati ne govoriti. Šum zaslišim čisto blizu. Odprem oči, zagledam prijatelja, ki odkopava sneg okrog mene. Nasmehne se mi. Globoko začnem dihati. Premaknem roke in noge. Kmalu sem popolnoma pri sebi, zavem se, kaj se je zgodilo. Skočim na noge in se otresem snega. Spogledava se in se solznih oči objameva.

Kako se je zgodilo? Na strmi vesini sva z najino smučino spodrezala snežno kložo in s tem sprožila plaz. Plaz je bil širok kakih 30 m, visok prav toliko. Jaz sem bil sredi pobočja. Plaz me je nesel 30—35 m in se ustavil v kotanji nad majhnim grič-gričkom. Pod njim je bilo 200 m dolgo strmo in gladko pobočje. Drogenik je bil zunaj glavne vpadnice plazu in mu je zasulo le noge. Z rokami si je odkopal noge in smučiči in šel iskat mene. Plaz je bil kložast, razmeroma majhen, sestavljen iz različno velikih snežnih plošč, med katerimi je bilo tudi veliko pršiča. Plaz je preiskoval v ključih od spodaj navzgor. Na površini ni bilo sledu o meni. Po sistematičnem preiskovanju plazu je čez nekaj časa v globini med dvema kložama zagledal prste moje roke. Z rokami je začel odmetavati sneg, da je odkopal mojo glavo. Obraz mi je bil posinel. Nato je odkopaval s smučko. Pod snegom sem bil zakopan 20 do 25 minut. Do zavesti sem prišel spontano, brez umetnega dihanja. Poškodovan nisem bil, odnesel sem zdravo kožo. Izkopala sva še moje smučiči, palic pa nisva našla.

Da bi nadaljevala turo, se nama po tem šokantnem doživljaju ni zdelo. Močno naju je pretresel. Prijatelj mi je posodil eno palico in odsmučala sva nazaj do kočice. Na strmem pobočju pod Skakalcem sva zgradila snežen odskočni most in vadila skoke. Rekordni skok je bil menda 11 m. Do daljših tur nama ni bilo več, preveč sva bila pod vtisom doživljaja s plazom, pa tudi sneg je bil prenevaren. Smučala sva le v bližini kočice in skakala. Čez dva dni sva se vrnila v dolino.

V začetku tega spisa sem omenil dr. Tumo, ki je bil za Staničem prvi slovenski alpinist. Veliko je plezal v Julijskih Alpah, dostikrat tudi sam ali pa z domačimi vodniki. Napravil je tudi dosti zimskih tur, med drugim na Kanin. V gore je začel hoditi že v 80. letih. Pri svojih turah je ugotovil, da so imena naših gora v literaturi in zemljevidih večinoma spačena, nepravilna. Piscl, največ tujci, niso prav razumeli domačinov, ki so imena izgovarjali v dialektu. Zato so po svoje krojili in zapliso-

Slika 4

Slika 5

Slika 6

Slika 4: Vernar izpod Planike

Slika 5: Draški vrhovi izpod Planike

Slika 6: Mišelj vrh iz Velske doline

Foto M. Kajzelj

Vrh Kanjavca

Foto M. Kajzelj

vali gorska imena, kakor so jih pač kot tujci, neveščji jezika, od domačinov slišali. Začel je raziskovati ta imenoslovni kaos, razgovarjal se je z domačini, dostikrat jih je jemal s seboj za vodnike zgolj zato, da je iz razgovora ugotovil prava imena gora in izraze gorskih tvorb. Saj je bil prav on poklican za to. Dolga leta je živel na Primorskem in v Trstu in je do potankosti poznal primorska narečja. Obenem z imenoslovjem je začel raziskovati tudi planinsko izrazoslovje. Svoje potopise, imenoslovna in izrazoslovna opažanja je priobčeval v Planinskem Vestniku že pred prvo vojno in med obema vojnama.

Tudi desetletje, ko je bival v Ljubljani, je bil dr. Tuma izredno aktiven. Poleg sodelovanja pri Skali — bil je njen član — je ustanovil »Prijatelja narode«, ki je bil socialistična planinska organizacija po vzoru nemškega »Naturfreunda«. Značilna zanj je bila neizprosna doslednost in neuklonljivost. Vedno je brezkompromisno vztrajal pri svojem prepričanju. Za nobeno ceno se ni dal odvrniti od njega.

Nekateri so mu to »trmoglavost« zamerili, vendar ga to niti najmanj ni motilo niti odvrčalo od njegovega prepričanja. Bil je veliko starejši od skalašev, vendar je rad prihajal v našo sredo in sodeloval s predavanji in nasveti. Zanimal se je predvsem za plezalsko in literarno delo kluba. V okviru Skale je leta 1930. izšla Tumova alpinistična izpoved »Pomen in

razvoj alpinizma«, v katerem prikazuje zgovorno alpinizma in razglablja o njegovih motivih in smotrih.

Globoko sem občudoval in spoštoval Tumovo znanje, razgledanost, marljivost in doslednost. Dr. Tuma je markantna osebnost v našem alpinizmu, ki smo ji dolžni visoko spoštovanje. Če bomo Slovenci kdaj postavili spomenik kakemu našemu alpinistu, potem je dr. Tuma prvi, ki to zasluži.

Omenim naj še znano osebo, ki je bila tudi član Skale, čeprav ne naše narodnosti, to je Fanny Copeland. Takoj po prvi vojni je prevzela lektorsko mesto za angleščino na ljubljanski univerzi. Po narodnosti je bila Škotinja. Bila je izredno inteligentna in razborita ženska, navdušena za naše gore. Čeprav že v zrelih letih, je z mladostnim elanom pristopila k skalaškemu pokretu in aktivno sodelovala. Z našimi plezalci je preplezala veliko sten, večkrat tudi Slovensko smer v Triglavski steni, presmučala velikokrat naša gorska smučišča. Prilagodila se je našim razmeram in živela z nami, tako da smo jo imeli za svojega človeka. Vzljubila je naše gore in ljudi. Veliko člankov o naših gorah je napisala v angleških revijah in časopisih (»Alpine Journal«, »Graphic Times and Times«). Leta 1931 je izšlo samostojno njeno večje delo: »The beautiful Montains«, zbirka opisov njenih tur. Knjiga je pisana poetično, impresivno in je zelo pomembno delo o

Planjava in Ojstrica z Velikega vrha

Foto M. Kajzelj

naših gorah. Ilustriral jo je Edo Držaj. Copelandova je še pri 80 letih hodila v visoke gore in bila tudi na Triglavu. Pogosto smo jo videvali na ljubljanskih ulicah z oprtnikom in palico. Do zadnjega je bila delovna, imela je obsežno korespondenco, s katero se je dnevno ukvarjala. Kako je ljubila naše gore, kaže njena želja, da bi bila pokopana med njimi. Ta želja se ji je izpolnila, njen grob je na pokopališču na Dovjem.

Fotoamaterski odsek Skale je bil zelo aktiven. V svojem laboratoriju so izdelali Skalaši veliko foto-povečav, razglednic, diapozitivov. Posnetki so bili črno-beli, barvne fotografije takrat še nismo poznali. S svojimi povečavami so se Skalaši udeležili številnih razstav po vsej Jugoslaviji, pa tudi v inozemstvu. Dobili so veliko priznanj. Diapozitive iz našega laboratorija so uporabljali pri svojih predavanjih naši domači predavatelji, pa tudi inozemci, med njimi dr. Julius Kugy, ki je kot predavatelj prepotoval vso Evropo. V besedi in sliki je razglašal lepote naših gora. Fotografije naših foto-amaterjev je priobčeval kot posebne priloge Planinski Vestnik, krasile so razne revije in knjige, domače in tuje, med njimi znane in še danes aktualne Kugyjeve knjige.

Neutrudni Janko Ravnik je snoval vedno nove ideje. Prišel je z načrtom, da bi Skala posnela film o naših gorah in planinah. Ideja nas je najprej presenetila. V foto-odseku smo bili sprva skeptični, počasi smo se pa stvari le približali in po daljših debatah, tudi tehnično strokovnih,

se nam ni zdelo več tako nemogoča. Za scenarij naj bi naprosili pisatelja Juša Kozaka, ki je bil dober Ravnikov prijatelj, snemalec in scenarist bi bil Janko sam, igrali bi naši fantje alpinisti, film bi razvijali naši člani v lastnem laboratoriju. Snemali bi v poletnih počitnicah. Treba bi bilo dobiti le filmsko kamero in filmski material. Filmsko kamero znamke »Erti« je Janko Ravnik staknil v zastavljalnici. Kamera je bila nekaj pokvarjena. S stativom vred je tehtala 10 kg, torej težko breme za filmarje. Kljub je to kamero kupil in poslal v popravilo v tovarno v München. V tovarni so kamero popravili in nadomestili nekatere dele. Zaradi filma se je foto odsek obrnil na zastopnika firme AGFA trgovca Franca Rabuza v Kostanjevici, ki je bil pripravljen, da se pri dobavi filma odpove svoji proviziji in celo posreduje pri tovarni, da bi dobavljala film direktno klubu. S tem bi bila dobava filma najhitrejša in seveda brez posrednikov tudi najcenejša. Trgovec Rabuza je napravil s tem klubu veliko uslugo in mu prihranil veliko izdatkov.

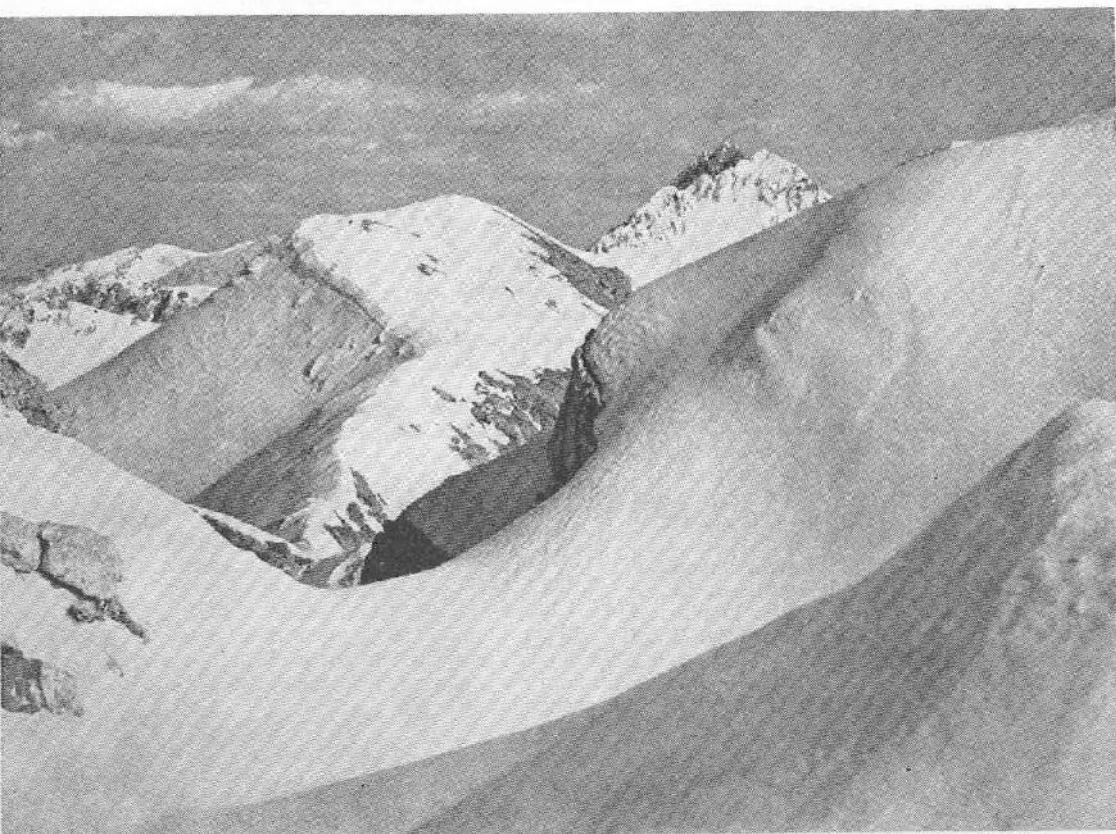
Scenarij za film je napisal Juš Kozak. Vsebina: Trije mladi fantje, dva študenta in delavec-železar, gredo v triglavsko pogorje. Prekrižarijo vse bohinske planine, gozdove, gore, vzpno se na Triglav, vmes napravijo tudi plezalno turo. Vpletena je tudi romantična ljubezenska zgodba med gorjenjskim dekličem in fantom iz naše trojice. Film se konča z zimskimi smučarskimi scenami na Voglu. Za junaka je bil

Sljta In Rodica z grebena Vogla

Podrta gora izpod Mahavščka

Foto dr. Mirko Kajzelj

izbran Joža Čop. Vključeno je bilo tudi filmanje naših gorjanov pri gozdnem delu, drvarsko delo v gozdu, košnja po planinskih košenicah, sušenje in spravilo sena, planšarsko življenje in delo pa še turistično življenje po naših gorah. Za ljubezensko zgodbo je bilo treba dobiti še primerno gorenjsko dekle. In kje naj bi jo dobili, če ne v Bohinju, rojstnem kraju Janka Ravnika? Janko je poizvedoval in spraševal po vseh bohinjskih vaseh. Končno je našel pravo, Francko Sodja iz Češnjice.

Priprave za filmanje so tekle, prav malo manjše kakor za kakšno himalajsko ekspedicijo, le da je bila oprema drugačna. Nekaj dotacij je prejela Skala od banovine, nekaj od ministrstva za turizem v Beogradu. Slovensko planinsko društvo je odobrilo filmski ekspediciji brezplačno prenočevanje v kočah in domovih. Za filmske igralce sta bila poleg Sodjeve in Čopa izbrana še Herbert Drogenik in Mirko Kajzelj. Igralski honorar je bil tudi odmerjen: brezplačna hrana in prenočevanje. Pogoji: brezpogojna disciplina. Filmanje naj bi se začelo leta 1928.

Lepega dne v začetku julija smo sedli v gorenjca z vso prtljago, predvsem filmskim aparatom in filmi: prof. Juš Kozak, prof. Janko Ravnik, Herbert Drogenik, Mirko Kajzelj in jaz. Na Jesenicah je vstopil Joža Čop. V Bohinjski Bistrici smo nakupili hrano: koruzne moke in zdroba, bohinjske zaseke, sladkorja, suhih klobas, kruha, marmelade in drugo. Da bi čim ceneje shajali, je bilo domenjeno, da si bomo

kuhali hrano sami, oziroma bodo v planinskih kočah to oskrbele oskrbnice iz naše zaloge. Prenočili smo v Bistrici, naslednji dan pa smo zarana krenili z vso prtljago proti Stari Fužini. Del prtljage je nosil nosač, ki nas je spremljal do Vodnikove kože. Filmski aparat smo nosili skalaši izmenoma. V Fužini nas je čakala Francka Sodjeva, po domače smo jo klicali kar Franček. Skupaj smo zavili proti Zajamnikom, kjer je bil prvi postanek in filmanje. Od tu nas je vodila pot čez Praprotnico na Pokljuko. Ravnik je snemal na Pokljuki gozdarsko delo, podiranje smrek, klešččenje, luščenje (=majenje) in obtesavanje debel in drugo. Prehodili smo križem kražem vse bohinjske in poključke planine, grape, grebene in vrhove in spetoma filmali. Janko je poleg filmskih scen posnel še veliko razpoložljivih motivov iz naših gora in planin, saj je bil že takrat priznan umetnik ravno v planinski fotografiji. Pri snemanju je bil zelo strog in natančen in ni poznal šale. Za nas vse je bil avtoriteta. Juš Kozak je pa kaj pripomnil glede režijskih vprašanj in se mirno smehljaj. Joža se je izkazal za idealnega ljubimca — vsaj pred filmsko kamero. Franček je bila brhek gorenjski deklíč, eno oko mu je obviselo na Jožu.

Snemanje je bilo tehnično in fizično težavno. Kamera je zaradi svoje teže morala stati na okornem stativu. Vrtenje filma je bilo ročno: Janko je moral dobro paziti, da je vrtel ročko enakomerno. Imel je zelo sigurno roko in posluh za ritem — saj je glasbenik.

250 km PO ZAHODNI GRENLANDIJI

Dunajčan Erich Vanis je bil v prvem desetletju po zadnji vojni v »prvem planu« alpinističnega ozvezdja. Potem se je umaknil, vendar od časa do časa pokaže, kako še vedno pomirja svojo slo po avanturi in željo po svetu. Na Grenlandijo se je spomnil, ko se je pripravljaj na 85 km dolgi tek Wasa na Škotskem. In oko se mu je ustavilo — na zemljevidu — na Grenlandiji, na največjem otoku na zemlji. Zakaj je ne bi spoznal, te čudne dežele, tega velikanskega otoka (2 175 000 km²)! Samo 341 000 km² ni pod ledom in tu živi le kakih 50 000 ljudi. 85 % otoka je pod ledom, otok je poln strmih hribov, najvišja gora pa je v Vzhodni Grenlandiji v Gunnbjörns Fjeld (3733 m). Tu imajo dovolj alpinističnega dela cele generacije alpinistov, prav Erich Vanis v ÖBZ 1978/11.

Iz Kopenhagna je z letalom v 4 urah in pol priletel v Sondre Stronfjörd. Tam je letališče, hotel, skladišča nafte in oporišče — NATO pakta, grenlandski prometni voz, edino civilno letališče, ki je vse leto odprto. Grenlandska letalska služba odtod oskrbuje kraje na zahodni obali s helikopterji »Sikorsky«. V poletnih mesecih oživi tudi ladijski promet med ducatom mest na zahodni obali, pozimi pa pridejo prav le psi in sani.

Po dveh urah postanka v Sondre so leteli na zahod v Holsteinsborg. 35 minut so leteli in prišli v drugo največje mesto na Grenlandiji — Holsteinsborg, po grenlandsko Sisinut (= lisičji brlog). Eskimi, ki tod živijo, imajo precej evropske krvi in žive v pisanih lesenih kočah, kakršne pozna tudi Skandinavija. Sicer pa je Vanis opazil predvsem množico vprežnih psov.

Vanis se je odločil za dolge, tekaške smučl z jeklenimi robniki, za čevlje iz umetnega usnja, ki pa diha, dve številki večje, da prenesejo še dva para volnenih nogavic.

Cilj: Källingahätten, 900 m, tlik ob morju. Po naše bi se reklo »ženska kapuca«, po eskimsko anorak. To je edini vrh daleč naokoli. Dostop: 7 do 8 km smučkega teka, le proti vrhu je treba iti v ključih, na kar sledi 200 m plezanja po zasneženih ledenih

ŠTIRJE DNEVI LANSKEGA POLETJA

MILAN VOŠANK

Kadarkoli se odpravim na Gorenjsko, v gore, sam ali s prijatelji, na štop ali z avtobusom, vedno je v meni veliko pričakovanje. Kot pot v zgodbo dobre knjige. Že pred Kranjem s pogledom lovim grebene Grintovcev. Ko zadnje hiše zamenjajo travniki in polja in se nad njimi samotno vzdigne Storžič, želja po doživljanju strastno vdere v veliko igro, ki se razgrinja pred mano. Počasi spoznavam, da prihajam v drug, drugačen, zame ob vsakem obisku nov svet.

Tudi tokrat je bilo tako.

Pozno nedeljsko popoldne me je v Ratečah odložil prijazen zdomec, ki ni spregledal mojega palca. Zahajajoče sonce je še svetilo čez gore in gozdove. Ljudje sede pred hišami, otroci se pode po prašnem makadamu. Življenje na vasi je videti kakor slika, kjer je vedno vse mirno in prijazno. Pokošeni travniki, kozolci polni sena pa lojtrski voz, vse je bilo strnjeno v utrip gorskega zaselka in njegovih ljudi.

V mraku sem bil v Tamarju. S prijatelji bomo v naslednjih dneh tu postavili tabor. Mali Janetln šotor kot prvi že krade idilo osamljenemu travniku.

Skozi vrhove dreves skušam čimprej ugledati steno Travnika. Pogled se mi ustavi na plateg v njenem osrednjem delu, na Aschenbrennerjevi smeri. Velika ideja mi je ta stara, težka in sloveča smer. S Frančkom jo bova skušala preplezati.

Izpod Ponc glasno dere razpenjeni potok. Njegov šum s porajajočo se nočjo postaja še skrivnostnejši: Kakor nekakšen čarobni napjev neznanih sil.

Na večer oskrbnik Marjan prime za kitaro in zbrani družičini zapoje nekaj hribovskih. Gore se sklanjajo nad dolino, drevesa pritajeno šume.

Srečamo se s trziškimi plezalci. Naslednje jutro se z njimi odpravim proti Jalovcu. Skozi gozd hitimo, na snežiščih pod Šitami pa se naš korak umiri. Za vsako smer vedo povedati plezalsko dogodivščino. Obujamo spomine in se počasi spoznavamo, trgamo se iz okvirov imen in navideznosti, s katerimi smo doslej vedeli drug za drugega.

Vstopimo v steno piramidaste gore. Raztežaj pod Keglljščem se navežemo in napotimo v Raz. Prijatelj v navezi mi je mirni, tihi fant, Janez. Namesto besed se raje nasmehne. Pred nama je Željko s pripravnikom. Sprva ju kar s težavo dohajava. Raz nam ponuja čudovito plezanje, ki se z vsakim metrom stopnjuje po težavnosti in zračnosti. Na vrhuncu vsega postavi pred nas še zadnji problem, previs.

---

ploščah; kar zahtevno, saj so imeli na nogah smuške čevlje, v rokah pa smuške palice. Življenje v mestu je bilo zanimivo, izjemno. Naslednje jutro so napregli sani, troje sani in še ni bilo dovolj. 12 psov vleče ene sani, tovor tehta 1200 kg. Ker pa je Vanisova pot držala tudi v hrib, so raje naložili nekaj manj. Strokovnjak za vožnjo je bil Danec Ip, tesar. Pozimi ni rad delal v tovarni, raje je šel na pot. Na saneh je bil glavni tovor — hrana za pse. Te živali hranijo le trikrat na teden, če so doma, pozimi pa na vožnji požro vsak dan velike množice zmrznjenih rib. Slišali so veliko o teh psih: Če so lačni, bi utegnili biti nevarni ljudem, vsekakor pa ovcam in drugim živalim na jugu. Polarni krog je meja. Južno od njega npr. v Holsteinsborgu se ti psi danes ne držijo več. Z zanimanjem je Vanisova družba gledala, kako so vpregali pse, kako so jih krotili, če se niso marali, kako so psi renčali in se neusmiljeno grizli. 43 jih je bilo — med njimi so bili vodilni psi, ki so tirilizirali navadne, skratka takale pasja vprega ni kar tako za evropske oči. Vanis jih je rad gledal, psi pa njega. Morda je nekaj na tem: pes se ne da vsakomur »čohlati«, kaj šele takle vprežni grenlandski korenjak.

Življenje s temi psi je bilo za Vanisa posebno doživetje Grenlandije. Niso mu bili samo popotni tovariši, tudi prijatelji. Peljali so se na Majoriak, 400 m visoki prelaz, nizdol pa je šlo s smučmi bolj slabo, čeprav so bili skoraj vsi izprašani smučarski učitelji. Psi so se enako dobro obnesli navkreber kakor z brega, v snegu in na ledu. Kremplje jim počipljejo, dolge šope dlak postrizejo, da se jim na tacah ne nabira led. Vpregajo jih vse v obliki pahljače, ne paroma. Na Grenlandiji to gre, ker je dožela odprta, rastje pa seže le 30 do 40 cm v višino.

Ob štirih popoldne so si pripravili nočišče na prostem: tri spalne šotore in velik dnevni šotor — brez dna. V drugih šotorih so na tla položili tople kožuhe karibuja. Psi so ostali na prostem, mirno so ležali drug ob drugem, z repom čez nos, in so spali do drugega dne. V šotoru je bilo — 30° C. Zjutraj so bili psi popolnoma pod snegom in se jim ni dalo vstati. Pod snežno odejo so se, tako je bilo videti, kar dobro počutili. Veter je bil tak, da so sklenili počakati. Že Amundsen je zapisal: »Na arktičnem

Opoldne smo na vršnih meliščih. Željko najde prehod proti ozebniku po vzhodni smeri in že zdrvimo po trdih snežiščih navzdol. Pred kočo se poslovimo kot novi, dobri prijatelji. V taboru me čaka Franček. Dolgo zljava v steno Travnika in šele temne lise mraka nama jo skrijejo. Tesnoba pred dejanjem se počasi utaplja v pričakovanju neznanega.

Minila je noč, minil je dan in še ena noč. V ranem sončnem dopoldnevu priplezava na rob stene. Pred nama se odpre nova panorama sivih gora, rahlih meglic in zelenih dolin. Okolica je zavita v tišino, ki jo le tako mimogrede zmoti rahel veter, poletno sonce greje prijetno.

Sinoči je bilo vse drugače. Tam nekje pred koncem rampe. Samo stal sem in s pogledom skušal luknjo v steni narediti še večjo. Tema je nezadržno predirala in plošče pred mano so postale motne, oprimki in stopi nevidni. Otipam razpoke in zabijem nekaj klinov.

Žejna sva. Meh z vodo nama je počil že spodaj v kaminu, za tolažbo imava le še limono. Lupine nastavljava pod kapljice, ki pronicajo s stropa. S kladivom se lotim razkopavanja tal. Zdajci opazim droben curek, ki se zvije med kamenčki. Izdolbem luknjo, takoj se napolni z motno vodo. Kakšno razkošje! Voda je grenka, vendar jo vlivava vase brez prestanka. Ob tej lužici bodo tudi mraz, mokrota, neudobnost, drugačni. Laže jih bova prenašala in preživela.

Prvi sončni žarki so osvetlili Jalovec in Ponce, ko sva danes navsezgodaj hitela pod steno. Tiho je bilo. Nekje daleč se je oglašal le potok, ki je v divjih brzicah šumel po pečevju. Čim bolj se bližava steni, tem bolj se v meni oglašata napetost. Kot bi me hotelo raztrgati. Vse pogosteje se ustavljava, gledava navzgor in iščeva prehode.

Zaupanje v lastne sposobnosti, v tveganje z izhodom, potrjeno prijateljstvo v mnogih stenah, vse to naju je pripeljalo sem. Ideja iz pogovora na prijateljevem domu postaja stvarnost. Veva, čeprav si ne upava priznati, da bo to trda preizkušnja brez umika. Preplezati osemstometrsko navpičnost, ocenjeno s šesto stopnjo, bo zahtevalo od naju vse. Pa vendar bova tudi nekaj odnesla. Spomin na doživetje, na trenutke skupne plezalske sreče. Spomin na nekaj velikega.

Od vode Izprana skala, nato krušljivi pragovi in nazadnje spust po razu na police: za začetek, proti pričakovanju, dokaj naporno. Sedaj se zaplezava. Vendar to spoznava šela, ko Franček komajda premaga nekaj metrov plati in pod sabo ugleda lepo prehodne plati. Tako lepo mi jih opiše, da se napotim kar po njih. Pa naju v vseh smereh zabiti klini spet speljejo nekam navzgor. Morava se vračati po težavni zajedi. Čas pa beži.

Pod velikim kaminom se nama zdi stvar že kar nemogoča. Dolgo samo gledava previs nad sabo. Potem se ga prijatelj loti. Nad njim je lažje, le skala je mokra in spolzka.

---

ozemlju ne bodi ne preveč ne premalo pogumen.« Popoldne se je vreme uneslo, psi so začeli lesti iz snega. Višek pri vsakem taboru je, ko krmijo pse. Pri tem vlada red, psi vedo, da bi hrane ne dobili, če bi se gnetli drug prek drugega. Seveda pri tem lajajo in cvilljo. Pse krmijo enkrat na dan, proti večeru, vedno samo z mrzlo hrano. Prvi dobi svojo porcijo vodilni pes, nato njegova samica, za njima mlajši psi.

Vanisova družba in vzniki so prišli na vrsto šele zvečer, vsekakor za psi. Vodnik psov je po večerji rad pripovedoval o »Tupilaku« in podobnih »zlih duhovih«, ki popotnikom radi katero zagodejo. Čeprav je bil zelo napreden človek, je v te stare eskimske vraže in demone še verjel.

Sicer pa pravi Vanis: Občutek samote in daljavo v Grenlandiji intenzivno doživljam. Že imena krajev kažejo, da je to poseben, edinstven del Zemlje. In težko gredo Evropejcu »čez ograjo njegovih zob« takale imena: Ilulianersup, Kangerdluatsiarssuaq. Od jezera »Amitsorsuaq« so peti dan prišli na »Qardtigssuit«. Tu je bilo za pse zelo težko. Pot je tekla po zamrznjenem potoku precej strmo, tako da jim je močno spodrsavalo. Živali so zares garale, sani so lezle nazaj, psom je drselo. Ni čudno, da se te lepe živali pri 7, 8 letih že postarajo. Če se jih ne usmili naravna smrt ali če se ne zgrizejo v medsebojnih »hierarhičnih« pretepih, jih gospodarji streljajo. Življenje tu na severu je težko za ljudi in živali.

Peti dan se je Vanis poslovil od domačinov in od psov. 15 km je imel še do letališča, malenkost zanj, ki je v eni sezoni pretekel z ozkimi smučmi 1100 km. Avantura s šotori in psi — »Grenlandija« — se je končala. Smešno malo so spoznali — pot po tem velikanskem otoku je bila konec koncev dolga komaj 250 km. Rad bi bil prečil Grenlandijo od vzhoda na zahod, pa se je tej dolgi poti odpovedal, ker ima pse preveč rad. Vse pse, ki pridejo iz vzhodne na zahodno obalo, ustrelje, češ da prinašajo bolezen. Ne, tega Vanis ne more, to je previsoka cena!

Kamin je zaprt in varen, čeprav ni nabit z železjem. V svojem vrhu se pokrije s streho in nama pokaže prehod na svetlo po zračni prečki.

Slediva razčlembam in redkim klinom v levo (varianta). Počasi gre. Neizrazito zajedo venomer prekrivajo previsi in terjajo uporabo lestvic. Obstanem pod gladko, nenabito ploščo. To bo prva zaresna šestica po opisu. Ves razgret pridem čez in se zabljem za ogromno lusko.

Nadaljujeva v desno, po počeh, dobro vidnih iz doline. Vrezane so v navpično steno in nakazujejo edini možni prehod. Močno si oddahneva, ko jih je konec, in se ustaviva pod lepo razčlenjeno zajedo. Plezam in vriskam. Zares neprisiljeno uživam v sproščujočem plezanju, čeprav je tudi ta raztežaj podoben petici. Še previs in že sva v udobni votlini. Svetloba se bo kmalu prevesila v mrak, v noč. Upava, da bova izplezala pred temo v lažji svet. Po prečki z vrsto klinov prideva v novo votlino. Previs nad njo že plezam v mraku in takoj nadaljujem po rampi. Strma plošča z majhnimi oprimki in stopi me hitro vodi navzgor. Čutim, kako mi telo izžareva energijo, ki me varno in neugnano žene naprej. Mrak postaja gostejši. Bova morala bivakirati? Toda drugače ne gre. V vlažni votlini se pripraviva na noč.

Ob prelepem prebujanju dneva, ko so skale komaj opazno dobile prve vidne obrise, Franček pohiti navzgor. Predremala sva mrzlo noč in sedaj morava le še ven. Na sonce, v novo življenje dneva in najino. Nekje sredi grape naletiva na široke police. Slediva jim in pripeljejo naju na raz. Ob devetih dopoldan zmečeva s sebe na zeleni planoti plezalno opremo.

Po grebenih Mojstrovke se spuščava proti dolini. Kadarkoli se danes spomnim na tisto pot, vedno bolj spoznavam, kako lepa je bila. Nekaj posebnega. Lenobno, ne da bi naju podil čas, sva se vlekla po toplem soncu čez skalne klade in snežišča. Srečna, vesela in polna besed. Dolina, na katero sva zrla iz velike stene, ni bila več oddaljeni cilj. Bližala sva se ji, srečevala ljudi, sedela v njihovi družbi na vrhu Mojstrovke. Prijelo me je, da bi jim povedal, od kod prihajava. Toda, ali niso to sami videli? Na najinih velikih nahrbtnikih, raztrganih hlačah, razpraskanih rokav. Morda v najinih očeh, na moji nepočesani bradi in razmršenih lasih. In ljudi je bilo povsod veliko. Med Mojstrovkami sva po snegu sledila ovčji stezi. Na grebenu Slemena so nama ponujali vodo. Na melišču sva naletela na mlado mater s sinom, ki je poskakoval okoli nje kot kozliček in nenadoma posrečeno padel po snegu.

Ko sva med macesni zaslutila potok, sva stekla navzdol kot ponorela. Tekla sva potem še naprej po vijugasti stezi.

Z ledenika se še ozreva v steno Travnika. Tokrat z drugačnimi pogledi. Ne z mrkim, napetim izrazom na obrazu, ampak s sproščenim nasmehom ob spominu na plezanje. Ob večernem ognju se z Janeto zmenjiva za Belač—Zupanovo smer v Šitah. Nekajkrat

---

ANDRÉ ROCH O EVERESTU

Švicar André Roch, ki se je udeležil švicarske ekspedicije na Everest, je v »La Montagne et l'Alpinisme« 1978/III napisal zgoščeno zgodovino najvišje gore na Zemlji od leta 1921 do 1978.

Od leta 1921 do leta 1953 je bilo 11 »poskusnih« ekspedij, ki so hotele priti na vrh. Osem jih je šlo iz Tibeta, tri iz Nepala. Everest je tristranska piramida: ima severni severovzhodni greben, ki je v Tibetu, jugovzhodni, ki je na meji med Tibetom in Nepalom, in zahodni greben, ki je tudi na meji, tako da sta dve steni tibetski, ena pa nepalska. Trije veliki ledeniki teko iz teh sten: Rongbuk na severu, Kangsung na vzhodu in Khumbu na jugu.

Prvo ekspedicijo je vodil leta 1921 polkovnik Howard Bury. Njegovi podrejeni so bili prvi alpinisti, ki so raziskovali tibetsko pokrajino na severu in vzhodu Everesta. V treh mesecih so kartografirali pokrajino, veliko kot Švica. Alpinista Mallory in Bullock sta dosegla Col Nord, 6985 m.

Leta 1922 je vodil drugo ekspedicijo general Bruce, tisti čas najboljši poznavalec Himalaje. Alpinista Finch in Bruce, generalov nečak, sta prva uporabila kisik. Imeli so s seboj 10 bomb, uporabne so bile le štiri. Finch in Bruce sta prišla do 8300 m. Tam ju je ustavilo slabo vreme.

Leta 1924 se je Norton sam povzpel do 8560 m. Potem je Odell še videl, kako sta se Mallory in Irvine pomikala po severnem grebenu. Potem ju je zagnila megla. Mallory in Irvine se nista vrnila.

Četrty poskus leta 1933: Vodil je Hugh Ruthledge. Wyn Harris in Wager sta našla 20 m pod severovzhodnim grebenom, 8400 m, cepin. Tam sta najverjetneje nehala živeti Mallory in Irvine. Smythe in Shipton sta se zaradi slabega vremena vrnila.

Leta 1935 je vodil ekspedicijo Eric Shipton in raziskoval severovzhodno stran Everesta,

me je že pot vodila pod to steno in vedno sem občudoval ta mračni, sivi, kamniti kolos, ki se ponaša z najlepšimi smermi v naših gorah. Klasične smeri pete stopnje me vedno znova vabijo k sebi kot višek lepote prostega plezanja in estetskega uživanja v navpičnosti.

Še v temi me Janeta prebudi. Hitro sva pod steno. Spet je v meni tista neznana, tesnobna napetost, ki pa se vedno izgubi ob stiku s skalo. Takrat se dokončno zavem svojega namena v želji po težavnih zaprekah. Premagoval jih bom in doživljal stene, gore in sebe.

Prvi raztežaj nama hitro pove, da bo plezanje zahtevno, prav zaradi tega seve tudi mikavno. Prečka na levo, čez gladko ploščo, je prvi resni problem.

Pod steno se oglasijo prijatelji, namenjeni v Jalovec.

Skušava plezati hitro, pa nama sprva nikakor ne uspeva. Strme zajede in krušljive prečke ne dopuste hitrice. V enem od lažjih raztežajev se mi odkruši luska in ves trd od strahu se ji v zadnjem trenutku umaknem na meter nižjo gredino. Ustavi se pod zajedo, poraslo s šopi trave. Vse kaže, da bo treba prek tega navpičnega travnika. Janeta gre naprej. Pod travo odkriva kline, navzdol meče zemljo, obenem pa se počasi vzpenja. Vse skupaj učinkuje dokaj čudno.

Nekako opoldne sva v grapi, ki preseka vso steno. Splezava na njen skrajni konec, tam pa spoznava, da je brez izhoda. Vračava se ob robu grape, dokler ne odkrijeva klinov, ki naju pripeljejo na široko in strmo polico. V zgornjem delu se polica zravnja in je poraščena s travo. Prvič danes si tu privoščiva daljši počitek. Kako neverjetno! Sredi velike stene sediva na travnati oazi in vpijava panoramo razgleda. Na prostoru, ki je dostopen le redkim. Lahko bi rekel, izbranim, pogumnim. Sedeti tako, v tišini, s pravi občutkom za navzočnost gora, s prijateljico, ali ni to lepo? Nekaj posebnega. Če bi bila stena živa, bi se slišal njen utrip. Tako pa je ta velika gmota mirna, celo prijazna, čeprav zahtevna.

Morava naprej, da naju ne preseneti tema. Stena se spet postavi v navpične zajede, ki terjajo vse plezalske sposobnosti. Po nekaj raztežajih popusti v težavah in zdajci se nad nama nariše vijugasta črta vršnega grebena. Nekje v podzavesti si že oba želiva tega vabljivega roba stene nad nama, vrha gore in vrnitve v dolino. Plezanje več dni brez prestanka se nama že pozna: Prijetna utrujenost, ki bi telo najraje uspavala v trden sen.

Začudeno bereva zadnje vrstice v opisu. Čisto za konec napovedujejo s klini nabit previs. Pa ga ne vidiva. Med razmajanmi kladami najdem lahke prehode do vetrovnega in zameglenega grebena. Za sosednjimi gorami se poslavlja sonce. Rahli obrisi rdeče barve se izgubljajo v mračni sivini, ki puhti iz doline Tamarja. Le Jalovec še žari v svoji lepoti.

---

stopil na več 6000 in 7000 m visokih vrhov, prišel tudi na Col Nord. Zastonj: Everest se ni podal.

Leta 1936 je poskusil Rutledge, prišel prvi na Changtse (Pic Nord), 7537 m, od tam pa ga je monsum pognal v dolino.

Leta 1938: Vodi Tilman, prekorači Col Nord, vendar ne pride nad 8300 m.

Leta 1952: Dva švicarska poskusa, prvi pod vodstvom Wyss-Dunanta, drugega vodi Chevalley. Švicarji pridejo na Col Sud, Lambert in Tensing se povzpeta do 8600 m.

Leta 1953: Angleški uspeh. Vodi John Hunt. Bourdillon in Evans prideta na Južni vrh, 8754 m. Pozna ura ju počene k umiku.

29. maja 1953 prideta na vrh Hillary in Tensing.

Leta 1956: Švicarski uspeh — vodi Eggler iz Berna. Schmied in Marmet prideta na vrh 23. maja v hudem viharju, naslednji dan 1924 druga skupina (Reist in v. Gunten) v lepem vremenu. Ta druga skupina ostane na vrhu poldrugo uro v mirnem vremenu (24. maja), v dveh urah pa sestopi na Južno sedlo (Col Sud) — kakor v Alpah! Lhotse 8501 m, četrti najvišji vrh na svetu, deneta podse Reiss in Luchsinger.

Leta 1963, deset let po prvem vzponu na vrh dosežejo vrh Dyhrnfurt, pet Amerikancev in 1 šerpa: Jim Willtaker in Navang Gombu (1. maja), Barry Bishop in Lute Jerstad (22. maj). Ta dva počakata, da sta Willi Unsoeld in Tom Horbein prišla na vrh po zahodnem grebenu in po severozahodni strani. Ob 18 sta prišla na vrh in se rešila s podporno navezo ob 21.30. Vsi štirje so bili prisiljeni bivakirati blizu 8400 m. Ponoči so jim ozebli členki, moral jih je evakuirati v Kathmandu helikopter.

Četrti so bili leta 1965 Indijci in to v tretjem poskusu. Devet alpinistov je stopilo na vrh: Kap. Cheema in Navang Gombu (20. maja), Sonam Gyatso in Sonam Wangyal (22. maja). C. P. Vohra in Ang Kamf, Šerpa (24. maja), Kap. Ahluvalia in H. C. S. Ravat in Phu Dorje, Šerpa (29. maja).

Leta 1969 so Japonci prvi poskusili priti na Everest z jugozahoda. Niso uspeli. Pač pa se je Juiči Mura s smučmi spustil z Južnega sedla (Col Sud), za »reklamo« kot član

Izza grebena pogleda obraz prijateljice. Nekam zasanjan, začuden in s potezami veselja. V mrzlem vetru si stisneva roki in pošljeva nasmeha. Za sproščeno sedenje ni časa, kajti čaka naju še dolga pot skozi meglo v dolino. Nekje v notranjosti se pojavljajo vprašanja sreče in zadovoljstva in med dirko navzdol se jih ne moreva prav zavedati. Odgovori bodo prišli za nama. Morda doma, v šoli, ob poznih večerih v samotni, v veseli družbi...

S prvo temo sva spet med svojimi. Presenečeni so, saj so naju v mislih že videli, kako bivakirava nekje pod robom stene. Dolgo v noč sedimo ob ognju. Počasi spoznavam, da so za mano štirje dnevi plezanja. Tri velike stene. Kakor velika simfonija se mi zdi vse skupaj. Doni v mogočnih akordih slapov, pa se spet umiri kot bistri tok reke v dolini.

Bili so lepi dnevi sredi vročega poletja.

Raz Jalovca (IV+, V+, VI, 200 m), 23. julija plezali navezi Željko Perko s soplezalcem, Janez Rozman in Milan Vošank.

Varianta Aschenbremenerjeve smeri v Travniku (VI, 850 m), 24. in 25. julija plezala Franc Pušnik in Milan Vošank.

Belač—Zupanova smer v Šitah (V, 550 m), 26. julija plezala Janeta Kodrin in Milan Vošank.

ANDI 1979 — LLANGANUCO

DR. JOŽE ČETINA

Bilo je 8. junija, dan po prvi noči, ki smo jo prespali v Llanganuco. Dolina se razteza od svojega začetka nad Yungayem na jugozahodu do gore Yanaraju na severovzhodu, ob kateri se deli v dva kraka. Nekaj korakov od prostora, ki smo ga izbrali za taborišče, je tekla prašna in luknjasta cesta, tik za taboriščem pa je bila nekaj metrov visoka vzpetina, porasla s trdo, kratko travo, nekakšno muravo, in nizkim osatastim goščavjem. Čeprav se je ta vzpetina vlekla vzhodno od našega taborišča, nas ni zaščitila pred neprijetnim severovzhodnikom, ki je venomer pihal po dolini in onemogočal milo zimsko sonce, da bi nas malce ogrelo. Če pa je ta veter sem in tja ponehal, je bilo za

---

akademskega odseka iz Osake. Zaviral je s padalom, padel in se ujel pred globoko razpoko. Za las je šlo.

Leta 1970 so prišli na vrh trije Japonci in en Šerpa: Noemi Uemura, svetovnoznani avanturist, Teruo Marsuura (11. maja), Hirabayaši in Hotare, Šerpa (12. maja).

Leta 1973 je vodil na Everest Guido Monzino. Bila je mamutska ekspedicija, 120 udeležencev, vojaki in civili, brez Šerp. Helikopterji so znosili bremena vse do serakov. Če se je kak heli prekucnil, je takoj priletela rezerva. Osem udeležencev in trije Šerpe so prišli na vrh: Rinaldo Carrel, Mirco Minuzzo, Lhakpa Tensing, Šerpa in Sambu Tamang (5. maja); kap. Fabrizio Innamorati, Virgilio Epis, Claudio Benedetti in Sonam Gyaltzen, Šerpa (7. maja).

Leta 1969 pride do tekme, kdo bo prvi na jugozahodu Everesta. Šest ekspedicij obrne, tri japonske in tri mednarodne, med drugimi so v teh Pierre Mazeaud, Michel in Yvette Vaucher. Med tema dvema poskusoma dva Japonca Hiraši Išig in Jasuo Kato prideta na Everest 26. oktobra 1973 čez Južno sedlo.

Leto 1975 je žensko leto: Dve ženski prideta na Everest po treh različnih poteh. Prvo vodi čez Južno sedlo Hisano Junko Tabei, stara 35 let. 16. maja doseže vrh Everesta, spremlja jo Šerpa Ang Tsering. Druga je dosegla vrh 27. maja 1975 čez Severno sedlo (Col Nord) po severozahodnem grebenu. Ena ženska, Phantog (37 let) in 8 mož pride na vrh, Kitajcev in Tibetancev, od zadnjega tabora brez kisikovih rezerv, čeprav so jih vzeli s seboj. Zadnji tabor so postavili na 8660 m na severozahodnem grebenu. Bili so: Sodnam Norbu, Lotse, Hou Shengfu, Sandrub Darphuntso, Kunga Pasang, Tsering Tobgyal in Ngapo Khyen.

Konec septembra 1975 sta Dougal Haston in Doug Scott splezala na Everest po jugozahodni steni. Našla sta na vrhu kitajsko triangulacijo. Morala sta bivakirati pod Južnim vrhom 24. septembra, ca 8700 m visoko. Dva dni zatem prideta na vrh Peter Boardman

količkaj utrjenega človeka lahko prav prijetno zdržati tudi v samih kopalkah. Toda ti presledki so bili zelo kratki in sam sebi sem se moral smejati, ko sem včasih v pičli uri po nekajkrat zamenjal kopalko s puhastim vestonom in volnenimi nogavicami. Na vsak način sem hotel prinesiti avgusta na Hvar še nekaj južnoameriške zimske zago-relosti.

V glavnem pa je dopoldne minilo v urejanju taborišča in v marljivem prizadevanju zoper posledice pomanjkljivega jedilnika prejšnjega dne. Dela in jela je bilo dosti, pa tudi nadmorsko višino smo presenetljivo dobro prenašali. Dva ali trije so potožili o nočnem glavobolu in to je bilo prvi dan tudi vse.

Po obedu sta se Čajz in Džon zakadila v pobočja pod Huascaranom, Franček in Janč pa prav tako podjetno v goščavje na nasprotni strani, ki je visoko gorl po dolgih meliščih prehajalo v navpične strmine Huandoyev. Pod večer so se vrnili in nam pripovedovali o stenah, ki so jih bili opazovali od blizu. Odločili pa se niso še za nobeno.

Naslednjega dne se je sam od sebe izcimil prijeten »izlet«, ki bi ga lahko imenoval tudi kondicijski pohod. Sonce, ki je okoli osmih posijalo izza Yanaraju, je kar vabilo na ta »komaj« 5200 metrov visoki hribeček piramidne oblike z belo kapo večnega snega. Nekaj časa smo se ozirali v to belino pod sinjim nebom in že smo si brez besed začeli pripravljati nahrbtnike, cepine, dereze. Kmalu nato smo se prašili po kamionski cesti Franček, Janč, Mišo, Aco in jaz, lepo previdno in počasi, da nam sapa ne bi prehitro pohajala. Še nekaj zavojev, pa bomo na višini 4000 metrov, potem še dobrih 1200 do vrha, in vsi bomo prvič nad petimi tisočaki komaj nekaj dni po tem, ko smo se še sprehajali po Playa de los delphinios in občudovali valove Pacifika, kakršnih na Jadranu nikoli ne vidiš: Drug za drugim so se valili v dolgih, vzporednih, razpenjenih belih črtah in butali ob obalo iz samih okroglih granitnih kamenčkov najrazličnejših barv in velikosti. Takoj za obalo, za robom 50 metrov visokega peščenega odloma, ki se je raztrgan vil kilometre na sever in jug, se je začejala asfaltna džungla mesta Lime . .

Zapustili smo cesto in se začeli potiti po strmih stezah, po katerih hodijo indijanske karavane na prelaz Portachuela. Potem smo tudi te bližnjice pustili na svoji desni in nekajkrat kar po celem presekali kamionsko cesto, dokler ni bil pod nami še zadnji njen zavo, bujno trdoživo zelenje, nenavadne visokogorske tropske rastline, pisani rožnati grmi, tu in tam še na 4500 metrih marjetka brez stebelca, s cvetom, ki žene naravnost iz prsti, in živahno ptičje žvrgolenje z vseh strani. Potem je vedno več kamenja, grušča in skalnatih skladov, med katerimi si iščemo pot navzgor. Tu je ptičje žvrgolenje zamrlo. Počasi in preudarno smo hodili. Nič tiste prešerne naglice, s katero se ponavadi ženemo na Korošico, Okrešelj, v ves tisti svet, ki smo ga navajeni.

---

in Šerpa Sirdar Pertemba, za njima še Mike Burke, sami velikani angleškega alpinizma. Vodil jo je Chris Bonington, ena najbolj popularnih in uspešnih alpinističnih osebnosti v zadnjih 20 letih.

Leta 1976 spomladi prideta na vrh Everesta seržant John Stokes in kaplar Michael Lane (16. maja), člana angleško-nepalske ekspedicije, vodil jo je Tong Streater. Isto leto je jeseni uspela ameriška ekspedicija »za 200-letnico ZDA«. Štela je 12 ljudi, vodil je Philip Trimble, 8. oktobra sta stopila na vrh Chris Chandler in Bob Cormack. Druge je zatrlo vreme.

Leta 1977 sta 15. septembra prišla na téme slavne gore Korejec Son Don Ko s šerpo Pamba. Šerpe so opravili ogromno delo, bili so več kot vodniki. Vodja ekspedicije je bil Young Do Kim.

Leta 1978 je bila na delu avstrijsko-italijansko-nemška ekspedicija: prvi Avstrijec in prvi Nemec na Everestu. 3. maja: W. Nairz, R. Schauer, H. Bergmann in sirdar Ang Phu. 8. maja: Reinhold Messner in Peter Habeler v 13 urah iz Col Sud do vrha — brez dodatnega kisika. Habeler je z vrha Everesta do Col Sud rabil manj kot eno uro. Messner pa se je zamudil s fotografiranjem. 11. maja: Oswald Özl in Reinhard Karl sta ob petih odšla iz Col Sud, opoldne dosegla vrh, ob petih popoldne pa sta bila spet na Col Sud. 14. maja: Franz Oppurg je sam prišel na vrh.

Doslej so na vrh Everesta držale štiri smeri. Od leta 1953 do 1978 se je zvrstilo 23 ekspedicij iz 12 različnih držav. 8 ekspedicij ni uspelo, več kot tretjina. 65 oseb je stalo na vrhu, 45 jih je vzela gora za vselej, največ Šerp.

Treba je imeti dobro kondicijo, dobro pripravo in organizacijo in tudi — nekoliko sreče. Dva poskusa iz Tibeta (en samohodec in četvorica) sta spodletela. Tudi dovoljenja jima v Tibetu niso izdali.

Višinomer kaže 4900, torej smo že nad Mont Blancom. Oziram se proti vrhu, ki se riše na oljnati sinjini, in čakam, kdaj me bo začelo stiskati v sencih, boleti v zatilju, kdaj bom začutil tisto čudno vzhičenje (evforijo), ki se me je pred dobrimi dvajsetimi leti lotevalo pod vrhom Monte Rose. Pa nič takega. Le sapa ni bila tako lahkotna, korak je bil počasnejši. Celo tisti najbolj zdravi občutek, da bi kaj prigriznil, se je že pridno oglašal.

Potem se je, kot bi odrezal, pred nami potegnila bela, ostra meja med ledenim snegom in granitnim labirintom. Višinomer je kazal 5000. Gladka bela strmina se naglo oži proti ostremu vrhu in tam izgine v temni modrini neba. Navežemo si dereze, nadenemo si zaščitna očala in hrestnemo v sren. Nič več iskanja prehodov med skalami, le počasni ritem, metronomsko enakomeren korak, naravnost navzgor, nič več nimam občutka za čas... Kak teden pozneje sem iz baze z daljnogledom opazoval štiri može, ki so se s temi zadnjimi dvesto metri ukvarjali debeli dve uri. Še danes pa sem pripravljen dati roko v ogenj, da smo jo ml pohrustali v pičli uri.

Še kratko duškanje tebi na čast, gospod kisik, potem pa zadnjih deset metrov in pred nami je le še kopna, razbita rjavkasta stena, ki se strmo grezi proti severovzhodu, prehaja v pobočja Yanapacche in se globoko spodaj levo izteka v Llanganuco. Na vrhu, kjer je za nas komaj dosti prostora, si podajamo roke. Zakaj ne, saj smo v taki nadmorski višini vsi uspešno opravili svoj prvi nastop.

Mogočne bele šesttisočake, ki obkrožajo Llanganuco, gledamo sedaj iz drugačne, bolj enakopravne perspektive, saj je vrh, na katerem stojimo, ogromen razgledni stolp, postavljen na mestu, kjer se dolina razcepi. Beli lesketajoči se krožni razgled ledenih lepotev se pretrga le proti vzhodu. Tam ta cirkorama prav do obzorja prehaja v širna rjavkasta pogorja, med katerimi iz nešteti pritokov nastaja Amazonka. Le tam v neskončni daljavi je nekaj mrkosivih oblakov, sicer pa je nebo ena sama težka modrina z žarečo belo ploščo nad nami, ki se bliža vrhovom na zahodu, kot bi nas hotela spomniti na čas, ki teče, nič ne reče.

Previdno začnemo sestopati po ledeni strmini. Sliši se le škripanje derez in užiganje s cepini v sren. Sestopamo v strnjeni vrsti po svojih stopinjah, ki smo jih delali gor gredé. Čeprav nam je navzdol lažje, od časa do časa postanemo, se ozremo naokoli in se nenapeti nadihamo redkega, suhega zraka. Kljub naporom in topli obleki ni ne duha ne sluha o znojenju, kar je res zelo prijetna okoliščina v teh gorah.

Potem se ustavimo na robu ledenika. Potolažimo se z nekaj keksi in požirkom ledenice, občutek lakote, ki nas spremlja že lep čas, pa raje tolažimo z večerjo. Spet iščemo prehode skozi skalnati labirint, se spuščamo po ozkih žlebastih meliščih in že smo nad zgornjim zavojem ceste, ki se pod nami prebija v levo. Od tam se sliši kovinasti hrušč svedra, ki krushi in kolje. Na koncu ceste se ves dan kot velik jeklen nerodnejš motoviliz buldožer. Ob prvem mraku se bo nekajkrat zabliskalo, zaslišalo se bo nekaj eksplozij in cesta se bo spet za dva ali tri metre približala prelazu. Sekamo njene dolge in položne zavoje, čeprav je spust po celem precej naporen. Spet so okoli nas prve rastline, šopi trave. Navihano žvrgolenje siničkam podobnih rumenkastozelenih ptičk gre svojemu crescendo nasproti.

Žareča sončna plošča se je dotaknila ostrega špika Huandoya, nekaj minut drsela po njem in končno zdrknila za njegov rob. Naglo se je zmračilo. Meni neznana ozvezdja so se drugo za drugim prižgala na večernem nebu. Tista lepa skupina za Huascaranom bo verjetno Južni križ... Sicer pa je ves nebesni svod kot podoba iz kamenčkov, ki se popolnoma spremenijo, če kaleidoskop le malo zasučesh.

Čim nižje zdrknemo, tem lažji je korak. Verjetno je tudi gostota kisika v višini 4000 metrov za nas že pravo izobilje. V trdi temi stopimo v taborišče. Vsaj jaz s sladkim občutkom zmagoslavja. Da pa ne bi pozabil na svojo glavno nalogo, sta me tu že čakala dva bolnika, ki jima je nagli vzpon iz Lime do sem nekoliko ponagajal. Na srečo sta bila čez nekaj dni oba spet zdrava in polna mladostnih moči.

Chacraraju je gora, ki zapira nekaj kilometrov dolgo severno krnico Llanganuca. Njena razbrzdana ledena stena šine z ledenika pod nebo in se ustavi v morda dva kilometra dolgem, kot rezilo tankem, ponekod skoraj prosojnem grebenu. Ta se počasi oži v dva ledena vrhova: kot da sta se sprla na svojem koncu grebena oba gledata vsak v svojo stran. Ta usodno vabljivi »nevado«, ki je pred leti s svojega grebena pognal v smrt mladega slovenskega alpinista, je zamikal tudi naše fante. Postal je njihov prvi, nesojeni cilj. Naslednje jutro, ko je karavanica z obema nosačema izglinila v goščavju, ki skriva splet žuborečih rokavov ledeniškega potoka nad našim taboriščem, sem ostal sam z obema bolnikoma.

Sonce je grelo prijetno tople, topleje kot prejšnje dni. Toda izza prelaza je sililo vedno več svinčenih oblakov in proti poldnevu so v raztrganih oblikah prekrivali že lep del neba. Tudi bleščéče beli vrhovi so se zagmili v mrko sivino. Ob treh je sonce prebrodilo svojo komaj sedem ur kratko pot nad dolino. Skrilo se je za horizont, ki pa tu ni bil v neskončni daljavi na robu ravnine. Ne, komaj lučaj od našega taborišča se je prelomil, šinil dva tisoč metrov v nebo in se zamotal v ledeno obrobljenih svetlolesketajočih se granitnih navpičnicah. Prijetna toplota dopoldanskega sonca je na mah

postala le še preteklost. Nebo nad dolino se je ubrisalo, sivi oblaki so se umikali v kraljestvo šesttisočakov, kot bi si hoteli nabirati novih moči za naslednji dan. Pravega mraza prejšnjih večerov pa ni bilo.

Malo pred mrakom, ki je okoli šestih kot zavesa zastrnil dan, sta se vrnila nosača Andrez in Fausto. Naši so dosegli rob ledenika, sta povedala in majala z glavama, da se vsepovsod okoli v stenah lomijo ledeni plazovi in grmijo v dolino. Kako so si želeli uspeha naši fantje! Kako sem jim ga privoščil jaz! Strah me je bilo tudi najmanjše nesreče, ki bi jo utegnila sprožiti ta otoplitev, če bo še trajala. Za nameček je zadnja radijska zveza uspela ob enajstih dopoldan, potem pa je walkie-talkie pri vsakem poizkusu le zašumel.

Naslednje jutro je bilo klavrno, kislo. Kot pri nas doma večer po septembrskem dežju. Sonce so zagrnili gosti oblaki, ki so se valili z vzhoda. Le na zahodu nad Rio Santo je še vztrajala modrina.

Opravil sem »vizito« pri bolnikih, ki jima je na srečo šlo že bolje, in pripravil zajtrk. Potem sem izplačal nosača in ker sem dnino zaokrožil navzgor, sta nam v zahvalo še pomila posodo, potem pa — buenos dias — vzela pot pod noge tako urno, da sta čez nekaj minut bila le še drobni pikl na beli črti nad desnim robom jezera.

Kdor nam je svetoval vzeti s seboj pelerine, ni dobro poznal vremena v teh krajih. Ta čas je tu suša. Naj se nebo še tako pooblači in namegli, dežja iz tega ne bo. Kvečjemu za nekaj minut rosi in po šotoru obzirno poškrablja, tako da kar čutiš, kako kratko sapo ima ta dežek. V strmih ledenih stenah velikanov okoli nas pa to pomeni snežni pajčolan, ki se, četudi le za prst ali dva debel, v belih oblakih ometa niz steno, zdaj tu zdaj tam. Od daleč mikavna igra narave, od blizu pa najbrž nič kaj prijetno doživetje.

Po takem dežku sem se sprehajal tistih nekaj sto korakov do jezera, preskakoval slepe rokave, ki so se zajedali v močvirnato tlo in poslušal najrazličnejše ptiče, ki jih je polno tam okoli. V plitvi vodi ob bregu gospodovalno vreščijo andske gosi, v travi je vse polno drobnega živčava, med visokim trsjem frfota nekakšen vrabček s kljunom, ki je daljši od njegovega trupa. Mrzlično stika po dnu rubinasto rdečega cveta. Visoko nad dolino, tam okoli Huascarana, jadra kraljevski kondor. Tudi jezero ni mrtvo. Med gosto močvirsko travo se pod gladino leno premika temna, vitka senca. Potem se prav tako leno prevrne in za treutek pokaže svetlejši, s črnimi pikami posuti bok... Grmičasti jezerski breg pred menoj se je vse bolj ožil. Končno me je ustavila navpična, rdeča, črnolesasta stena.

Navpik je padala v vodo in izginila v jezeru, na katerem sem nekaj časa opazoval odsev piramid Huandoya. Pri vsakem sunku vetra se je razblinjal kot podoba v trepetajočem razbitem zrcalu.

Istočasno so se izza vzpetine druga za drugo izluščile tri otovorjene postave in potem še dve. Zavile so naravost proti šotorom. Odleglo mi je. Niso tvegali.

HREPENENJE

ERNA MEŠKO

Petletna Mihaela je ena izmed molih 18 vnukov in vnukinj in živi v Stuttgartu. Vsako leto pride s svojimi za nekaj časa v domači kraj.

Pozna morje, pozna planine. Najbolj srečna je, ko se lahko po mili volji naskače po mehkih tratih okoli naše domačije, spušča ladjice po potočku, ki teče mimo našega dvorišča, ali spleza na vrh goric do klopotca, ki se mu ne more načuditi. Vsa ponosna je, ko jo posadi stric na traktor, da se pelje z njim. Ko prideta domov, ji mora najprej razkazati hleve. Od vseh živali so ji najbolj pri srcu kravice. Nič se ne boji. Kot da bi zrasla na dečeli. Vsi jo imajo radi. Dopust pa hitro mine in zopet je treba nazaj v tujino.

Pa si je otrok zaželel, da bi prišla k njej babica. Vsa nestrpna je iz dneva v dan spraševala, kdaj bom prišla. Pa kravico naj prižene s seboj! In ko so ji dopovedali, da to ni mogoče, si je zaželela smučl in snegec.

Bližala se je zima in babica se je odpravila na dolgo pot. Seveda je vzela s seboj smučke in smučarski komplet za vnučko. Joj, kako je bila Mihaela vesela! Toda snegca pa ni bilo. Vsako jutro, ko se je zbudila, je pogledala skozi okno: Ali je zunaj že kaj

belo? Na jok mi je šlo, ko sem opazovala otroka, s kakšnim hrepenenjem je zrla v nebo in hrepenela, da bi začelo snežiti. Nekega dne pa mi pravi: »Meni se je sanjalo, da bo danes prišel snegec.« Res je bilo oblačno in dišalo je po snegu. Morala sem jo obleči po »smučarsko« in že je bila na balkonu. Ni dolgo čakala. Začele so se spuščati snežinke, poplesavale so, vedno več jih je bilo in kmalu je bilo dvorišče nastlano z belim puhom. Mihaelci so od same sreče žarela lička, naglo je pograbila smučke in švignila na dvorišče. Četudi je bilo snega komaj za dva prsta, je le bila njena velika želja uslišana. Potem sem ji morala pripovedovati, kako je tam, kjer je dosti snega, kako se smučajo in skačejo njeni pogumni bratrančki in sestrične v Sloveniji, kjer je mnogo hribov in snega, planine pa so tako prisrčne in veličastne kot nikjer na svetu. Pripovedovala sem ji, kako sem tudi jaz, še majhna deklica, začela hoditi v planine, kako sem se sankala in smučala, kako sem gore vzljubila in jih neizmerno ljubim še danes.

Pazljivo me je poslušala, potem je pa rekla: »V Jugoslaviji je lepo, tam smo mi doma, tudi jaz hočem iti za vedno tja.«

Iz vsega srca se je zasmejala in začutila sem, kako se je v nežni otroški dušici risala svetla podoba ljubljene domovine.

DRUŠTVENE NOVICE

ING. NACE PERKO, DEVETDESETLETNIK

Planinec, rodoljub, telovadec, borec, večni popotnik in zaščitnik narave »Nace« praznuje te dni svoj devetdeseti rojstni dan.

Rodil se je 5. 4. 1889 v osrčju Suhe krajine, maturiral je na gimnaziji v Novem mestu, visokošolske študije pa je opravil v Pragi. Kot avstrijski častnik se je v prvi svetovni vojni bojeval na soški fronti. Ko je prišel v ujetništvo, se je takoj prijavil v dobrovoljski korpus, kjer je nato sodeloval pri preboju solunske fronte.

Med obema vojnama je sodeloval pri gradnji raznih planinskih postojank širom po

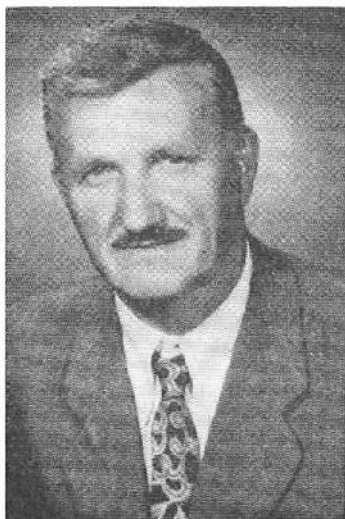
Sloveniji, pri gradnji telovadnih domov in športnih igrišč. Bil je res navdušen športnik in športni pedagog; delal je kot vaditelj v telovadnici, kot vodnik na planinskih izletih in turah, kot pionirski smučarski učitelj idr.

Kot gradbeni strokovnjak je izdelal premmnoge gradbene načrte, poleg tega pa je vodil in neposredno nadziral celo vrsto najrazličnejših gradbenih objektov. Pomagal je graditi Dom na Komni, Porentov dom v Kranjski gori, športno igrišče »Partizan« Narodni dom v Ljubljani itd.

Med okupacijo se je zvest svojemu narodu takoj vključil v prve vrste Osvobodilne fronte. Ko se je po osvoboditvi vrnil iz koncentracijskega taborišča Dachau, je prijel takoj za delo pri obnovi domovine. V planinskih vrstah je zvesto sodeloval skoraj pri vseh porušenih in požganih planinskih domovih širom po Sloveniji, pri obnovi, sanaciji in gradnji telovadnih domov, pri sanaciji gorskih poti, pri gradnji prvih tovornih žilnic itd. Kot dolgoletni gospodarski načelnik PD Ljubljana-matica je sodeloval pri prvi fazi dograditve planinske postojanke pri Sedmerih jezerih, sanacijah Kredarice, Komne, Krme itd. Dolga leta je bil duša gradbenega delovanja svojega društva in PZS. Vedno smo ga srečavali tam, kjer je družba rabila strokovno gradbeno, pa tudi telesnovzgojno pomoč. Vse življenje je delal za napredek in blaginjo našega naroda.

Prijatelji, znanci in sodelavci mu ob 90-letnici želimo, da bi užival priporjeno svobodo ob strani svoje ženke še vrsto let.

Ing. Nace Perko

MLADINSKA KONFERENCA UIAA

Redna konferenca mladinske komisije Mednarodne alpske unije (UIAA) je potekala od 9. do 11. marca 1979 v Ulrichenu — Wallis v Švici.

Navzoči: Gerhart Friedl — predsednik komisije, dr. Luis Lechner — Avstrija (ÖAV), Giovanni Clignou — Italija (CAI), Katarina Guecka — Grčija (CAH), Georg Müller — Francija (CAF), Lotte Fachner — Nemčija (DAV), N. Forsgren — Švedska, Werner Mayer — Švica (CAS), Danilo Škerbinek — Jugoslavija (PSJ), Hans Peter Wenger — predsednik centralnega odbora Švicarskega alpskega kluba (SAC).

Dnevni red:

Poročilo o generalnem zasedanju UIAA v Atenah; Priprave in pogovori o srečanju mladinskih vodnikov v Göteborgu — Švedska; Priprave in pogovori o srečanju pionirjev-planincev v Grignanu, Como, Italija; Pogovor in priprava seminarja za planinske zveze — članice UIAA, ki še nimajo organiziranega dela z mladino, in je šele v razvoju.

Burgberg — Allgäu — Nemčija; Oglede, pogovor in izbor planinskih učnih filmov, priporočljivih za mladinsko vzgojno delo; Imenovanje kandidata za predsednika mladinske komisije UIAA.

G. Friedl je poročal o 40. generalni skupščini v Atenah, ki se je udeležilo 25 dežel, članic UIAA. Poročilo je poudarilo mladinsko problematiko: sodelovanje v akcijah komisije, sodelovanje izvoljenih članov, neuspelo srečanje mladinskih vodnikov v Jugoslaviji — le 8 prijav, sodelovanje oziroma pomoč pri razvijanju mladinskega planinskega dela. Poročal je še, da so bili v mladinsko komisijo izvoljeni delegati iz Grčije, Francije in ČSSR. Skupščina je predlagala, naj bi akcije MK UIAA trajale nekoliko dalj časa, da bi se bolj izplačali zvežina visoki potni stroški.

Od 24. do 29. maja letos organizira Planinska zveza Švedske srečanje mladinskih vodnikov. Srečanje se lahko udeležita iz vsake dežele dva vodnika v starosti od 18 do 28 let. Prispevek za osebo je 30 dolarjev. Vsak udeleženec mora imeti opremo za ture v skali (stara kamenina) imeti mora vizo, biti mora zavarovan pri eni od nacionalnih družb, nositi vse stroške do Göteborga in nazaj in znati enega od svetovnih jezikov. Po programu so namenjeni 4 dnevi za ture, drugi pa za seznanjanje z delom mladih planincev v tej deželi, za izmenjavo izkušenj o delu in drugo.

Od 2. do 9. septembra letos organizira mladinska komisija Italijanske planinske zveze pohodni tabor za pionirje planince v starosti od 10 do 15 let. Vsaka članica UIAA je vabljen, da se akcije udeleži s 4 pionirji in mentorjem, ki jih bo vodil. Prispevek na udeleženca je 35 000 lir. Mentor mora obvladati enega od svetovnih jezikov.

Program je zanimiv: pohodi, izleti, športna tekmovanja, izmenjava izkušenj med mentorji in drugo. Jugoslavija ima med članicami UIAA največ planincev — pionirjev te starostne strukture, zato organizator pričakuje, da se je bomo zagotovo udeležili. Organizacijo seminarja bo prevzela mladinska komisija Nemške planinske zveze. Seminar bo septembra letos v Burgbergu — Allgäu v Nemčiji.

Vsak udeleženec nosi potne stroške sam. Sledil je obsežen pogovor o konceptu in vsebini tega seminarja, o starosti udeležencev, o ukrepih, da bo razpis za seminar uspešen itd. Za seminar je bilo že precej zanimanja na zasedanju generale skupščine v Atenah.

(Za mladinske planinske delavce v Jugoslaviji bo verjetno zanimivo, da seminar enake vsebine pripravlja tudi PSJ.)

Prikazanih je bilo več 16 mm barvnih filmov z naslovi:

- planinstvo;
- kontakti med ljudmi, posebej med otroki, v naravi;
- otroci vozijo smučl igraje;
- plazovi, nevarnost za ljudi;
- planinsko šolanje;
- tek na smučeh in izletništvo.

Filmi so izdelek Inštituta za film in fotografijo, 8022 Grünwald, Bavaria — film — trg 3, ZR Nemčija.

Filme je mogoče nabaviti pri naslovu. Sodim, da bi zaradi visoke kvalitete veljalo nabaviti filma »Planinstvo« in »Plazovi, nevarnost za ljudi«. Po vsebini se filma ujema z našimi učnimi programi.

Dosedanjemu predsedniku mladinske komisije UIAA Gerhardu Friedlu se izteka mandat. V novem mandatnem obdobju ne želi več kandidirati. Delu, ki ga je komisija v preteklem obdobju opravila, je bilo na več mestih izrečeno priznanje.

Kot možna kandidata sta bila imenovana André Vonder Mühl in Danilo Škerbinek. Predsedstvo komisije je poleg priznanja in dela vezano tudi s stroški in odgovornostjo za nosilca in matično organizacijo. Ker takega predloga nisem pričakoval niti nisem imel nikakih pooblastil ne za osebno ne za jugoslovansko kandidacijo, sem se za predlog zahvalil.

Na generalnem zasedanju letošnjo jesen bo predlagan za novega predsednika MK UIAA Švicar André Vonder Mühl.

Naslednja seja MK UIAA bo novembra letos v Münchnu. Na jesenski seji moramo jugoslovanski planinci povedati, če bomo v letu 1980 organizirali srečanje mladinskih vodnikov, ki je v letu 1978 odpadlo zaradi pomanjkanja prijav.

Menim, da bi bil skrajni čas za to, saj smo zadnje tako akcijo prevzeli v svojo organizacijo leta 1967.

Eno od akcij v letu 1980 bo po napovedi francoskega delegata prevzela njihova dežela.

dipl. ing. Danilo Škerbinek

SEMINAR ZA ORGANIZATORJE ORIENTACIJSKIH TEKMOVANJ

Naša planinska organizacija že dolgo prireja orientacijska tekmovanja. Začelo se je že leta 1959 v Završnici z Milovanovičevim memorialom. To je sedaj republiška akcija. Izmenično ga prireajo vsako leto Planinska zveza Slovenije, Taborniška zveza Slovenije in Partizan.

Orientacija v naravi je mlada športna panoga, ki je neposredno vezana na gibanje v naravnem okolju. Tudi pri nas se kar dobro uveljavlja. Človek se pri sedanjem načinu življenja vse preveč odtuja od naravnemu okolju. Orientacija je sodobnemu človeku nadvse potrebna, saj potuje mnogo več kot nekoč. Upoštevat moramo tudi, da je orientiranje v sistemu SLO izredno pomembna vojaška veščina. Glavni namen športne orientacije je, da planince ali športnik s kompasom in topografsko karto poišče na zemljišču postavljene kontrolne točke (P. Zatezalo: Orijentiring — sport za sve. Planinar, št. 1, 2/76, 3/77).

To je navidez preprosto, toda za dobro in hitro orientiranje je treba precej tehničnega znanja o ravnanju s kompasom in o rabi topografske karte. Predvsem pa moramo imeti veliko vaje, da si pridobimo osebne izkušnje in izostrimo občutek za presojo (oblikovitosti) zemljišča in razdalje na njem. In prav zato velja, da moramo že mladega planinca čimprej uvesti v osnove orientiranja in to na čim bolj preprost in mikaven način (razne igrice).

Mladinska komisija pri PZS je sklicala sestanek Odbora za orientacijo za 20. december 1978. Udeležilo se ga je 9 povabljenih, 3 so se opravičili, 8 pa jih ni prišlo. Na tem sestanku je bilo sklenjeno, da se organizira seminar za organizatorje orientacije. Odrbrani so bili nosilci posameznih tem, vodja seminarja Roman Novšak, kraj poišče Vinko Pfeifer. Iz vsakega PD se seminarja lahko udeležijo po 3 člani. Razpis je bil poslan 19. 1. 1979 in prijave so bile zbrane do 28. 2. V tednu pred zborom sta bila vsem prijavljenim 8. 3. 1979 poslana pravilnika:

Orientacijsko tekmovanje za Milovanovičev memorial in pravilnik o »planinskem orientacijskem tekmovanju za prvenstvo Jugoslavije«. Na seminarju je bil še razdeljen Pravilnik za slovenska planinska orientacijska tekmovanja in gradivo, ki ga je posredoval Franci Pretnar: Postavljanje proge za orientacijsko tekmovanje in Mednarodna orientacijska zveza (IOF = Internationale Orientierungslauf Federation, ustanovljen 1961, ustanovni kongres na Danskem, 9 držav).

Seminar je bil v soboto in nedeljo (17. do 18. 3. 1979) v planinskem domu na Mrzlici s pričetkom ob 10. uri. Udeležilo se ga je 67 planincev iz 26 društev, med njimi tudi član KVIZ pri PZS. Zbor je pričel in pozdravil predsednik domačega PD Trbov-

lje Anton Strniša. Za njim je pozdravil in zaželel udeležencem mnogo uspeha načelnik MK pri PZS Bojan Žlender. Nato je moral na Ravne na Koroškem, kjer je zasedal pripravljalni odbor za letošnjo Titovo štafeto. Delo je potem vodil Roman Novšak, za počutje v koči pa je poskrbel Vinko Pfeifer.

Dopoldan je predaval Jože Pezdič o organizaciji in pripravi orientacijskega tekmovanja (delovna ekipa, traser, kontrolorji, razpisi...). Temo je z lahkoto posredoval iz svojih bogatih izkušenj. Podal je tudi kratek razvoj te panoge pri nas — zgodovinski pregled skozi 20 let! Sledil mu je popoldan Franci Pretnar s predavanjem o osnovnih principih za postavljanje prog. Dobro je obdelal tudi metodologijo posameznih kontrolnih točk (KT) kot tudi psihični vpliv posameznih KT in poteka celotne proge na tekmovalce. Pripomniti velja, da se je potrebno držati pedagoško-andragoških načel pri uvajanju tekmovalcev — začetnikov in tudi izkušenih tekmovalcev. So didaktična načela (predvsem načela od lažjega k težjemu, naraščanje zahtevnosti KT, konec proge prilagodili manjši psihični in fizični napetosti in drugo), ki se jih moramo držati, če hočemo uspeti. Za njim nas je Tomaž Banovec seznanil s kartami za orientacijska tekmovanja. Predvsem nam je podal vsebino kart, ki jih imajo za IOF tekmovanja v inozemstvu in nakazal pot, da bi take karte za nekatera področja začeli delati tudi pri nas. Žal so za sedaj dostopne le karte 1 : 50 000 VGI in enakega merila tudi za nove karte, ki jih imajo posamezne občine (Krško, Postojna..., o njih je pisal V. Kos v Geodetskem vestniku, let. 22, št. 2, 3/78). Pogoji so dostopne tudi topografske karte 1 : 25 000. Za tekmovanja bi jih bilo možno kopirati.

Zaradi bolezni Franja Krpača je odpadlo predavanje o fizični pripravi na orientacijska tekmovanja (tek). To posebno velja za orientacijske teke, ki jih poznajo v inozemstvu, tudi naši sosedje se s tem ukvarjajo (nordijska tekmovanja). Prav tako umestna je fizična priprava za naša orletacijska tekmovanja. Nekaj o tej temi in kartah najdeš v reviji Telesna kultura v članku A. Vest: Analiza in trening orientacijskega športa (št. 3/76) F. Agrož pa je napisal v njej članek: Orientacija v naravi (št. 2/74). Ta članek je namenjen predvsem za delo z mladimi. O propagandi za orientacijo smo se pogovorili sami.

V nedeljo dopoldan smo narisali na karto eno tehnično zahtevno mladinsko progo, ki je bila na tekmovanju na Mrzlici. Z vrha pa smo si ogledali posamezne KT v naravi.

Naj zapišem samo nekaj misli s tega zbora. Orientacijska tekmovanja so glede na začetek malce stagnirala. Morda so se spreminjali pogledi na to delo? Ali se je delo preneslo na področja ali celo na občino, torej na manjšo skupino PD? Taka

tekmovanja so bila, ni pa bilo večje udeležbe na združenih. Na primer v žalski občini, kjer je 5 PD, imajo vsako leto 4 do 5 tekmovalj po svojem pravilniku. Vendar je pokal Črete, ki je imel nekoč področni značaj, padel v senco. Morebiti je lani spet zaživel. Pa še mnogo drugih takih tekmovalj je bilo širom po domovini, izbora za vrh pa le ni bilo dovolj. Treba bo poiskati vzroke in delo poživiti. Za letos je že izdelan koledar področnih tekmovalj (3 področja z dvema tekmovaljema) republiškega (1.—3. 6. 1979, Celjska koča) in državnega prvenstva, ki bo letos v Sloveniji, v okolici Postojne (15.—16. 9. 1979). Milovanovičev memorial bo 13. 10. 1979 v okolici Sevnice. Le kratek čas je še do republiškega in državnega prvenstva. Zato moramo trenirati, mnogo tekmovali, da bomo dosegli uspehe. Čaka nas veliko dela, ki ga lahko opravi le dobro vigrana delovna skupina s solidnim znanjem in izkušnjami. Mar jih ne bi zapisali v skromen priročnik o planinski orientaciji? In prav zato naj bo vsak dobro organiziran planinski izlet tudi del orientacije! Zakaj ne bi vsaj nekaterim udeležencem pokazali na nevsiljiv način osnovne prijeme orientacije? Mar ne bi na kakih razgledni točki s kompasom in karto odkrili imena posameznih vrhov ali krajev? JIm določili smerni kot (azimut)? Ali ne bi povedali, kolikšna je razdalja od tu do doma ali kakega drugega kraja? Ali ne bi človeka — planinca orietirali v prostoru zares, kakor je treba? Saj se mora znajti tudi kot delegat v prostorskem planu!

Če bomo stvar pustili zaspati, bo spala. To ne bi bilo prav. Poskusimo! Nekdo je zapisal: »Kdor je postal ravnodušen do kakega idela, se mu je že izneveril.«

B. J.

PLANINSKA KOČA V TURISTIČNO-REKREATIVNEM SREDIŠČU

V prenapolnjeni Ruški koči na Pohorju so 24. marca 1979 zborovali ruški planinci. Na začetku zborovanja so z enominutnim molkom počastili spomin planinca Edvarda Kardelja.

V imenu PZS je planince pozdravil tov. Tone Bučer. Navdušujoče besede je spregovoril častni član društva prof. Šumljak. Pozdrave so prinesli predstavniki sosednih društev: Maribor-matca, TAM, MTT, Fram, Vuhred, Grafičar.

Sledila so poročila upravnega odbora, gospodarskega odbora, mladinskega odseka, o markiranju potov, o izletniški in propagandni dejavnosti, predavanjih in planinski šoli. Obširno finančno poročilo in bilanca društva za 1978. leto so pojasnila materialno stran. Vrednost osnovnih sredstev znaša 4 milijone dinarjev. Skupni prihodek 1 580 500 din; skupaj poraba 1 575 160 din;

pozitivna razlika 5340 dinarjev. Društvo bremeni odplačevanje stomilijonskega kredita, uporabljena za popolno obnovo in opremo Ruške koče. Zaradi strogih zakonskih predpisov o knjigovodstvu planinskih društev volonterski način poslovanja v društvih z večjim prometom in investicijami ni več primeren.

Društvo šteje 1181 članov: pionirjev 524, mladincev 216, članov 441. Društvo se je včlanilo v Zvezo planinskih društev občine Maribor, sodeluje s telesno-kulturno skupnostjo, sosednjimi društvi in SLO KS Ruše. Planinsko idejno delo v društvu je počivalo pretežno na mladinskem odseku. MO je slavil svojo 25-letnico. Deloval je zelo plodno in se je povzpел v sam vrh planinske mladine v republikli. V letu 1978 so ruški mladinci opravili skupaj 54 različnih izletov in akcij, ki se jih je udeležilo 83 mladih planincev. Smučarsko šolo je obiskovalo 19 planincev. Vsi so uspešno opravili zaključni test. Vsak mesec v letu so mladinci in pionirji odhajali v naše planine po dvakrat. Člani planinske skupine na Smolniku so poleg šestih vzponov v naše gore odšli na najvišji vrh Španije Pico del Telde.

Člani planinske skupine v Selnici so izvedli 13 večjih izletov v domače gore in na Veliki Klek v Avstriji ter na Mont Blanc. Za letos planirajo skupni izlet na Korab (2751 metrov) na jugoslovansko-grško-albanski meji. Večje število planincev se je udeležilo slavlja na Ribčevem lazju v Bohinju ob odkritju spomenika štirim srčnim možem za 200-letnico prvega vzpona na Triglav. Udeležili so se otvoritve kočice na Raduhi, izleta pod Jalovec in Kogel, na kraj nesreče ruških alpinistov.

Izvolili so nov upravni odbor in odbor družbene kontrole: v odbor so pritegnili štiri mladince. Novi predsednik je inž. Pavle Jurič. Zamenjal je inž. Rafka Raspeša, ki je deset let predsednikoval. Zbor se mu je zahvalil za uspešno delo.

Studija »Enotna osnova turističnega razvoja na Pohorju«, ki jo je izdelal Urbaniščični inštitut SR Slovenije, računa s kompleksno turistično-rekreacijsko ponudbo po danih osnovah za zimске in poletne temelje rekreacijske ureditve.

Pohorje je razdeljeno na tri osnovna turistična središča:

- a) na Pungart — Slovenj Gradec, Ribnica, središče Ribniška koča;
- b) na Roglo — Zreče, Lovrenc na Pohorju;
- c) na Areh — Hotel Areh, Ruška koča, Bolfenk, središče pri planinskih domovih. Pri Arehu je 5 smučarskih žičnic, 4 smučarske proge, v skupni dolžini 8 km, urejen sistem tekaških smučarskih prog, Hotel Areh in Ruška koča z 69 ležišči in ustrezno gostinsko zmogljivostjo.

Urejena je smučarska tekaška proga med Bolfenkom in Arehom, pri Osankarici pa še 15 km smučarskih tekaških prog (tudi

za tekmovanja). Zanimiv je slap »Šumik«. V teh planinskih središčih je obilo naravnih lepot, sijajna klima in možnost kvalitativnega »alpskega« smučanja.

ing. Josip Teržan

AKTIVNOST MLADIH PLANINCEV JE BILA TUDI V LETU 1978 ZELO PESTRA

Mladi planinci PD Nova Gorica so bili v preteklem letu zelo delavni. Izletov se je udeležilo okrog 1300 mladih, organizirali so planinski tabor in uspešno opravili akcijo Ciciban-planinec.

Lanskoletna planinska sezona je bila za mlade planince zelo raznolika. V tem času so se naučili mnogih planinskih veščin, se povzpeli na številne gore in se udeležili več pohodov in obiskov pri spomenikih NOB. Obsežni program je bil izpolnjen. Trudili so se mentorji, mladinski vodniki, bilo je 1300 prostovoljnih ur. Mladina si želi naporov, samoodpovedi in tihih zmag nad seboj, le vzpodbujati jo je treba in razumeti.

Najbolj priljubljena dejavnost mladih planincev so seveda izleti. Na njihovem občnem zboru konec februarja smo izvedeli, da so se povzpeli na Porezen, obiskali Slavnik in še več drugih planinskih postojank. V okviru akcije »Goriški pohodi«, katere organizator je bila občinska zveza za telesno kulturo, so bili na Trstelju in Globoščaku. Osrednja akcija v minulem letu pa je bil spet planinski tabor. V slikoviti dolini Koritnice so preživeli 12 čudovitih, pa čeprav deževnih dni.

Še pomembnejša sta vzgoja in izobraževanje. Organizirali so planinsko šolo, v katero se je vpisalo 100 mladih. Končalo jo je le 33 udeležencev.

Zelo razveseljivo je, da so pritegnili v svoj krog tudi najmlajše. V sodelovanju z občinsko zvezo za telesno kulturo in mentorji v vzgojno-varstvenih zavodih so uspešno opravili akcijo Ciciban-planinec. Na občnem zboru so sprejeli delovni program, ki zajema številne izlete, akciji Ciciban-planinec in Pionir-planinec, vzgojo novih vodnikov in metorjev, predavanja po ustanovah, varstvo narave, društvene in meddruštvene delovne akcije in sodelovanje s planinskimi odseki in društvi doma in v zamejstvu.

Metka Zalar

IZ POROČILA PREDSEDNIKA PD LOČE

Ob zgodovinskih spominih mi je ob pisanju poročila spomin nehote poromal nazaj v leto 1970, ko smo prve organizirane planinske korake napravili v Ločah. Spomnil sem se 23. septembra 1970. Takrat nas je okoli 30 sedelo v tedanji tehnični delavnici lo-

ške šole in ustanovili smo pionirsko planinsko skupino, ki je delovala v okviru Planinskega društva Poljčane. Še so mi pred očmi prvi planinski izleti in ture, uspehi v orientaciji, z okorno otroško roko pisana kronika, polna slovničnih napak, a polna srčne ljubezni do gora. Vključevali smo starejše Ločane, izobraževali mlade planince, šolali prve planinske mladinske vodnike in iz leta v leto širili dejavnost. Leto, o katerem poročam, je našemu društvu prineslo nove kvalitete, hkrati pa nekatere težave, ki jih prejšnja leta nismo poznali v tolikšni meri.

Kot največji uspeh v minulem letu moram poudariti uspešno gradnjo našega planinskega doma. Še na zadnjem občnem zboru smo se pogovarjali samo o načrtih in težavah pred začetkom gradnje, danes pa lahko s ponosom povemo, da je bilo v zadnjem letu opravljeno na parceli izredno delo. Velikemu razumevanju delovnih organizacij, družbeno-političnih organizacij in drugih v vsej občini gre zahvala, da smo imeli na voljo finančna sredstva in na parcelo najprej napeljali vodovod in električno energijo, nato pa se spomladi sami lotili dela. Opravljenih je bilo nad 1500 udarniških ur. Med občani smo nabrali skoraj 50 000 din prostovoljnih prispevkov. Ko se bo vreme ustalilo, bomo lahko naš planinski dom na Klokočovniku pokrili in s tem proslavili lep delovni uspeh. Kaže, da nam bo uspelo zbrati okoli 150 000 din in to bo ob udarniškem delu zadoščalo za letos planirana dela.

Poudarjamo, da ta dom ne bo samo naš, to bo družbena stavba, ki bo na voljo vsem, seveda po načelih odgovornega gospodarjenja. Menimo, da bo naš dom zanimiv zlasti za tabornike, lovce, teritorialne enote, ZSMS, sosednja planinska društva in druge.

Na osnovni šoli v Ločah smo pridobili novo mentorico pionirjev-planincev. V začetku februarja se je že začela planinska šola, v kateri predavajo okoli 40 pionirjem znani planinski delavci iz vse Slovenije.

V minulem letu je društvo samostojno ali v povezavi s sosednjimi planinskimi društvi organiziralo pet enodnevnih izletov in 2 ture. Na izletih smo obiskali Boč, Šmihel in Sladko goro, Kamniško Bistrico in Veliko planino, ob dnevu planincev Raduho, krenili peš iz Žičke kartuzije v Loče in se udeležili spominskega pohoda Osankarica—Rogla. Julija smo se podali na Triglav, a smo zaradi poledenosti končali turo na Planiki samo dobro uro pod vrhom. Avgusta smo se podali po slovenski planinski poti od Storžiča, čez Tolsti vrh, Kriške gore, Dobrčo, Begunjščico in Stol do Jesenic. Na vseh izletih in turah je bilo skupaj okoli 160 udeležencev.

Tudi v letošnjem letu smo se aktivno ukvarjali z orientacijskim športom. Nad 20 pionirjev je nekaj mesecev obiskovalo treninge. Na tekmovanjih občinske lige v

orientaciji smo sodelovati z daleč največjim številom ekip, bili smo organizatorji enega od tekmovanj v Ločah in dosegli tudi lepe tekmovalne uspehe. Pionirji so v občinski ligi dosegli 2 zmagi, v skupnem plasmaju pa 2. in 3. mesto. Mladinci so zmagali enkrat, skupno pa so bili peti. Največji tekmovalni uspeh v zgodovini društva smo dosegli 11. junija 1978 na Taležu na Jelovci. Tam so našli pionirji Silvo Plesnik, Dušan Reš in Branko Gošnjak zmagali na finalnem tekmovanju slovenske orientacijske lige in tako postali republiški prvaki za leto 1978. Mladinci letos v orientaciji niso dosegli vidnejših uspehov. Ko zapustijo osnovno šolo, so preveč prepuščeni sami sebi, ekipe sestavljamo stihijsko, treningov ni. Ena prvih nalog na področju orientacije bi bila ustanovitev komisije ali odseka za orientacijo pri upravnem odboru društva. Tako bi ponovno združili vse pionirje in mladince, ki so sedaj prepuščeni sami sebi.

Izsolali smo še eno mladinsko planinsko vodnico in 5 gorskih stražarjev. Tako ni več daleč čas, ko ne bomo smeli več tarnati o pomanjkanju strokovnega kadra. Na taboru mladih planincev, ki so ga organizirala planinska društva naše občine, so sodelovali 4 naši člani. Uspešno smo sodelovali s planinskimi društvi Slov. Konjice, Zreče in Vitanje, s katerim smo že pred leti ustanovili koordinacijski odbor, ki je prinesel nove kvalitete za planinstvo vse občine. Sodelovanje s Planinskim društvom Poljčane je žal skoraj povsem zamrlo. Prav bi bilo, da bi skušali letno izpeljati skupaj s poljčanskimi planinci vsaj eno ali dve akciji. V bodoče bi morali naši člani tudi sami pisati o našem delu, starejši predvsem v Planinski Vestnik, mlajši pa v mladinski tisk. Lani smo pridobili tudi propagandno omarico pri kulturnem domu. Še o vrednotenju našega dela: Pri akcijah za gradnjo planinskega doma se je pokazalo, da vodstva družbenopolitičnih organizacij in večine delovnih organizacij rada podpro prizadevanje društva, ki je pripravljeno delati. Žal pa moram povedati, da niti mi niti druga planinska društva v občini nismo zadovoljni s stališči telesno kulturne skupnosti Slov. Konjice. Planinci smo v svoje statute zapisali, da je naše delo častno in se ne plačuje, zato ne izplačujemo nobenih denarnih nagrad, kilometrin in dnevnih skoraj ne poznamo, na misel nam ne pride, da bi svojim članom kupovali osebno planinsko opremo, kot so čevlji, vetrovka, nahrbtnik in podobno. Nismo proti nobeni športni aktivnosti v občini, vendar pa se sprašujemo, kako dolgo bomo morali prav planinci vztrajati brez osnovne društvene opreme, ki bo zagotavljala varnost skupin. Kako dolgo bomo morali dokazovati, da rabimo in tudi zaslužimo več sredstev za svoje delo.

Franček Mali

OBČNI ZBOR PD LAŠKO

V Laškem PD deluje že 52. leto. Svoje člane vsako leto sklīče na informativne konference, vsaki dve leti pa ima občni zbor. Tako se je tudi letos zbralo članstvo na informativni konferenci.

Člani so sprejeli poročilo o enoletnem delu in program za tekoče leto. Navzoče je pozdravil med drugimi tudi tajnik PZS Janez Kmet. Navzoči so bili veseli obiska predstavnika PZS, saj je s tem poudarjeno priznanje društvu, ki je eno od treh v občini (Rimske Toplice, Radeče). Na konferenci je predsednik OK SZDL Stane Kužnik izročil društvu spominski trak za društveni prapor. Trak je podelila TTKS občine Laško.

Ob tej priložnosti je društvo poklonilo priložnostno spominsko darilo Filipu Matku-Filutku kot priznanje za nesebično pomoč ob razvitiu prapora, saj je omenjeni prijatelj planin in planincev iz Laškega pripravil osnutek za društveni prapor in značko.

Konference se je udeležil tudi tajnik Meddruštvenega odbora planinskih društev za Savinjsko Franc Ježovnik in podelil priznanja zaslužnim članom društva — značko »prijatelj planin«, ki ga podeljuje meddruštveni odbor. Tako so se pridružil Tonetu Šterbanu in Faniki Lapornik še Ivanka Brečko — mentorica planinske skupine na osnovni šoli v Laškem, Dagmar Furlan, Andrej Mavri, vodja planinske skupine v TIM Laško in Janko Remic, predsednik gospodarskega odbora pri društvu.

Na konferenci so sprejeli sklep o zbiranju sredstev in obveznic za ceste, namenjene za gradnjo vlečnic in doma na Kredarici. Sklep o članarini v letošnjem letu je bil še eden od bistvenih, ki ga morajo sprejeti vsi člani društva: (50 din za člane, po pravilih 20 din za mladince in 10 din za pionirje). Vodstvo društva pričakuje kljub povišanju članarine, da se bo v letošnjem letu število članov povečalo in ne zmanjšalo.

Izrazita težava se kaže pri delu društva za oskrbovanje koč na Šmohorju, o čemer bo društvo moralo razpravljati še večkrat in ob konkretnih rešitvah najti oporo in pomoč širše skupnosti.

Planinska dejavnost ni skrb samo peščice ljudi v vodstvu društva, temveč je širšega pomena. O tem je velika razprava tekla na kongresu slovenskih sindikatov v letu 1978.

Fanika Lapornik

OBČNI ZBOR PD RADOVLJICA

Občni zbor je v Radovljici vsako leto dobro obiskan, zlasti pa je razveseljivo, da se ga udeleži tudi lepo število najmlajših — pionirjev.

Najprej so navzoči počastili spomin E. Kardelja z enominutnim molkom.

Po uvodnem delu je podal svoje poročilo predsednik društva Janez Pretnar. Po številu članstva je naše društvo tretje v Sloveniji, kar je vsekakor razveseljivo. Društvo je sodelovalo pri 3 razstavah: Jaka Čopa, PD Mojstrane s Triglavsko muzejsko zbirko in pri razstavi slikarjev-amaterjev LIKOR s planinsko tematiko v počasti Dneva republike. Dobra je bila udeležba članov na proslavi 200-letnice Triglava v Bohinju, pri pohodu na Pokljuko v spomin nesrečnega bataljona, na Dražgoše in na Stol. Dobro deluje planinska sekcija tovarne »Plamen« iz Kroke, saj se tudi člani te sekcije redno udeležujejo vseh pohodov. Pohvalno je tudi sodelovanje društva s pripadniki JLA, zlasti s karavlo v Mostah pri Žirovnici, predstavnik JLA pa je tudi član upravnega odbora. Ob koncu se je predsednik zahvalil vsem sodelavcem.

Iz gospodarskega poročila je bilo razvidno, da društvo večjih investicij letos ni imelo, razen nabave 2 plastičnih cistern za vodo za potrebe Roblekovoga doma. Pogačnikov dom ima preurejena skupna ležišča ter oskrbnikovo sobo tako, da se je pridobilo ca. 20 novih ležišč, preurejena pa je tudi kuhinja. Nabavili so omare za posteljnino in za potrebe osebja. Društvo že nekaj časa razmišlja o gradnji tovarne žičnice iz Trente na Pogačnikov dom, kajti oskrbovanje je vedno težje. Nosač Viktor je odšel v pokoj, težko je dobiti nadomestilo zanj, vremenske razmere pa niso vedno povoljne za nošnje, saj smo sredi poletja morali razstreliti plaz. Pogačnikov dom je ena naših najbolje opremljenih postojank in jo vsako leto obišče veliko število domačih in tujih planincev, zato nam ni vseeno, kako je ta postojanka oskrbovana. Priprave za gradnjo so že stekle v sodelovanju z GG Tolmin in Bled in z deli se bo pričelo takoj, ko bodo ugodne vremenske razmere. Vsekakor upamo, da bo žičnica s pomočjo kreditov in lastnih sredstev stekla prihodnje leto — ob 85-letnici društva.

Mladinski odsek je nadaljeval s planinsko šolo, organiziral je smučarski tečaj v času polletnih počitnic pri Valvasorju, priredili pa so precej izletov. Ti pa bi bili lahko bolj obiskani.

Odsek mladih planincev pa deluje tudi na OŠ v Lipnici, katerega mentorica je tov. Potočnikova. Mladi planinci so priredili več izletov, ki so jih združili z ogledom spominskih obeležij, opravili pa so tudi 2 očiščevalni akciji. Za bodoče delo so sprejeli nalogo, da pridobijo še več novih članov, nadaljevali pa bodo z izleti in spominskimi pohodi.

AO in GRS tesno sodelujeta tako na skupnih sejah, vajah, veliko pa člani pomagajo pri delovnih akcijah v postojankah društva.

Načelnik AO — Zvone Andrejčič je vodil jugoslovansko odpravo na Kavkaz, obenem pa je član 7. JAHO odprave (Everest). Zanimanje za alpinizem pa bi v naši občini bilo lahko večje.

Nobena postojanka ni poslovala z izgubo in društvo je imelo 31 % več prometa kot v preteklem letu. Nadzorni odbor redno spremlja delo upravnega odbora in opozarja na event. napake, prav tako pa redno pregleduje finančno poslovanje.

V razpravi je bilo nekaj graje na račun izletov. Res je, da jih društvo skoraj ne prireja, če pa že, se ob uri odhoda zbere le malo planincev. Ob sobotah in nedeljah gredo občani največ na individualne izlete, zato so tudi mladinski izleti slabo obiskani. Poleg tega pa so tudi avtobusi dragi, društvo pa izletov ne more regresirati. Za izlete so se največ zanimali starejši planinci in upokojenci, zato bo novi odbor moral o tem razmisliti. Prav tako so izrazili željo, da bi se pridružili delovnim akcijam in da bi pomagali v sezoni v postojankah. Društvo naj bi svoje potrebe objavljalo v oglasnih omaricah.

Nekaj planincev se je zanimalo, kako je z gradnjo Kredarice. Tov. Finžgar je pojasnil, da so delegati gorenjske koordinacije zahtevali, naj se pri gradnji tovarne žičnice naredita tudi kraka za Staničev dom in dom Planiko. Tov. Žlender je pojasnil, da sta kraka v novem načrtu predvidena. Za gradnjo se bodo sprejemale tudi obveznice.

Za vestno in dolgoletno delo sta Franc Snaj in Janko Brinšek prejela zlati oz. srebrni znak PSJ. Za prehojeno transversalno pot je drugič prejel značko Niko Tomše, za pot »Planine Jugoslavije« je bila značka podeljena Dušanu Gorišku, za prehojeno loško pot, prav tako drugič, pa je značko prejel Bogdan Mešiček.

Izvoljen je bil tudi novi odbor, za predsednika pa ponovno Janez Pretnar. Zvone tu Andrejčiču pa so navzoči zaželeli srečno in uspešno opravljeno pot v Himalajo.

OBČNI ZBOR PD ZABUKOVICA

17. II. 1979 se je nad 200 planincev PD Zabukovica zbralo v novi dvorani Društva upokojencev v Grižah na redni letni konferenci društva.

Po predsednikovem uvodnem pozdravu so navzoče pozdravili pionirji Osnovne šole »Nada Cilenšek« Griže in se zahvalili društvu za sodelovanje in pomoč, ki jo je društvu dalo pri organizaciji zimske šole v naravi na planinski postojanki Hom. Izročili so oskrbniku kočje tov. Karlu Podveršniku šopček cvetja, saj je imel z njimi veliko skrbi.

Letne konference so se udeležili predstavniki sosednjih planinskih društev, pred-

stavnik KO ZB Griže, in tov. ing. Božo Jordan, predstavnik izvršnega odbora Telesnokulturne skupnosti Žalec in član KVIZ Planinske zveze Slovenije.

Iz uvodnega poročila je bilo razbrati, da narašča število članov, da je število mladincev v upadanju in da ostaja število pionirjev na isti višini. Vseh članov je bilo leta 1978 1474. Treba bo poskrbeti, kako učence po končani osnovni šoli zadržati v društvu.

Značilno za delo društva je, da tesno sodeluje z OO ZB Griže. To potrjuje spominski pohod ob odkritju spominskega obeležja I. Štajerskemu bataljonu, ki je bil postavljen na iniciativno planincev, to potrjuje skupno organizirani »obrambni dan« s spominskim pohodom po kurirskih poteh, skupni izlet 56 članov OO ZB Griže in PD Zabukovica v Jasenovac in na Kozaro. Množična je bila udeležba na različnih spominskih pohodih (pohod po poteh I. Pohorskega bataljona, pohod na Porezen, Stol itd). Tudi društveni izleti se organizirajo v kraje, znane iz NOV, n. pr. izlet na Soriško planino in v Dražgoše.

Lanski najbolj množični izlet je bil na Jezerko; mlajši so odšli na Češko kočo. Udeležilo se ga je nad 100 članov. Izletništvo je sploh zelo razvito.

Tudi mladina sama prireja izlete; med njimi je bil s »trim« smučanjem v Kranjski gori (80 udeležencev).

Mladinski vodnik Polavder Milan je popeljal pionirje na Dobrovlje, pet planinskih vodnikov, ki so se usposobili v letu 1978, pa je pripravilo načrt letošnjih izletov in ustanovilo planinsko sekcijo v delovni organizaciji Sigma Žalec.

Planinsko društvo Zabukovica tesno sodeluje z Društvom invalidov v Žalcu, planinci pomagajo pri organizaciji njihovih izletov in so lani opravili akcijo »HODIM« za invalide občine Žalec.

Zelo uspešno je delo gorske straže in delo markacistov. Te je na letni konferenci pohvalil tov. ing. Božo Jordan, češ da je Savinjska pot, ki jo vzdržuje PD Zabukovica, med najboljše vzdrževanami.

Takšno delo je našlo tudi svojo potrditev pri Telesnokulturni skupnosti Žalec. TKS je društvu namenila 2000 din za vzgojo kadrov, za množičnost pa je društvo prejelo 10 000. Ta sredstva so bila porabljena za udeležbo pri izletih, sredstva za delo z mladino v višini din 5000 pa z mladinsko in pionirsko skupino, sredstva za rekreacijo v višini din 20 000 za delo na rekreacijskem področju.

Zelo je razvita individualna in organizirana hoja po različnih transverzalah. Na lanski zaključni proslavi, združen s planinskim predavanjem, ki se jo je udeležilo nad 150 planincev, je 50 planincev prejelo eno ali več značk za prehojena planinska pota. Zato ni čudno, da je društvo z 8 člani, ki že imajo značko »planinar transverzalec

III. stopnje« na 3. mestu v Jugoslavije in na prvem mestu v Sloveniji.

V društvu je običaj, da se značke delijo slovesno, podelitev je združena s predavanjem ali pa na letni konferenci oz. občnem zboru. Tudi lani spomladi je bilo planinsko predavanje, udeležilo se je nad 100 članov, tedaj so bila podeljene prve značke v 1. 1978, na letni konferenci v letu 1979 pa prve značke v letu 1979.

Po letni konferenci je bilo še predavanje o lanskim alpinističnim odpravi v Ande.

Ježovnik

RADGONSKI PLANINCI SO DELAVNI

Na nedavnem občnem zboru PD Gornja Radgona je poročala predsednica društva Alenka Bombek, da šteje društvo 371 članov, med katerimi je 118 odraslih, največ pa je pionirjev planincev. V radgonski občini je 6 šol, na katerih imajo planinske krožke. Pridno obiskujejo sebi primorne vrhove naših gora. Tudi v Elradu in v Avto Radgoni so ljubitelji naših planin, ki vneto obiskujejo največje prleške »gore«, kot je Gomila, pa Triglav in še vse do primorskih gora. Radgončani so se množično udeležili pohoda po poti pohorskega bataljona, sodelovali na proslavi 200-letnice prvega vzpona na Triglav, v letošnjem februarju pa spominskega pohoda na Stol. Pionirji planinci so obiskali z več izleti Osankarico, obiskali Logarsko dolino in se povzpeli na Okrešelj.

PD Gornja Radgona si je zastavilo tudi za letošnje leto obilo nalog. Gotovo radgonski planinci ne počivajo, čeprav so naše največje gore kar daleč od Pomurja. Radgonsko planinsko društvo bo tudi letos vodila tov. Alenka Bombek, pridno pa ji bo pomagala Rija Šedivy, vrla tajnica, ki ji je najbolj pri srcu najmlajši planinski rod.

M. G.

OBČINSKI ZBOR PD NOVE GORICE

V veliki dvorani občinske skupščine Nova Gorica je 5. marca potekel jubilejni 30. občini zbor Planinskega društva Nova Gorica. Dvorana je bila skoraj povsem zasedena, zbor pa je v imenu delovnega predsedstva vodil dr. Jože Andlovic. Poročilo upravnega odbora je podal Florjan Hvala, ki je v poročilu zajel dejavnost vseh odsekov, posebej pa je o delovanju mladinskega odseka spregovorila Loredana Hrovatin. Iz poročil posnemamo, da je v društvu včlanjenih blizu 1800 članov, da je od tega 230 mladincev in 794 pionirjev. 200-letnico prvega vzpona na Triglav je društvo počastilo s predavanji in izleti. Aktivnost društva je v največji meri odvisna od aktivnosti članov UO, ki so istočasno načelniki odsekov, vodijo sekcije in skupine, so gospodarji postojank in opravljajo druge naloge. Po-

datek, da so bile vse seje UO udeležene z več kot 80 % članov, je dovolj zgovoren. Alpinistični odsek, ki je najmlajši od odsekov, se je v štirih letih uspešno razvil. Lastni občni zbor so imeli v februarju na Trstelju. AO združuje 8 alpinistov, deset pripravnikov in dvajset tečajnikov. V odseku je bilo opravljenih nad 170 plezalnih vzponov, zimskih vzponov stopov in turnih smukov.

Odsek za društvene izlete je uspešno speljal šestnajst izletov od dvajsetih načrtovanih. Nekateri so bili spominski in tradicionalni (Dražgoše, Stol, Porezen, Goriški pohodi). Naši planinci so organizirano obiskali domače manj znane vrhove, povzpeli, pa so se tudi na tuje gore (Brentski Dolomiti) v Novi Gorici je poteklo tudi srečanje z zamejskimi slovenskimi planinskimi društvi iz Italije in Avstrije.

Lani je bilo v okviru propagandnega odseka organiziranih enajst rednih predavanj v Novi Gorici in troje v okolici. Povprečna udeležba 100 obiskovalcev. Izbor predavanj je zbran za okusom. Lahko rečemo, da so bila predavanja na kulturni ravni in z uspehom zapolnjujejo to verzel v Novi Gorici.

Odsek je izpeljal vsa pripravljala dela za naročilo društvenega prapora ob 30-letnici društva. Do sedaj je zbranih še štirinajst trakov in 70 zlatih, oziroma srebrnih žebeljčkov. Pokrovitelj razvilitja je GP »Soča« iz Šempetra pri Gorici.

Pri društvu so se uspešno uveljavili še markacijski odsek, potem odsek za varstvo narave, društvo pa je še organiziralo sedem planinskih skupin in to v Kanalu, Dornberku, Renčah, v Meblu, Gostolu, Vozilih in Iskri.

Markacijski odsek je na novo markiral pot Nova Gorica — Kekoc — Škabrljel, sodeloval pa je s PD Bovec pri markiranju poti na območju Rombona. Odsek za varstvo narave pa je predvsem uspešno opravil ozelenitev Kekca.

Društvo oskrbuje štiri postojanke, ki so v preteklem letu vse dobro poslovale. V lanskem letu je bilo vložena v redno vzdrževanje postojank nad 140 000 din.

Posebno poročilo je bilo podano od gradbenega odbora za izgradnjo kočice pri Krnskem jezercu. V lanskem letu je odbor v glavnem opravljal svoje delo v nižini, kar pomeni, da se je ubadal z raznimi pogodbami, finančno konstrukcijo in pridobivanjem raznih dovoljenj. Čeprav z zamudo, so bili izdelani gradbeni projekti, izdelana je bila tovarna žičnica, zaradi zamude pa žal še ni pokrita, nabavljen je bil traktor s prikolico in večji šotor. Za dela v lanskem letu je bilo porabljenih 520 000 din investicijskih sredstev, pretežno iz sredstev PZS.

Občni zbor so pozdravili predstavniki raznih PD društev, zastopnik PZS MDO za Primorsko. Sprejeta je bila razrešnica sta-

remu odboru, izvoljen je bil nov UO, za zaključek pa je zborovalcem zapel moški pevski zbor iz Mebla.

Na občinskem zboru je bil sprejet sklep, da bo proslava 30-letnice društva 13. maja na Trstelju na Krasu, kjer bo tudi slovesno razvilitje društvenega prapora.

R. H.

OBČNI ZBOR PD BREŽICE

Letošnji redni občni zbor PD Brežice je bil 16. marca ob 17 v dvorani doma JLA. Zbora, ki je s predavanjem trajal dve uri in pol, se je udeležilo 155 planincev.

Kot gostje so bili navzoči predstavniki PD Lisca (Sevnica-Krško), Bohor (Senovo), Hrastnik-Dol, Japetič (Samobor) in Danilo Škerbinek, član izvršnega odbora PZS.

Delo društva v letu 1978 so s poročili predstavili predsednik, blagajnik in vodja mladinskega odseka in orientacistov, najprej pa so vsi navzoči z molkom počastili spomin Mirana Smerdela, ki je ob koncu lanskega leta tragično preminul v Kamniških Alpah.

V lanskem letu je bilo delo društva zelo uspešno. Organizirali so vrsto eno in večdnevni izletov (npr. trlm izlet na Kum), udeležili pa so se tudi slavnosti ob 200 obletnici prvega vzpona na Triglav.

Med največje uspehe društva pa sodi osvojitve prvga mesta v januarskem tekmovanju s Dražgošah, ki so se ga udeležili skupaj s predstavniki ZRVS in ZSMS, in osvojitve Milovanovičevega pokala v trajno last. Nameravali so čuvati tudi planinsko šolo za odrasle, vendar poskus zaradi premajhnega števila prijavljenih ni uspel. Tudi orientacisti so v preteklem letu dosegli več uspehov, tako da imajo sedaj v svojih vrstah že okoli 40 izkušenih članov.

Posebej velja omeniti tudi delo mladinskega odseka, ki deluje v štirih sekcijah: na osnovni šoli Brežice je v planinski krožek vključenih 290 članov, na osnovni šoli Artiče, kjer planinci delujejo tri leta, je 40 članov, na gimnaziji imajo 116 članov, prav tako pa deluje planinska skupina v otroškem vrtcu Brežice in šteje 15 cicibanov-planincev, starih 6-7 let.

Za predsednika je bil ponovo soglasno izvoljen Danilo Pečnik.

Sledila je podelitev značk in priznanj, za prehojeno Slovensko planinsko transverzalo pa je posebno priznanje dobila Marija Veble, mentorica gimnazijskih planincev. Navzoči so bili tudi seznanjeni z datumom letošnjega srečanja zasavske planinske mladine. To bo 12. in 13. maja v Gorskem domu pri Bistrici ob Sotli, organizator pa je brežiški PD. Po končanem zboru so si navzoči ogledali film o lanskeoletnem brežiškem planinskem taboru, zatem pa so še prisluhnili predavanju Danila Škrbinška o odpravi PZS na Mount Kenya v vzhodni Afriki.

M. Jazbec

KOČA NA RAZORJU BO PRENOVLJENA

Planinska koča na Razorju bo letos dobila novo podobo. Kot smo slišali na nedavnem občnem zboru PD Tolmin, (17. marca), so zaradi naraščajočih potreb pripravljene načrti za sanacijo in razširitev koče. Po predračunu in oceni stroškov za prevoz bo za ta dela potrebnih 580 000 din.

Že pri prevozu, natovarjanju, raztovarjanju in pri drugih povezanih delih je peščica najbolj prizadevnih planincev opravila več sto ur prostovoljnega dela. Najbolj so se izkazali člani društva, zaposleni v Gostolu, Metallflexu in Avtoelektro. Računajo, da bodo člani opravili nekaj tisoč ur prostovoljnega dela. Delovne akcije bi bile ob sobotah in nedeljah. V drugi polovici maja bi pričeli popravljati pot s planine Lom, kjer je v stajah uskladiščena večina materiala, do planine Razor. Računajo, da bi bila zidarska dela končana do 20. julija, nadaljnja dela pa do konca avgusta.

Upravni odbor kliče člane, naj se solidarno udeležijo sobotnih in nedeljskih delovnih akcij. Kočo na Razorju moramo modernizirati.

Mira Pagon,

USPEŠNO DELO PLANINSKEGA DRUŠTVA TAM V LETU 1978

Planinci PD TAM so pregledali svojo delo v letu 1978 na rednem letnem občnem zboru, ki je bil 10. februarja v Domu srednje šole »Lizike Jančar« na Titovi cesti 24. Iz poročil posameznih odbornikov je razvidno, da je bila aktivnost zelo velika. Tov. Franci Šmajc je v svojem poročilu navedel, da je društvo lani štelu 1993 članov, od te 800 članov, 394 mladincev in 799 pionirjev, kar da skupno povečanje glede na leto 1977 za 323 članov ali 19,3%. Le 46 članov je manjkalo, pa bi dosegli rekordno leto 1971. Seveda je cilj odbornikov, da to število dosežejo in presežejo. Število sej UO je bilo dvanajst.

Poglavitna dejavnost društva je svoda izletništvo. Bilo je dvanajst izletov, ki se jih je udeležilo 336 planincev. Najbolj so pomeni na organizacijo izleta na streho Evrope, Mont Blanc (4807 m) v Franciji. Izleta se je udeležilo 111 članov mariborskih planinskih društev ob 20. obletnici PD TAM. Na vrh je prispelo v različnih presledkih 67 planincev. Izlet so vodili člani alpinističnega odseka.

Društvo sestavlja trinajst članskih planinskih skupin, izmed katerih je najmlajša PS Hidromontaža, ustanovljena teden dni pred občnim zborom društva, in šteje kar 150 članov. Mladinskih skupin je sedem, od katerih je najstarejša PS Osnovne šole Slavko Šlander in jo že 19 let vodi tov. Sonja Ivanišin.

Predsednik je opozoril na eno največjih akcij slovenskih planincev — gradnjo in obnovo naše največje planinske postojanke Triglavski dom na Kredarici (1015 m). Ena od oblik pomoči za izgradnjo doma je odstop obveznic za ceste, ki bi naj ogromno pripomoglo k akciji, pri čemer računamo na vsaj 5% od vseh obveznic v SRS. Vse planince in ostale ljubitelje gora je pozval, da prispevajo del obveznic za izgradnjo koče. Na koncu se je tov. Šmajc zahvalil za sodelovanje članom UO, ZTKO Maribor, samoupravnim organom DO TAM in vsem organizacijam sindikata v podjetjih, kjer obstajajo planinske skupine in so finančno podprle akcije le-teh.

Alpinistični odsek je pravzaprav desna roka UO. Njegova aktivnost se kaže na vseh straneh. Z alpinistično šolo so začeli že v jeseni 1977 in jo nadaljevali čez zimo vse tja do maja, ko se teoretično znanje pokaže v praksi na tabou v Paklenici. Tam so opravili kar 210 vzponov. Lepa bera, če je bilo pred nekaj leti to število vzponov v vsem letu. V preteklem letu so tako opravili 524 vzponov vseh težavnostnih stopenj. Udeležili so se vseh teh smučarskih tekmovanj za alpinistično prvenstvo v veleslalomu ter treh maratonov v smučarskih tekih v tujini.

Trije člani so postali inštruktorji alpinizma. To je veliko priznanje odseku.

Planince — udeležence izleta na Mont Blanc je, bilo treba pripraviti na ta vzpon, saj je bila večina neveščča hoje po snegu in ledu. Zaradi tega so se alpinisti posvetili večkratnim treningom in celo mali alpinistično-planinski šoli. Poleg tega je v odseku uspešno delovala propagandna komisija, ki je izdala drugo številko biltena »Tamov alpinist« v katerem je kronološko prikazano delo alpinistov. Urejujejo svojo vitrino, v kateri so zamenjali propagandni material vsakih štirinajst dni. V bodoče imajo v planu ponoviti število vzponov, organizirati tabor v tujini in pomagati članom UO.

Mladinski odsek je organiziral šestnajst enodnevnih izletov, dva dvodnevna izleta in enega štiridnevnega. Skupno so imeli 25 izletov, katerih se je udeležilo okoli 1800 mladih planincev. Kandidati za planinske vodnike in mentorje so uspešno končali tečaje, ki jih je organizirala PZS. Nekaj mladih je končalo zasavsko pot, slovensko planinsko pot in slovensko razširjeno planinsko pot. Mladi so se zahvalili za pomoč PD, mentorjem, vodnikom in občasnim spremljevalcem, ki so skrbeli za njihovo varnost in jim posredovali bogate izkušnje.

Razprava po poročilih je bila dokaj pestra, nakar so sledile razrešnica starem in volitve novega odbora. Ugotovljeno je bilo, da je bilo delo članov UO, poslovanje in gospodarjenje — zadovoljivo. Za novega predsednika je bil izvoljen tov. Etbin Bedenik, ki je za tem podal delovni načrt in finančni predračun. Če bodo planirana sred-

stva zagotovljena, bo pregled dela na prihodnjem občnem zboru ponovno razveseljiv.

Letos so bila podeljena številna priznanja, od katerih je potrebno omeniti zlati častni znak PZ Jugoslavije. Tega je dobil Vinko Dobrila, šest članov društva je dobilo srebrni častni znak PZJ, štirje pa bronasti častni znak PZS. Številnim planincem so bila podeljena priznanja, pohvale, diplome in častni znaki za mnoge prehojene planinske poti.

Po občnem zboru je tovarišica Elza Ban prikazala zelo dober film o odpravi na Mont Blanc, nakor je sledil razgovor o bodočem delu.

Drago Kavnik

NEPOZABNO SREČANJE S KARDELJEM POD TRIGLAVOM

Večkrat sem imel priložnost srečati se s tovarišem Kardeljem. Zadnjič je bilo to pred osmimi leti, 8. avgusta 1970, v planinskem domu Valentina Vodnika na Velem polju pod Triglavom. Ostalo mi bo vedno v najlepšem spominu, prav tako hčerki Majdi in bratu Francetu.

Tedaj smo planinci obhajali razne oblet letnic. 8. avgusta 1970, ob 17. uri je bilo napovedano odkritje spominske plošče nad Vodnikovim domom, naslednji dan ob 10. uri pa slovesnost na vrhu Triglava ob 75-letnici Aljaževega stolpa. Dogovorili smo se s hčerko Majdo in z bratom Francetom, ki živi v Ljubljani, da se udeležimo teh dveh planinskih proslav.

7. avgusta smo se vsi trije dobili v Bohinjski Bistrici in se čez Uskovnico napotili proti Vodnikovemu domu. Naslednji dan smo si ogledali planino na Velem polju. Prijazni pastir in sirar nam je razkazal vse prostore in izdelke. Povedal nam je, da jih tovariš Kardelj večkrat obišče v planinski sirarni in se zanima za planšarsko življenje.

8. avgusta so se v popoldanskih urah začeli pred Vodnikovim domom zbirati iz vseh strani ljubitelji planin; med množico so bili tudi Edvard Kardelj z ženo Pepco, dr. Marjan Breclj, dr. Jože Brilej, dr. Miha Potočnik, predsednik zveze gorenjskih PD Franjo Klojčnik in drugi predstavniki. Sledila je slovesnost ob odkritju plošče.

Večina planincev, pevski oktet in imenovani predstavniki na čelu s Kardeljem so se nato ustavili v Vodnikovem domu.

Na povabilo predstavnikov smo planinci prisedli k omizju in začel se je vesel ljudski planinski koncert. Pela je pravzaprav vsa planinska kočja. Planinci smo občudovali preprostost, razigranost in domačnost tov. Kardelja in poslušali njegov lepo zveneči tenor. Razigran, sproščen je od časa do časa vstal, razširil roke kot

dirigent in spodbudno dejal: »Fantje, pa zapojmo še tisto V hribih se dela dan, v hribih žari.« Čez čas pa je spet predlagal: »Fantje, pa dajmo še kakšno klanfarco, dajmo tisto našo ljubljansko Mi pa ne gremo dam.« Vsa naša pozornost je seveda veljala Kardeljevi sproščenosti in razigranosti. Bil je planinec, eden izmed nas. To veselje je trajalo nekaj ur. Približal se je večer, zunaj je nehala rositi. Tov. Kardelj, dr. Breclj, dr. Potočnik in drugi predstavniki so se začeli pripravljati na odhod, vesela planinska družčina pa jih je pospremila pred kočjo. Čarobna planinska noč ni dovoljevala, da bi se vesela planinska družba že razšla. In spet je zadonela pesem »Triglav moj dom, kako si krasan« in druge.

Končno smo si le začeli segati v roke, vendar veselega razpoloženja še ni bilo konec. Ko so Kardelj z ženo Pepco, Marjan Breclj in drugi že zavili po stezi pod Vodnikovo kočjo, je skupina planincev stopila na rob zidne škarpe ob koči in zapela pesem »Nazaj nazaj v planinski raj«. Na koncu pa je vzkliknila: »Kaardelj, Kardelj, nazaj nazaj v planinski raj.« Na ta naš vzklik se je Kardelj izmuznil in ponovno prišel med planince, ki smo stali pred kočjo, in spet se je razlegala vesela pesem »Nazaj nazaj v planinski raj«. Skrbna žena Pepca je prišla za njim: »Prosim vas, dragi planinci, pustite mi moža, da pridemo pred nočjo do naše kočje.« In ga je prijela pod pazduho. Kardelj nam je na hitro zaupal: »Veste, v Beogradu in Ljubljani, v pisarni, se ne morem tako sprostiti in razveseliti, kot se sprostim in razveselim tu.« Nato sta z ženo Pepco pohitela za svojo družbo, mi pa smo zrlji za njima, dokler nista utonila v večernem mraku.

Naj pripomnim, da sem s fotoaparatom ujel Kardelja, ko je prišel z Velega polja po stezi na to nepozabno proslavo. Tudi hčerka Majda je prišla na račun: Stopila je k njemu in ga prosila za podpis v planinsko izkaznico. Za vselej dragoceni spomini!

Naslednji dan je deževalo. Dežnih plaščev nismo imeli s seboj, zato nismo šli na vrh Triglava.

Ob smrti nenadomestljivega tovariša Kardelja sem razmišljal o tem svojem zadnjem srečanju z njim, visoko v planinah pod Triglavom. In ker se sam iz zdravstvenih razlogov nisem mogel udeležiti zadnjega slovesa od njega, sem opisal to srečanje z njim v naših planinah z iskreno in hvaležno mislijo.

Večna slavi ti, dragi, nepozabni tovariš Edvard Kardelj. Za vse, kar si naredil za našo svobodno domovino Jugoslavijo in še posebej za osvoboditev tudi naše od fašizma trpinčene sedaj svobodne lepe deželice Primorske!

Ivan Kurinčič

100-LETNIK, KI JE ZRASTEL IZ PLANINSKEGA RAJA POD KRNOM

V planinski vasi Krn, ki šteje 23 v glavnem lepo urejenih živnorejskih malih kmetij na nadmorski višini 840 do 906 m pod Krnom, je 12. 1. 1979 v krogu svojih domačih in drugih, ki so mu prišli čestitat, praznoval Anton Gregorčič ali Korošček stričko, tako ga domači nazivajo, svoj stoti rojstni dan.

100-letnik je še pred nekaj leti, dokler ga ni 1977 na rahlo oplazila srčna kap, hodil sam po vasi in še kaj malega pomagal pri delu nečakovi družini. Sedaj ne more več govoriti. Le z veliko težavo brez tuje pomoči pride še sam iz spalnice v kuhinjo in nazaj. Vse dobro razume, skrbno opazuje svojo okolico, zelo rad gleda televizijo. Še vedno rad popije kak kozarček vina, rad ima južno sadje, banane in pomaranče, rad pojé kako sladkarijo. Cigaret ni kadi, le žvečil je tobak, zadnja leta pa je tudi to opustil, češ da mu ne de dobro. Življenje Koroškevega strička: Rodil se je pred 100 leti pod mogočnimi stenami

2245 m visokega Krna, 2163 m visoke Batočnice, 1905 m visokega Stedorja, 1916 m visokega Rdečega roba, Siemena, Mrzlega vrha in Kožljaka. Pod temi stenami nad vasjo se razprostirajo čudovite planine od vzhoda in zahoda: Planina Zaslap, Slapnik, Kuhinja, Košina in Leskovca. Na teh planinah se je še prva poveljna leta prepaslo okrog 600 glav krav, junic in teličkov. Okrog vrha Krna, malega Krnskega jezera, pod Rdečim robom in Stedorjem je mulila sočno planinsko travo nad dvestoglava čreda belih ovac. Kljub temu »raju«, v katerem je naš jubilent preživel že 100 let, mu življenjska pot ni bila posejana z rožicami.

Koroščeva družina je bila številna. Ni bilo dovolj kruha za vse, naš jubilent je moral hoditi delat na Koroško, tri leta tudi v Baško grapo, ko so začeli delati železniško progo iz Jesenic v Gorico.

Leta 1906 je doma pomagal obirati sadje. Pri tem je nesrečno padel z drevesa in si pokvaril nogo. Kar sam se je doma več kot eno leto zdravil z domačimi »zdravili«. Posledice tega padca so mu ostale, zato

Prosvetno društvo »Krn«, 1927

ni mogel več hoditi na delo na Koroško ali kam drugam. Moral je ostajati, v domačih planinah za pastirja.

Korošček stričko je bil pod Avstrijo le pet mesecev aktivni vojak cesarja Franca Jožefa. Leta 1914 je bil sicer mobiliziran za vojsko, vendar je bil po enem mesecu odpuščen kot nesposoben za vojsko.

24. maja 1915 je Italija brez vojne napovedi napadla Avstro-Ogrsko. Njena armada je prestopila mejo na Kuku, Kolovratu, Matajurju, preko Livškega prelaza in udrla v Soško dolino in v Kobarid že isti dan.

Maloštevilna vojska Franca Jožefa se je ob prvem italijanskem navalu brez odpora umaknila na Krnsko pogorje. Prav nad jubilentovo vasico Krn, nad stenami Krna, Batognice, Rdečega roba, Stedorja, Slemena in Mrzlega vrha je organizirala fronto in odbijala srdite napade Italijanov nad dve leti. Naš jubilant Anton Gregorčič je moral z vso Koroško družino v begunstvo za nekaj let. Ko je italijanska armada zasedla med drugim tudi kobariško-breginjski sektor, so Italijani začeli graditi ozkotirno železnico po Nadiški dolini v Čedad in Kobarid. Pri tej gradnji je hočeš nočeš moral delati tudi jubilant, čeprav mu zdravstveno stanje tega ni dovoljevalo. Avstrijsko-nemška armada je potem pregnala Italijane iz Krna, Batognic, Morizne, Kobariškega Stola, Kanina, Matajurja, Kuka, iz Soške doline — vse do Piave. Koroščevo družino se ni mogla iz begunstva vrniti v svojo rojstno vas Krn, ker so granate zrušile Koroško domaćiljo. Zato so se morali Koroščevi po vrnitvi iz begunstva naseliti pri svojih znancih v vasi Smast,

ki leži 7 km nižje ob vznožju Krna v dolini Soče.

Po vrnitvi iz begunstva je v teh krajih razsajala črna lakota. Zato je moral jubilant v zelo težkih in nevarnih razmerah hoditi čez Matajur v Slovensko Benečijo kupovat ali beračit repo, korenje, kakšen krompirček, kostanj, da je pomagal preživljati številno bratovo družino in sebe. Korošček stričko je z vso bratovo družino tudi po končani vojni moral napeti vse svoje moči, da so ponovno obnovili porušeno domačijo. Lepa, narodno zavedna planinska vasica Krn je bila v glavnem porušena in izropana v prvi svetovni vojni, saj je tik nad vasico potekala po vrhovih Krnskega pogorja glavna soška fronta. Potem se je življenje postopoma začelo prilagajati Italijanski oblasti, ki je zagospodarila nad primorskim ljudstvom. Vendar ni šlo tako, kot je ošabni tujec zahteval.

Čeprav vasica Krn šteje le 23 kmečkih družin, se kljub nasilju novih gospodarjev narodno zavedno prebivalstvo te planinske vasice ni dalo ugnati. Že leta 1922 so ustanovili močno prosvetno društvo, ki je imelo svoj pevski zbor, dramsko sekcijo in še druge sekcije. Mladina se je v njem kalila v odporu do fašizma in v ljubezni do rodne grude.

To prosvetno društvo so podpirali in v njem sodelovali v glavnem vsi vaščani. Iz jubilentove družine so sodelovali trije nečaki, Janez, Jože in Ignac, nečake in društvo je podpiral tudi jubilant Anton Gregorčič, čeprav je šel že proti petdesetemu letu.

Fašistična oblast je leta 1927—1928 vsa slovenska društva zatrla, saj je v njih vdelala voljo, da se slovenstvo ohrani.

Jubilant je bil pogosto na vrhu Krna in na sosednih vrhovih. Pomagal je graditi prvo planinsko kočo pod vrhom Krna v Škrbini na višini 2052 m. To planinsko kočo je kmalu odnesel snežni plaz. Vzljubil je ta planinski svet tudi zato, ker je kot pastir preživel vrsto let v teh planinah.

Prav v teh podkrnskih planinah, v skrivni grapi med planino Kuhinja, pod obronki Planice, se je avgusta 1928 zbirala k velikemu antifašističnemu zborovanju antifašistična mladina pod vodstvom tajne protifašistične organizacije TIGR in njenega neutrudljivega vodje kobariškega rodoljuba in mučenika Andreja Manfreda. Na dveh specialnih procesih v Trstu in Rimu je bil Manfreda obsojen na 25 let strogega zapora. 7. julija 1943 je umrl v fašističnih zaporih (Soluzzo v Italiji).

Na tem ilegalnem zboru, ki se ga je udeležilo okrog 60 mladincev obeh spolov, je Andrej Manfreda v ognjevitom protifašističnem govoru med drugim dejal: »Živimo v času najhujšega fašističnega nasilja. Uničili so nam organizacije, društva, prepovedali slovensko besedo. Preganjajo napredne ljudi, polnijo se zaporji. V polnem razmahu je potujčevanje. Tržaška in puljska komisija za preimenovanje slovenskih priimkov v italijanščino sta sestavila seznam nad 3000 slovenskih priimkov, ki zajemajo okrog 100 tisoč oseb. Na Goriškem je podobno stanje. Fašistična strahovlada ima vso moč. Kmeta tarejo težka davčna bremena, delavec pa se potika iz kraja

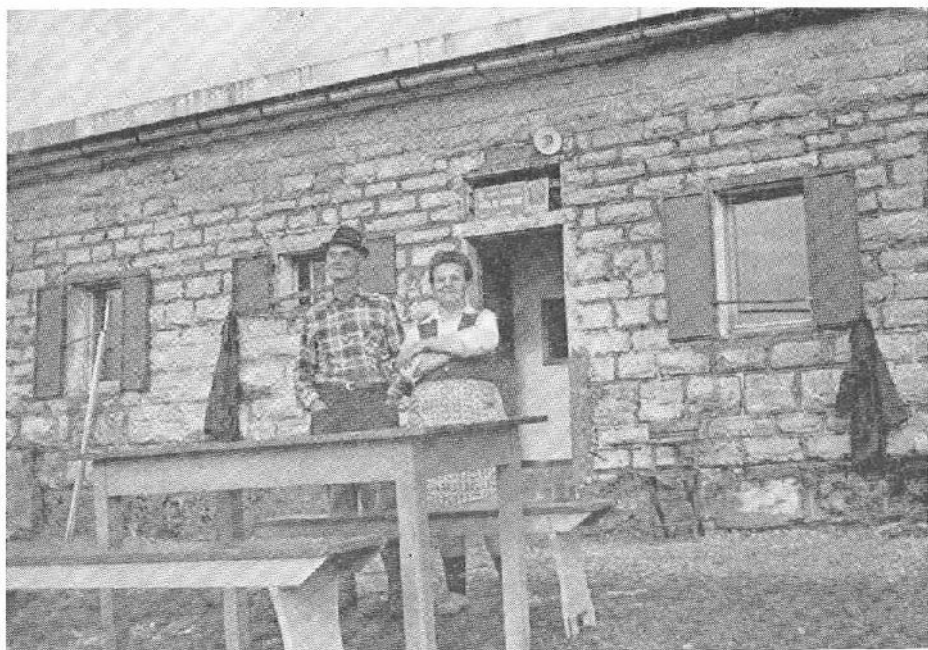
v kraj s trebuhom za kruhom. V fašističnih šolah vcepljajo otrokom tujo miselnost. Kaj naj storimo ob takem stanju? Mar naj držimo križem roke, ko vsenaokrog zmaguje brezpravje in zatiranje našega ljudstva? Zoper nasilje moramo odgovoriti z nasiljem! Fašistom moramo vlti strah v kosti, da bodo čutili na lastni koži našo maščevalno roko za vse gorje, ki so ga prizadeli Slovincem in napredno mislečim ljudem, odkar so prigrabili oblast. Na svojih plečih bo nosila mladina vso težo neizprosne boja, ne glede na žrtve. Prej ali slej bo ob podpori vsega ljudstva ta boj končan z veliko zmago našega ljudstva!«

Tega zgodovinskega antifašističnega zбора v planinah so se udeležili tudi posamezniki in vaščani iz vasi Krn. Po končanem zboru so, kot se še danes spominja Lojzka Pologarjeva in drugi, prav blizu njihove domačije v Krnu nekateri udeleženci iz doline na prostem pekli jančke, češ, da so prišli s Krna in z drugih vrhov.

Začela se je druga svetovna vojna. Z njo se je za Slovenijo in dolga leta mučeno Primorsko leta 1941 rodila odrešilna OF. Glas OF je segel tudi v to narodno zavedno planinsko vasico že leta 1942. Njej je prisluhnila vsa vasica, med njimi tudi celotna Koroščeva družina, katere član je bil tudi naš današnji jubilar Anton Gregorčič, takrat star že 63 let.

Kar je bilo pri Koroščevih sposobnih, so vsi stopili v NOV, drugi pa so več ali manj

Tone Hrast z ženo Bruno — oskrbnika planinske koče na Poreznu (Glej PV 1979, str. 257, članek Tone Hrast — 60-letnik) Foto Ivan Kurinčič

aktivno delali doma za NOB. Pri Koroščevih je bila partizanska kuhinja. Tu so mimoidoči kurirji, borci in aktivisti, ki so bili noč in dan na poti v Benečijo, Bovško in Kobariško, dobili toplo mineštro ali kos polente in sira. Naš 100-letnik, čeprav takrat že star 65 let, je imel pri etapni kuhinji največ dela: pripravljal je drva in jih nalagal, da se je mineštra in polenta kuhala, pa mešal, da se ni kaj prismodilo. Ko so borci v hiši jedli, se sušili ali se pozimi grelji, je jubilent odšel na stražo, da sovražnik partizanov ne bi presenetil v hiši. Ta aktivnost med NOB pa ni mogla biti ves čas skrita sovražniku: 13. junija leta 1944 je pridrvel in požgal gospodarsko poslopje, izropal Koroščevo domačijo in izvršil še nekaj požigov in ropov v vasi. V današnji Koroščevo družini, ki šteje 10 članov, je najmlajši član star 5 mesecev, najstarejši pa 100 let.

Veliko pozornost mu med drugimi v družini posveča tudi 100-letnikov nečak Franc, ki je bil za časa NOB prvoborec, saj je kot

intendant začel delati za NOB na terenu že proti koncu 1942, februarja pa je stopil v NOV.

Planinskega 100-letnika Antona Gregorčiča so ob jubileju poleg svojcev, prijateljev, kurirjev in borcev prišli obiskat in mu čestitat tudi predsednik občinske skupščine Tolmin, predsednik SZDL in RKS Tolmin ter ZZB NOV Tolmin in Idrija pa še drugi. Čeprav zadnja leta prejema od občine le nekaj borih dinarjev mesečne podpore, hvali novo Jugoslavijo in pravi, da ljudje danes neizmerno bolje in svobodneje živijo, kot so pod cesarjem Francem Jožefom, da ne govorimo o tem, kako so naši ljudje živeli pod 25-letno fašistično tiranijo na Primorskem.

Vsi borci, še posebno kurirji, aktivisti in planinci našemu 100-letniku Antonu Gregorčiču iz planinskega raja pod sivim Krnom, iskreno čestitamo in mu želimo zdravlja in zadovoljstva še vnaprej!

Ivan Kurinčič

ALPINISTIČNE NOVICE

TEČAJ ZA MINERJE SNEŽNIH PLAZOV 1979

Med 30. marcem in 1. aprilom 1979 smo v Bovcu opravili že četrti tečaj za minerje snežnih plazov.

Tečaj je, kot vselej, organizirala podkomisija GRS za plazove v najtesnejšem sodelovanju z JLA, ki je dala inštruktorje za predavanja o eksplozivih, vžigalnih kapicah in vrvicah ter sploh o vsem tistem, kar zadeva delo z razstrelivi, odstreljevanje in podobno.

Člani podkomisije smo prispevali teme, ki zadevajo neposredno plazove in načine proženja, sneg in snežne kristale ter v obilni meri sodelovali v razpravah.

Te so bile tokrat res dobro usmerjene in živahne, po vsebini pa nedvomno take, da so v največji meri pripomogle k razbištritvi številnih pojmov.

V razpravo in pojasnjevanje je uspešno posegel tudi rudarski inženir, tovariš Danilo Belšak od Zavoda za raziskavo materiala, strokovnjak za razstreljevanje, s katerim smo vzpostavili dobre odnose in si zagotovili tudi njegovo pomoč za bodoče delo.

France Bernot je udeležencem prikazal diapozitive o snežnih kristalih in o preobrazbi snega. Diapozitivi so delo francoskih tovarišev, ki delajo v laboratoriju za raziskavo snega in plazov na Col de Lautaret v Grenoblu.

Največ časa smo prebili na snežnih strmih pod Sedlom, ki veže Stador in Prestreljenik. Dva dni smo vadili tiste veščine, ki jih mora obvladati miner snežnih plazov, če hoče varno, po predpisih in zanesljivo pripraviti naboj za rušenje snežnih plazov. Vreme nam je bilo v soboto naklonjeno, v nedeljo — za izpite — pa so eksplozije parale snežni metež, po strmih pa nam je uspelo sprožiti nekaj plazov. Bera bi bila večja, če bi bila snežna odeja debelejša za kakih 20 ali 30 cm.

Izpit oziroma preskušnjo je uspešno opravilo trideset udeležencev, od tega kar 22 članov GRS, večinoma mladih ljudi. Lahko rečemo, da je za zarod poskrbljeno in da so pri roki res zastopniki mlade generacije. Ko pride čas, se veteranom pač ne bo težko umakniti, imeli bodo komu prepuštili svoje delo. Ko zaključujem ta kratki pregled, velja naša zahvala vsem, ki so aktivno pripomogli k tečaju, zlasti VP 1098 in njenim oficirjem — predavateljem in pomožnim sodelavcem.

Ob slovesu smo se udeleženci domenili, da do prihodnjega leta pripravimo ustanovitev minerskega odseka pri podkomisiji GRS za plazove.

Odsek naj bi negoval veščino namernega proženja, se poglobljal v strokovne probleme, pripravljaj tečaje in podobno. Njegov predstavniki bi bili v izvršnem odboru podkomisije, s čemer bi bila zadosti

dobro zagotovljena tudi demokratičnost tega telesa.

Razprava je zadela tudi vprašanje namernega proženja opasti in rušenja plazov v gorskih predelih kot ukrepa za zagotovitev varnosti planincev. Soglasno je bilo ugotovljeno, da naj gore pustimo take, kot so, planinci in turni smučarji naj se tja podajajo brez posegov v naravo. Kakorkoli je izziv po namernih posegih videti upravičen, bi to drastično spremenilo metode hoje v gore, obiskovalce zapeljalo k popuščanju in neprevidnosti, ki bi imela nedvomno slabe posledice. Do naslednjega leta bomo pripravili izčrpen priročnik za minerje, ki bodo kasneje delali podroben izpit tudi na teoretične teme. Znanje minerja mora biti vselej brezhibno, saj velja upoštevati staro minersko pravilo, da miner lahko greši samo enkrat. Možnosti za popravni izpit pač ni, eksploziv ima svoje zakonitosti, njegova rušilna moč hudo zadene tistega, kdor z njim ne zna ravnati.

ing. P. Šegula

ZIMSKI TEČAJ ZA MV NA USKOVNICI 1979

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije je v dneh od 4. 3. do 11. 3. 1979 organizirala na Uskovnici zimski tečaj za MV. Udeležilo se ga je 36 kandidatov za MV iz 25 različnih PD. Vodja tečaja je bil Janez Pretnar, tehnični vodja Stane Koblar, sodelovali pa so še trije inštruktorji planinske vzgoje, zdravnik in ekonom. Obdelana je bila vsa teoretična in praktična snov, ki jo tečaj za MV terjaja. Pri praktičnem delu so bile opravljene ture na Pšinc 5. 3., na Slame čez Konjščico, Jezerca in Studorski preval 6. 3.; na tej turi so se tečajniki soočili s spustom ob vrvi ograji. Naslednjo turo na Rudno polje 9. 3. so povežali s smučanjem na vojaški vlečnici pod Viševnikom, 10. 3. pa so se povzpeli na Zlate vode in se spustili v Konjščico. Na zadnji turi so praktično obdelali sidrišče v snegu, uporabo cepina, derez zaradi mehkega snega niso mogli uporabljati, demonstrirali pa so tudi uporabo psov za smučti.

Vsekakor pa je bila najbolj zanimiva akcija iskanja zasutega izpod plazov, pri kateri je sodeloval tudi član GRS Bohinj z lavinskim psom. Tečajniki so se spoznali tudi z nekaterimi vrstami transportnih sredstev in z izdelavo vseh vrst snežnih bivakov. Mnenje tečajnikov in vodstva je bilo, da je tečaj dobro uspel. Vsi kandidati za MV so tečaj uspešno opravili. Tudi kvaliteta znanja smučanja je glede na minula leta precej zrastle. Ob koncu tečaja so udeleženci izrazili željo, da bi bilo potrebnih več informacij o turnih smukih za mlade planince, predvsem pionirje. Tej zahtevi pa

ustreza vsebina letošnjega seminarja za MV in mentorje v Vratih, kajti povzetek naslova bi se lahko glasil: Vse o turnih smukih za mlade planince.

Tečaj na Uskovnici so udeleženci zaključili z upanjem, da bi se še velikokrat srečali na turah in izletih v gorah, predvsem pa so si zaželeli veliko uspeha pri delu s planinsko mladino v društvih.

Marko Šurc

16 000 SMRTNIH NESREČ V ALPAH

Velika številka! Po zadnji vojni se je v Alpah od Mentona in Nizze do Dunaja smrtno ponesrečilo res kar precej ljudi. Vzroki smrti: 56 % poškodbe lobanje; 13 % zadušitev, ohladitev, izčrpanost; 11 % poškodbe hrbtenice.

Vzroki nesreče si takole slede: Največ ponesrečencev zdrsne na snegu in ledu; manj jih zdrsne na travl in grušču; slede plazovi, nato srčne motnje in motnje v krvnem obtoku, manj številni vzroki pa so, če se odkolje oprimek ali stop, najmanj pa je primerov, da bi bil kriv klin, ki se je ponesrečencu izruval. Torej: Največ nesreč se zgodi po krivdi planincev samih, bodisi da so premalo izurjeni ali premalo poučeni ali premalo previdni. Manj, a še vedno je sem in tja kriva tudi slaba oprema.

T. O.

KLIC NA POMOČ

V naših krajih smo prevzeli klic na pomoč, ki se je uveljavil v Vzh. Alpah: isto znamenje (glas, gib, luč) uporabljaj eno minuto, vsakih 10 sekund, po 6 znamenjih sledi minuta pavze brez znamenj, na kar se to ponavlja, dokler ne pride do odgovora. Odgovor je takle: znamenje trikrat na minuto, torej na vsakih 20 sekund, pavza 1 minuto in ponavljanje.

Že več let sem pa v Franciji, Italiji, Zahodni Švici, torej v romansko govorečih deželah, uporabljajo drug alarm: osebe, ki rabiho pomoč, vzdignejo ali obe roki v vis, izstrele rdečo raketo ali položijo rdeče blago z belim krogom v sredi. Tudi IKAR (mednarodna komisija za reševanje v gorah) in UIAA (Mednarodna zveza planinskih organizacij) predlagata to znamenje. Planinci iz Vzhodnih Alp, ki gredo na turo v Zahodne Alpe, morajo to vedeti in s takim signalom opozarjati na event. stisko.

T. O.

FRANCOZI NA BROAD PEAKU — PO NOVEM

Junija 1978 sta Francoza G. Bettembourg in Y. Selgneur na svoj način prišla na Broad Peak. Do baze ju je spremljal J.

Fauchard, G. Sourice pa do 7300 m, na kar sta sama prišla na vrh po poti iz l. 1957. Od baze na 4600 m sta rabila dva bivaka za vzpon, enega na sestop, na vrhu sta bila 4. junija. Vsekakor izpolnitev nekkih dočerajšnjih sanj, ki danes niso več »bajne«. Vedno več je idej, vedno več metod in oblik, vse skupaj pa sloni na dosedanjih izkušnjah v gorah.

T. O.

ELITNI ŐAC

L. 1878 je bil na Dunaju ustanovljen ŐAC (Ősterreich. Alpenclub), ki naj bi kakor angleški Alpine Club — združeval samo elitne alpiniste. Razume se, da je zato ves čas zavzemal posebno mesto. Őe pri sprejemu v ŐAC so odločili izmjeni alpinistični zahtevki: Kandidat je moral imeti za seboj vrsto težkih vzponov in to kot prvi v navezi. Poleg tega je moral imeti še razne druge zasluge za alpinizem (kot literat, umetnik, znanstvenik, ekspedicionist). Za primer: Od 14 osemtisočakov jih je bilo 13 dostopnih zahodnim alpinistom. V l. 1950 do 1960 so vsi doživeli človeški obisk. Šestim osemtisočakom so prvi na teme stopili člani avstrijskega ŐAC ali pa so bili člani ekipe, ki je prva prišla na vrh. Mnogi so bili zelo vidni planinski literati ali slikarji. ŐAZ je glasilo ŐAC. V 100 letih je izšlo 96 zvezkov te upoštewane revije.

ŐAC ima zdaj 500 članov, od tega 100 inozemcev.

ŐAC je lastnik hoče nadvojvode Johana na Grossglocknerju.

Za 100-letnico je ŐAC izdal publikacijo, ki jo je uredil Sepp Walcher, član častnega komiteja za 100-letnico ŐAC. Ima 232 strani in vsebuje klubsko zgodovino in zgodovino planinstva, kakršna se kaže v publikacijah članov ŐAC.

T. O.

IŠČEMO STARE VRVI

V »Les Alpes« 1979/2 (bilten) je firma »Arova«, Lenzburg, objavila oglas, s katerim išče 100 (sto) starih, rabljenih vrvi. V načrtu imajo novo raziskavo o vrveh. Za to rabijo rabljene vrvi s podatki, kako in koliko so jih plezalci rabili. Volja, da se ta strokovna analiza podpre, čeprav je v zadnjih desetih letih izšlo nekaj temeljlitih razprav o vrveh.

T. O.

FRANCOZI NA DHAULAGIRIJU 1978

Jesen 1978 so se Francozi lotili 2500 m visokega stebra, ki se pne na zahodni strani južnega grebena v Dhaulagiriju.

Ekspedicijo je vodil znani Yves Pollet — Villard, z njim so bili A. Baud, P. Blanc, J. Coudray, M. Cretton, Ch. Daubas, Y. Masino, G. Payot, R. Renaud in J. P. Vion, večji del manj znana imena. Steber so spomladi 1978 že preplezali Japonci. Je izredno značilen za orjaško južno steno Dhaulagirija, ki meji na zahodu na dolino Majangdi Kola, na vzhodu pa se z dolgim grebenom dotika Galikandakija.

Steber »kar bode v oči«. Francoski plezalci so ga »razdelili« v štiri dele. 1. od 5200 m do 5700 je nekakšen greben, podoban Hörnliju v Matterhornu; 2. od 5700 do 6100 m je težka plezalna partija, kopna in ledena, primerjajo jo po težavnosti severni steni Droites; od 6100 do 6900 m se vleče dolg greben, močno snežen, potreben je plezalski slog, kakršnega uporabljajo v Peutereyevem grebenu v Mt. Blancu. Pretrgan je z vertikalnimi kopnimi pragovi, konča se s tremi mogočnimi stolpi, deloma kopnimi, deloma zasneženimi, zelo težaven. Četrti del od 6900 do 7500 m je skalnat steber, ki se izteka v vršni bok, tehnično bogat s težavami.

Ekspedicija je 8. septembra odšla iz Pokhare z zveznim oficirjem, z 9 šerpami, 5 nosači, dvema kuharjema, dvema kurirjema, 4 kulji za bazno taborišče, poleg tega pa je imela 230 dolinskih nosačev. Lovila sta jih monsun in neurje.

Do baze je hodila 14 dni (do višine 3600 m). Prvi tabor so postavili na sedlu (Col Sud, 5200 m). 25. septembra, tabor 1 (5200 m) 2. okt., tabor 2 (5650 m, 9. okt. tabor 3 (61000 m), 20. okt., 25. okt. pa je bil delno postavljen tabor IV. Od 25. okt. do 4. novembra je več navez prišlo na mesto tabora 4, da bi od tam prišli na vrh. Vreme pa se je po 20. okt. močno spremenilo. Dotlej je bilo v redu, po 20. okt. pa so se nenadoma začeli kazati znamenja zimskega vremena: silni viharji iz severozahoda, nizke temperature, tako da so možje čemeli v taboru IV, kajti veter je besnel nad 100 km na uro, temperatura pa je ponoči padla na —25 do —30°C v šotorih. 4. novembra so soglasno sklenili evakuirati tabor IV.

Kljub takim razmeram so Francozi dosegli na steburu višino 7200 m s trdnim sklepom, da se vrnejo leta 1980 jeseni in nadaljujejo po smeri, ki je gotovo ena najtežjih od vseh dosedanjih v taki višini. S seboj so imeli dva zdravnika, kirurga Alaina Grévyja in Jeana Pierra Herryja, zdravnika na ENSA, ki poročata, da sta registrirala srčni utrip 1500 ur, s čimer bo možno analizirati srčno aktivnost v višinah in izmeriti potrošeno energije v slahorni fazi vzpona od 4000 do 7000 m. Vzela sta tudi 50 vzorcev urina v 24 urah za analizo androgenov in kateholeminov. Raziskovala sta tudi prehrano in psihologijo alpinistov.

T. O.

VARSTVO NARAVE

SEMINAR ZA INŠTRUKTORJE VARSTVA NARAVE IN GS

V soboto in nedeljo (10.—11. 3. 1979) je bil v planinskem domu pod Reško planino seminar za inštruktorje varstva narave in gorsko stražo. Organizator seminarja sta bila Komisija za varstvo narave in GS pri PZS in Savinjski meddruštveni odbor planinskih društev.

Za seminar se je prijavilo 31 kandidatov, udeležilo se ga je 26 seminaristov. Bili so iz 17 PD, tja od Iga pri Ljubljani, Ljubljane, Medvod, Škofje Loke, Savinjske doline (Prebold, Zabukovica, Celje, Štore), Trbovelj, Brežic, Koroške (Črna) in tja do Prekmurja (PD Mura). Dokaj pisana družba ukaželjnih planincev.

Seminariste je pozdravil in jim zaželel uspeha tov. Adi Vidmajer, predsednik Savinjskega MDO, Božo Jordan, član KVIZ pri PZS, ki v MDO odgovarja za vzgojo, ter Florjan Šon, ki vodi GS pri PD Zalec in v MDO.

Na seminarju so predavali znani sodelavci komisije za varstvo narave in GS. O botaniki in o varstvu narave je predavala načelnica komisije tov. Nada Praprotnik, o živalstvu (zoologiji) Janez Gregori, o geologiji pa Jernej Pavšič. Planinsko društvo Prebold je v svojem domu poskrbalo za prehrano in brezplačno nočnino. Vzdušje je bilo delavno in upajmo, da bo tako ostalo do dogovorjenega izpitnega roka v oktobru.

B. J.

APOLOGETI HELI-SMUČANJA

Turistični interesenti so bili navajeni, da so v ponudbah brali: »Gost bo pri nas našel mir, ki ga danes pogreša...« počitek, mir itd. Zdaj je takih ponudb manj ali pa so — vsaj za zimski turizem — var-

ljiva priporočila, če je prospekt izdan za področje, kjer je heli-smučanje na dnevnem redu. Sicer pa se bere tudi takole: »Tisoč smučarjev so po letu 1965 doživeli nepozabno smučarsko fascinacijo (očarljivost, čarobnost) s pomočjo helikopterjev«. V Kanadi, na primer, v Rocky Mountains! 48 doletišč je tam že dovoljenih in nastal je reklamni film »Heli + Ski + Heliskiing«, ki vabi petičnike na izjemna doživetja. Nekateri pravijo: Začetke je treba zatreti! Utopija, lahko rečemo, če le malo pogledamo na razvoj tehnike v zadnjih 100 letih. Življenje se ne ustavlja in čim več je upora zoper razvoj, tem silovitejši je pritisk novosti in »novih valov«. Nemška planinska organizacija je odločno za »stop helikopterjem v gorah!«, kakor da ne bi vedela, da so po zadnji vojni navahili na pripravljene piste stotisoči smučarjev, na proge, opremljene s kažipoti, opozorili in s celo vrsto novitet, o katerih, na primer, pred vojno nismo niti sanjali. Pravimo, da je varstvo narave s svojo organizacijo tu zato, da tak razvoj zavira ali vsaj uravnava. Veliko je v Alpah pojavov, ki kažejo, da tega razvoja ni mogoče ustaviti. Ne gre samo za množice, njihov okus in nagnjenje, gre tudi za industrijo, ki vse to pospešuje, za turistično industrijo in za vse, kar je z njo v modernem svetu povezano. Razvoj prepričevalno kaže, kdo zmaguje, kdo pa ostaja kot »glas vpijočega v puščavi«.

Rudolf Horber iz Berna v biltenu »Les Alpes« 1978/3 ugotavlja, da vlada prava eksplozija zazidavanja in drugačnega izkoriščanja prvobitne narave v Švici. O tem smo že pisali. Sicer pa je značilno za naš čas: Vsi tožijo, da naravo tehnik resno ogroža, vsi pa tudi ugotavljajo, da človeštvo do ukrepov za varstvo ne pride.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

NOVA HIEBELERJEVA KNJIGA

Toni Hiebeler je jeseni 1978 izdal knjigo »Reševalci« (Die Retter) s podnaslovom »Človeške in tehnične avanture« pri reševanju iz zraka, 264 strani, 32 barvnih slik (celostr.) 32 str. črno-belih slik, format 23 x 27 cm Sfr 459, DM 498. Založili so mu knjigo v Švici, v Zürichu. Gre za zgodovino švicarske heli-reševalne službe, ki je izredno dobro organizirana.

T. O.

NAPOLEON BONAPARTE IN NJEGOVI VOJAKI NA VELIKEM SV. BERNARDU

Knjigo s tem naslovom je spisal Lucien Lathion, izdal pa jo je Victor Attinger v Neuchâtelu 1978. Ali je res treba razkrivati legende, se vprašuje urednik švicarske planinske revije »Les Alpes«. Zakaj pa ne, če je resnica bolj mikavna, resnica o tem, kako je 40 000 mož prekoračilo v 5 dneh, od 15. do 21. maja 1800, ta slavni prelaz pod poveljstvom mladega Napoleona. Kaj vse se je že napisalo o tem! Anekdote, ki so druga drugo pobijale! Prvemu konzulu so bili bolj nevarni desni in levi jakobinci kakor pa nevarnost v gorah. Nekajkrat je na poti ušel atentatu, hodil v civilni obleki, skoraj incognito, v zadnjih vrstah itd. Avtor Lathion se je zagrizel v armadne arhive, ki so shranili mnogo podrobnosti in posebno veliko korespondence med Bonapartejem in oficirji. Bonaparte se je v Alpah dobro počutil, najbrž pri domačinih, tako da je tisti pohod istočasno veliko vojaško in alpinistično dejanje. Bonaparte in general Lannes sta dosegla, da se je pohod začel

v ranih jutranjih urah, da sta se okoristila z zmrzaljo in se ognila plazovom. 30 topov malega kalibra so vlekli vojaki s seboj. Obljubili so jim posebno nagrado, oni pa so se ji — po sili razmer — odrekli, kajti v blagajni ni bilo denarja za to. Domačini so se poskrili in raztepli, namesto da bi vojski pomagali. Saj bi jih človek razumel, če ne bi po Marengu isti skrivači terjali slavo tudi zase! Ves tisti pohod je bil zgled Napoleonove strategije in taktike, premišljene in preračunane v celoti in posameznostih. Pogled na zemljevid to pokaže, odkrivajo pa tudi dokumenti, ki jih je izbrskal in pregledal Lathion.

T. O.

PLEZALSKI VODNIK PO ROMUNSKIH GORAH

Napisal ga je Walter Kargel, sin nemških staršev. Rodil se je leta 1923 v Bukarešti, tu dovršil tehniško visoko šolo in je zdaj v službi na tehničnem inštitutu. S svojo drugo ženo je Intenzivno hodil po gorah in tudi smučal. Nima avtomobila, pravi njegova biografska notica v »Der Tourist« 12/78. Za seboj ima vrsto plezalnih tur v Bucegih, več prvenstvenih, tudi ekstremnih, v vseh predelih Karpatov in med drugimi tudi v pogorju z imenom Bistrica. Kot instruktor se je leta 1964 udeležil alpinističnih tečajev (šole), ki jih je dolga leta vodil ing. Fritz Moravec. Bil je kot alpinist tudi v Tatrah, leta 1974 pa v Kavkazu. Izdal je več knjig: »Romunski gorski svet« (1972), »Plezalski vodnik po Karpatih« (1976, nemško 1978) idr.

T. O.

RAZGLAD PO SVETU

NEPALSKI TURIZEM

Pravzaprav trekking. To ime se je za ta pojav prijelo in težko ga bo odpraviti, postal je mednarodna lastnina. Da bi le Nepal bistveno pomagal, mu krčil pot k socialnemu in ekonomskemu napredku! Nepalska vlada se zaveda, kaj danes turizem pomeni. Zato »odpira« iz leta v leto nove vrhove, ki nam seveda ne zvone kot vsemu svetu znani osemtisočaki in vrsta renomiranih sedemtisočakov. V letu 1978

sta izšla dva seznama šesttisočakov in pettisočakov, ki jih Nepal »razprodaja« širši publiki. Dovoljenje (permit) izdaja Nepal Mountaineering Association (NMA). Dovoljenje velja za dva tedna, lahko se pa podaljša, če je potrebno. V ta čas ni zajeta pot do baznega taborišča niti za čas, ki ga »trekker« prebije v bazi. Prošnje vloga skupina ali njen predstavnik, rešujejo se pa po vrsti, kakor so bile vložene. NMA izdaja obenem z dovoljenjem tudi priporo-

čilo, s katerim si skupine »odpirajo vrata« pri raznih priložnostih.

Pristojbina ni ravno majhna: 30 ameriških dolarjev za vsakega člana skupine. Skupna vsota pristojbin ne more biti manjša od 1260 nepalskih rupij, če gre za vrh v seznamu A₁ (šestisočaki!), in 630 nepalskih rupij za vrhove v seznamu A₂.

Za Nepalce, če gredo v Himalajo, ti predpisi seveda ne veljajo. 30 ameriških dolarjev je 315 nepalskih rupij. Če traja tura (trekking) nad 14 dni, se doplača 25 %.

Ko je pristojbina plačana, se v nobenem primeru ne povrne, četudi do potovanja ne pride.

Vsaka skupina mora obvezno najeti sirdarja — vodnika, ki ima naslednje dolžnosti:

— pomagati pri najemanju nosačev in pri nakupovanju hrane;

— voditi in kontrolirati nosače;

— obvestiti NMA, če se tura podaljša čez dovoljeno dobo;

— paziti, da trekkerji izpolnjujejo vse, kar zahteva dovoljenje za vrh;

— paziti, da gre trekking po dovoljeni poti;

— skrbeti, da se vsi odpadki uničijo ali zakopljejo;

— poročati NMA o vsaki kršitvi veljavnih predpisov;

— poročati najbližji policiji o vsakem resnem incidentu.

Sirdar mora iti na roko trekkerjem od začetka do konca potovanja.

Ves čas potovanja ima sirdar pravico prejemati najmanj 30 nepalskih rupij dnevno, prenočevati pod šotorom, dobiti vso prehrano, prejeti vso potrebno opremo za vzpon, posebej še za vzpon nad bazo, biti mora zavarovan za primer nesreče za vsoto 75 000 nepalskih rupij. Zavarovani morajo biti tudi vsi člani skupine.

Vsaka skupina trekkerjev mora izbrati med svojimi člani predstavnika, ki se povezuje z NMA. Lahko je fizična oseba ali pa organizacija, ki jo sprejme NMA. Ta zastopnik zastopa skupino, če pride do nesreče ali do nepričakovanih dogodkov.

Vsaka skupina mora oddati po končani turi pismeno poročilo NMA. NMA lahko anulira vsako dovoljenje, ne da bi povedala razloge.

Če skupina trekkerjev izzove kak incident s svojim obnašanjem ali s kršenjem socialne etike, navad in kulture nepalskega naroda, je NMA pooblaščen, da opozori na to nepalsko vlado, ta pa ukrepa po členu 36 pravilnika o gorah iz leta 1976. Po tem členu se lahko trekkerju prepove vstop v Nepal od 3 do 5 let, lahko pa se mu prepove organizirati ekspedicijo za dobo od 5 do 10 let.

Posebno skrbni so predpisi o varstvu narave.

Naslov NMA (Nepal Mountaineering Association) se glasi: P. O. B. 1435 — Durbar Marg — Kathmandu; ali pa P. O. B. 283 — Durbar Marg, Kathmandu (Transhimalayan Trekking).

Obe organizaciji imata isti lokal.

T. O.

ÖHG — 25 LET

Avstrijska himalajska družba ima srebrni jubilej. Redni člani ÖHG so vsi avstrijski planinski klubi, ki kaj pomenijo. ÖAK, Naturfreunde, ÖTK (Turlistenklub), zastopnik znanstvenega sveta je prof. dr. Herbert Tichy.

Predsednik ÖHG je zdaj Peter Sova. Pri uradni proslavi je govoril dr. Herbert Tichy. Avstrijci so se na proslavi pogovarjali tudi s Kitajci in to zaradi morebitnega avstrijskega poskusa na Čo Oju s kitajsko-tibetske strani.

T. O.

JAPONCI NA DHAULAGIRIJU

Japonska ekspedicija je štela 12 članov, med njimi je bila tudi ena ženska. Na vrh so prišli po jugozahodnem steburu (prvenstvena smer) 10. maja 1978 dva Japonca, 11. maja pa trije Japonci in Šerpa Ang Kani, ta brez dodatnega kisika. Japonci so že leta 1975 poskušali priti na vrh, pa so se umaknili, ker so na gori umrli trije Šerpe in dva člana ekspedicije.

Jeseni 1978 so bili tu francoski vodniki, profesorji iz ENSA. Imeli pa so slabo vreme in so se morali umakniti nekaj sto metrov pod vrhom.

Japonska ekspedicija je bila uspešna tudi oktobra. Na vrh so prišli trije.

T. O.

O MADŽARSKEM ALPINIZMU

Prevzeli smo 78 strani dolgo poročilo o madžarskem planinstvu in alpinizmu. O tem smo le sem in tja kaj zapisali po poročilih iz DDR ali SZ. Ker gre za sosedno deželo, ki dela vtis, kakor da se v njej ne more »normalno« razvijati alpinizem z vso svojo pestro vsebino, poročamo:

Kakor na prvi pogled ni naravnih pogojev za madžarski alpinizem, sledi iz referata 1977 madžarske Geografske družbe, da dejstva vendarle govore drugače. Ustanovno leto »Ogrske karpatske zveze« je leto 1873, začetek madžarskega alpinizma spada torej med najstarejše evropske tovrstne datume. Vendar je to le videz, kajti oddelek za alpinizem pri Ogrski geografski družbi dela intenzivneje komaj 20 let. Delo

je vsebinsko bogato, vzponi so zanimivi, prav tako referati o njih.

I. del podočila obsega dejavnost oddelka in navaja med drugim vsebino strokovnih sei in naslove predavanj. Naštejmo: Ture v Liptavskih snežnikih, Norveška 1976; Gore in svet v Arizoni; Mont Blanc 1976; Po Pirenejih; Pogorje Fan in Nanga Parbat; Posebnosti pri odkrivanju jame Aggatelek. II. del poročila zajema gorske cilje in število vzponov, datume, smeri in podatke o gori. Člani oddelka so bili v Karpatih 122-krat, v Alpah 48-krat, v Pirenejih 1-krat, v škotskih gorah 4-krat, v gorah na Balkanu 26-krat. Deset članov je prišlo v Kavkaz in Tienšan.

III. del obsega predavanja. Bilo jih je 145, od tega 65 domačih predavateljev, 19 pa je bilo predavateljev iz tujine. Od tujih predavateljev je največkrat predaval Kurt Diemberger (10 predavanj).

T. O.

PRIJATELJI NARAVE NA NANGA PARBAT

Gornjeavstrijski »naturfreunde« so dolgo pripravljali odpravo na 7500 m visoki Yuksin Garden v Karakorumu na kitajski meji. Ko so šle drage priprave proti koncu, so pakistanske oblasti sporočile, da iz »te moke ne bo kruha«. Tam so bile zadnje leta meje »vroče« in take ostajajo. Rezervni cilj je Pakistan ponudil — bil je Nanga Parbat. Vodja ekspedicije je izjavil: »Yuksin Garden gotovo ni lahek cilj, Nanga Parbat pa je bil pravcati izziv, velik problem!«

Ekspedicija pa je uspela. Vodil jo je Rudolf Wurzer, člani so bili W. Bauer, A. Imtizer, A. Indrich, K. Pfeifer in R. Streif. Senzacija! Tak cilj, priprava nanj v izredno kratkem času — bil je res prava alpinistična senzacija. Ko so se po vrnitvi izkricali na letališču Schwechat, jih je pričakal predsednik avstrijskih NF dr. Heinz Fischer in jim čestital.

26. junija 1978 se je šestorica NF z letalom odpravila v Pešavar v Pakistanu. Nato tovornjaki, jeepi, za njimi nosači (95) in nekaj drobnih osličkov. Podrt most, štrajk nosačev, ubijalska vročina vse do Diamirja in do baze, ki so jo postavili 24. julija 1978 v višini 4300 m pod 4000 m visoko steno Diamir (zahodna stena Nanga Parbata, 50 m od Messnerjevega šotora). Z Messnerjem se je ekspedicija srečala, saj je 9. avgusta po diamirski steni »stekel« na vrh slavne gore.

Tabor 1, 5000 m; pot do tabora 2 je bila skrajno težka: 1000 m višine, večji del ledu (65°), navpični skalnati pragovi, 2000 m vrvi so napeli po steni. Ves tovor so nosili sami, Šerp niso najemali in ne nosačev. Fiksne vrvi so jim nekajkrat potrgali plazovi. Zelo jim je nagajalo vreme in zapadno kamenje. Tabor 3 so postavili na

višini 6800 m in ga kasneje udobno uredili. 13. avgusta: Ponoči jih je zasul nov sneg na tabor 1. Naj gredo v takem vremenu na tabor 2? Od tam sta Streif in Bauer javljala, da se je vreme ubrisalo.

S 15 do 18 kg težkimi nahrbtniki v višini 6000 m so počasi rinili proti taboru 2. Tada je zagrmelo in začelo je padati kamenje v velikih množinah. Karl Pfeifer je dobil kamen v koleno, da so ga morali odnesti v tabor 1, nakar je sledila pot v bazo. Pfeiferja so morali na poti v bazo še »šivati« in to z navadno iglo. Zdržal je brez stokanja. Iglo in nit so seveda dezinficirali, vse brez narkoze. Naslednji dan so se reševalci vrnili v steno, pri ranjencu je ostal le Willi, drugi so šli nazaj na tabor 2, nato na tabor 3, na etapo, ki je bila lažja. Relativno je bila pot na tabor 3 lažja (6800 m). Fredi in Alojz sta na višini 7300 postavila tabor 4. Naleteli so na sam pršič in še na slabo vreme. Morali so se umakniti v bazo, da se okrepé. Mraza je bilo — 25° C. Še kuhati je bilo naporno. Naslednji dan se je zvedrilo, mraz je malo popustil. Jutri se bo odločilo. Jutri, če bo lepo. Willi je vso noč kašljal, vendar se je odločil, da gre zraven.

Naslednjo jutro so vstali ob pol dveh: čaj, juha in spet čaj. Naveza za navezo odhaja v strmi žleb pod vrhom, poln pršiča. »Vihar in silen mraz se pajdašita z nami, ko ritemo proti vrhu.« Ob 14. Reinhard stopi na vrh, veter pa je tako hud, da se hitro umakne. Potem slede drugi, da si stisnejo roke na slavnem vrhu — v rokavicah. Gorje, če jih ne bi bili imeli v tistem ledenem vetru.

Vsi so se zvrstili na vrhu, vsi (5) so srečno sestopili, razen enega, Karla, ki je bil ranjen. 2. septembra so pospravili in se srečno vrnili domov.

T. O.

ČETRTI OSEMTISOČAK

Kurt Diemberger iz Salzburga spada v starejšo generacijo alpinistov in himalaistov. Pred 20 leti je dosegel prvi osem-tisočak Broad Peak (8047 m), z njim so bili Herman Buhl, Marcus Schmuck in Fritz Wintersteller. Je na glasu kot izredno razgledan himalajec, nekakšna osebna »banka« podatkov. Je pa še vedno pri močeh, saj se je v zadnjem letu povzpел še na dva osem-tisočaka: na Makalu (8475 m) 1978, v oktobru 1978 pa je stopil na teme Everesta (8848 m) z ekspedicijo, ki jo je vodil dr. Herrligkoffer. Bil je tudi na Dhaulagiriju (8172 m) s Švicarji leta 1960. Torej ima za seboj štiri osem-tisočake, prav toliko kot Messner, ki je bil na Nanga Parbatu (8125 m), Manasluju (8156 m), na Hidden-peaku (8068 m) in na Everestu.

T. O.

Dolina Tople s Peco v ozadju

Foto Rado Vončina

AVSTRIJCI NA LHOTSE 1979

Avstrijska himalajska družba, ki ima v svetu dokajšen ugled, je v letu 1978 imela 25-letnico obstoja. V dobi svojega obstoja je organizirala 7 ekspedicij, za proslavo obletnice pa je v pripravi osma, ki naj bi odrinila na pot v letu 1979. Nepal je privolil za Lhotse (8500 m). Pokroviteljstvo sta prevzela zvezni kancler dr. Bruno Kreisky in predsednik zvezne gospodarske zbornice Rudolf Sallinger.

8. marca ekspedicija 10 mož odide na četrto najvišjo goro na zemlji. Prvi so bili na Lhotseju leta 1956 Švicarji, 21 let kasneje pa je drugi vzpon zmogla nemška ekspedicija.

Aulex 79 (Austrian Lhotse Expedition 79)

bo na poti 3 mesece, da bi vsi člani prišli na vrh. Vodstvo je prevzel izkušeni Erich Vanis, ki ima za seboj 14 ekspedicij. Udeleženci: Wolfgang Axt (St. Johan), Bruno Klausbruckner (Dunaj), Walter Knezicek (Dunaj), Hans Landreiter (Schladming), Ing. Peter Schier in dr. Wolfgang Schindler (Dunaj) kot zdravnik. Z ekspedicijo gredo še dunajski etnolog in Wolfgang Fiedl, ki bo proučeval vzhodno nepalsko obrt, poleg vseh pa še švicarski gost Ivan Exnar.

Z ekspedicijo bo šel tudi uspešni ekspedicionist Hans Schell iz Gradca in Rainer Göschl. Schell je bil že na dveh osem-tisočakah.

Po kasnejšem sporočilu je bil avstrijski Lhotse 1979 uspešen.

T. O.

Dr. Miha Potočnik o knjigi prof. Janka Ravnika

»LEPA SI, ZEMLJA SLOVENSKA«

Reprezentančna izdaja profesorja Janka Ravnika »Lepa si, zemlja slovenska!« obsega okroglo 200 najlepših celostranskih barvnih posnetkov raznih slovenskih krajev in pokrajine s kratkimi opisi.

Barvni posnetki so izbrani izmed nad 2300 barvnih diapozitivov, kolikor jih je avtor od leta 1960, odkar se intenzivno bavi tudi z barvno fotografijo, posnel po vsej Sloveniji. Posnetki predstavljajo vrhunski zaključek Ravnikovega fotoamaterskega življenjskega dela. Sedaj 88-letni profesor Janko Ravnik, dolgoletni predvojni predsednik »Turistovskega kluba Skala«, se je začel ukvarjati z amatersko fotografijo že pred prvo svetovno vojno, tam okrog leta 1910 še kot dijak in pozneje kot študent Konservatorija v Pragi. Profesor Ravnik je dolga leta v uredniškem odboru Planinskega Vestnika skrbel za umetniško-strokovni in kritični izbor za naslovne strani in umetniške priloge.

Znan je tudi Ravnikov prvi celovečerni dolgometražni slovenski film »V kraljestvu Zlatoroga«, ki ga je s pomočjo »Skale« in njenih članov posnel v letih 1928 do 1931, je pa fotografsko v celoti, pa tudi sicer pretežno njegovo osebno delo.

V svojem fotoamaterskem delu se je dosledno ravnal po glavnem vodilu, da mora vsaka njegova stvaritev predvsem ustrezati najstrožjim estetskim zahtevam, tako glede motiva kot glede oblikovanja. Taki so tudi njegovi vrhunski posnetki za knjigo »Lepa si, zemlja slovenska!«

Ravnikova pogosta predavanja, ki jih je sproti obnavljal in dopolnjeval s še boljšimi in tudi novimi posnetki posameznih motivov ob barvnem slikovnem gradivu, ki ga vsebuje knjiga »Lepa si, zemlja slovenska!«, so navdušila številne poslušalce in gledalce v Ljubljani (5-krat), Mariboru (4-krat), Zagrebu (2-krat), Trstu, Kopru (2-krat), Trzinu, na Jesenicah, v Trbovljah, v Bohinju, v Kranju, Idriji, na Vrhniki in še drugod.

Knjiga »Lepa si, zemlja slovenska« bo izšla pri založbi LIPA v Kopru, če zberemo 4500 naročnikov. Ko bo doseženo to število, bo založnica vse naročnike obvestila, kdaj naj začno z vplačili na tekoči račun in kdaj bo knjiga izšla.

Knjiga bo vsebovala okoli 200 celostranskih barvnih reprodukcij s krajšim besedilom pri vsaki reprodukciji.

Format knjige 21 × 26 cm, vezana v celo platno z barvnim ovitkom. Cena knjige bo 650 din, plača se v šestih zaporednih mesečnih obrokih.

Izpolnjene naročilnice pošljite v pismu do 15. junija 1979 na Planinsko društvo Tomos — 66000 Koper.

Naročilnica

Nepreklicno naročam knjigo »Lepa si, zemlja slovenska«.

Ime in priimek ....., kraj bivanja in zadnja pošta .....

....., št. oseb. izkaznice — izdana od ....., mesto

zaposlitve — naslov podjetja, ustanove ....., zave-

žem se, da bom knjigo plačal: v enem obroku, v šestih zaporednih mesečnih obrokih (5 × 110 din + 1 × 100 din).

Kraj in datum:

Podpis naročnika:

.....

a v t o m o n t a ž a **Ljubljana, n. sub. o.**
tovarna gospodarskih vozil, trgovina in servis motornih vozil
LJUBLJANA, Celovška 150

s svojimi TOZD:

- TOVARNA VOZIL, n. sub. o., Ljubljana
- TOVARNA GRELNIH NAPRAV, n. sub. o., Ljubljana
- ZUNANJA TRGOVINA, n. sub. o., Ljubljana
- MONTAŽA IN SERVIS, n. sub. o., Ljubljana
- RAZVOJ, n. sub. o., Ljubljana
- KOVINARSKA, n. sub. o., Vrhnika
- TOVARNA TRANSPORTNIH NAPRAV, n. sub. o., Cerknica
- KOVINAR, n. sub. o., Hrpelje
- DSSS.

Ne brijte se samo doma

Braun Sprint

Z Iskrinim baterijskim brivnikom Braun Sprint boste rešili problem britja na potovanjih, izletih in počitnicah. Z njim se lahko brijete kjerkoli, saj sta za njegovo delovanje potrebni le dve alkalni bateriji (1,5 V). Kot za vse brivnike Braun je tudi za baterijski brivnik Sprint značilno, da brije hitro, gladko in nežno.

Iskra

Zavod za medicinsko rehabilitacijo

ZDRAVILIŠČE LAŠKO

Po obisku vrhov v naši slikoviti okolici oziroma znanih planinskih postojank (Šmohor 683 m, Kal 935 m, Mrzlica 1119 m, Kopitnik 914 m, Gore 791 m in Lisca 947 m) priporočamo obisk našega zavoda in kopanje v zaprtem, sodobno urejenem termalnem bazenu.

Naše kopališče je odprto vsak dan od 9. do 19. ure.

Vabljeni!

Joško Pezdirc:

ČUDOVITI SVET IGLAVCEV

248 strani, pl. 600 din

Iglavci zavzemajo med drevjem in grmovjem posebno mesto. Večinoma so vedno zeleni, zato dajejo v vsakem letnem času značilno podobo gozdovom v gorskem svetu, pa tudi parkom, nasadom in vrtovom.

Izčrpna knjiga o iglavcih in golosemenkah z vsega sveta, je bogato ilustrirana in prinaša poleg napotkov za gojenje in opisov posameznih vrst tudi 66 strani barvnih prilog.

DZS

Prosimo, da pošljete naročilnico na naslov:

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
KNJIŽNI ODDELEK
MESTNI TRG 26
61000 LJUBLJANA

NAROČILNICA:

Nepreklicno naročam: **ČUDOVITI SVET IGLAVCEV**

Knjigo pošljite na naslov: .....

Reg. št. os. izk., izdane pri: .....

Zaposlen pri: .....

— po povzetju

— na obročno odplačevanje (v zaporednih mesečnih obrokih po 100 din)

Ustrezno označite!

Kraj in datum: .....

Podpis naročnika: .....